

TARTALOM Mécses a te igéd

SZABÓ LAJOS: *Egy kedves mondat születése* 441

Figyelő

Előadások

CSERMELY PÉTER: *Isten hálózatai. Evangélikus közösségépítésünk a 21. században* 442

KLAUS DOUGLASS: *A sas szabadsága. Bibliatanulmány ApCsel 6,1–7 alapján* 449

KARL SCHIEFERMAIR: *Váltóállítás. Bibliatanulmány ApCsel 9,1–16 alapján* 453

Könyvajánló

KOVÁCS LÁSZLÓ: *Misszió és közös épülés* 456

Az igehirdető műhelye

BALICZA IVÁN: *Advent 4. vasárnapja (2Kor 1,20–22)* 457

ZSUGYEL-KLENOVICS KATALIN: *Karácsony este (Róm 1,1–7)* 460

SZABÓ LAJOS: *Karácsony ünnepe (Ézs 9,1–6)* 463

ÓCSAI ZOLTÁN: *Karácsony 2. napja (Ézs 11,1–9)* 466

BLÁZY ÁRPÁD: *Karácsony ünnepe utáni vasárnap (Ez 37,23b–27)* 469

ROZS-NAGY SZILVIA: *Óév este (Zof 2,1–3)* 472

BÁLINTNÉ VARSÁNYI VILMA: *Újév (1Móz 28,10–22a)* 475

BEKE MÁTYÁS: *Vízkereszt ünnepe (Mt 4,12–17)* 477

Egy kedves mondat születése

■ SZABÓ LAJOS

Néha a karácsonyi készülődésünk egy-egy csendes pillanatában, amikor nagyon őszinték vagyunk önmagunkhoz, kitör belőlünk a kérdés: miért csináljuk mindezt minden évben? Pontosan ugyanúgy. Miért küzdünk meg a rengeteg idegeskedéssel és az egyre sűrűbbé váló előjegyzési naptárunkkal? Miért vállaljuk a tömegjeleneteket és a sokszori próbálkozást a legtökéletesebb ajándék beszerzésére? Miért vesszük elő és hozzuk fel a pincéből vagy cipeljük le a padlásról a szükséges ünnepi kellékeket, amelyek nélkülözhetetlenek a karácsonyi rítusunkhoz, a család, a gyülekezet meghitt és minden évben megismétlődő szertartásához? Mennyi lépésünk van ilyenkor annak érdekében, hogy minden hibátlanul és mindenki kedvére történjen! Még az elszakadt játékmaci fülét is meg kell varratni! Energiát nem kímélünk ilyenkor. A ráfordítás mértéke sem számít nagyon, mert ennek minden évben így kell történnie.

Ahogy az évek haladnak velünk, egyre többször elhatározzuk az adventi napokban, hogy idén egyszerűsítünk, és kevesebb sürgés-forgással nyugodtabb ünnepi előkészületet tartunk. Talán azt is elhatározzuk, hogy több jut a lelkünknek így, és egymásra is jobban odafigyelünk. Próbáljuk már sokkal az ünnep előtt leszögezni: minden másképp lesz, mint eddig. Nem hagyjuk magunkat sem a média kísértésének, sem a környezetünk hatásának kitenni. Lassítunk. Nyugalmat találunk. Csendben is leszünk. Együtt alkotunk és együtt készülünk. Senkit sem engedünk egyedül maradni az ünnep előtti sodrásban. Megtervezzük gondosan és a naptárba is beleírjuk a legfontosabbakat.

Aztán egyszer csak azon kapjuk magunkat, hogy már megint mindent ugyanúgy csinálunk, mint korábban. Már megint a teljességre és a tökéletességre hajtunk. A perfekt megvalósítás veszi át újra az irányítást. Mindennek meg kell lennie. Nem lehet kevesebb, mint tavaly! Nem lehet egyszerűbb, mint régen! Kellenek a kellékek, sőt még veszünk is hozzájuk újakat, mert azt is érezni kell, hogy valamivel több van, mint korábban.

Aztán szeretnénk leülni és csendben átélni valamit abból, amiért mindez történt. Lelkészként, ünnepi igehirde-

tőként is van bennünk rengeteg megszokott, begyakorolt és minden évben újra megismételt készülődés, keresés, nyugtalanság, aggodás és félelem: vajon tökéletes, hibátlan és teljes lesz az, amit hirdetek majd a sok egymás utáni prédikációban? De legalább szenteste vagy a nagy ünnepen legyen valami nagyon ütős és hatásos beszéd a birtokomban! Ezért küzdök és hajtok minden erőmmel és akaratommal az ünnep előtti, egyébként sok-sok idegesítő „erre minden évben szükség van” kényszer közepette. Elő kell keresni a régi díszeket, meg kell találni a jól bevált mondatokat, és újra el kell tanulni a szép és szentimentális régi történeteket. Mert eddig is így történt ez mindig, most sem lehet máshogy.

Fáradt ünnepszervezőként vagy túlhajtott programfelelősként bizony leroskadunk az utolsó percekben, és talán már csak a sóhajra futja: hogyan lesz ebből erő és sugárzás mások számára? Honnan érkezik friss és ébresztő szó az ajkunkra? Miből lehet meríteni ahhoz, hogy lelki ajándékok kerüljenek a karácsonyi istentiszteletre érkezők életébe? Hogyan bújnak ki apró kis életkezdemények és vigasztaló simogatások a nagyünnepi szószéki szavakból és gondolatokból? Lesz-e ezek után találkozás és odaérkezés a gyermek Jézushoz az ünnepi órák templomi fényében? Amolyan igazi és teljes.

Egy pillanat alatt most mégis eltűnhetnek ezek a gondok. Olyan tiszta és fehér lesz a papírlap előttünk, amilyenek álmodni sem mertük. A monitor finom, kékes fénye is meglágyulva biztat és bátorít. A készülő lelkész fölé megérkezik egy felszabadító, „lengető szél”. A titok. A csoda. Az alkotás. Úgy, ahogyan Weöres Sándor írja: „A harmatos éjbe honnan kel a fény? Távol, idegen csillagokból, hova csak a gondolat ér.” (*Messzeségek*) Ha eddig a pillanatig robotosként mindent úgy erőltettünk, mint eddig minden évben, most ebben a percben a valóban Új érkezik hozzánk és segít meg minket. Nem nagy alkotásban és bonyolult kivitelezésben, hanem egy egyszerű iránymutatással: ugye megtaláltad az egyetlen kedves mondatodat a prédikációdhoz? Ne akarj többet, de ha ez valóban megvan, akkor te magad is legyél kedves a szószéken. A legkedvesebbek kedves ünnepén.

Isten hálózatai

*Evangélikus közösségépítésünk a 21. században**

■ CSERMELY PÉTER

Mi, evangélikusok kitekintő és megengedő emberek vagyunk, ezért egy másfajta gondolatkörből vettem az indító gondolatot. Jiddu Krishnamurti a múlt század nagyon híres gondolkodója volt, és ő mondta azt, hogy „a tudás a világot alkotó részleteknek az ismerete”. Ezzel szemben azonban „a bölcsesség a világ összefüggéseinek az ismerete”. Azért is ezzel a gondolattal indítottam az előadásomat, mert rögtön kínálkozik a szembesítés azzal, hogy idehaza, Magyarországon viszont a rendszerszerű gondolkodás eléggé csekély. Nagyon sokszor beleragadunk a minket aktuálisan érdeklő részletekbe, amelyekről sokszor csak hisszük, hogy azok a legfontosabbak. Közben korántsem biztos, hogy megtaláltuk, hogy tényleg mi a legfontosabb. Sokszor nem próbáljuk meg kitágítani a gondolatkörünket a nagyobb egészre, a tényleges összefüggésekre. Ez válság idején különösen életveszélyes. Az előadás vége felé visszatérek még arra a gondolatra, hogy miért erősödik fel az a készletelés válság idején, hogy gyorsan próbáljunk meg megoldani sok mindent, és egy dologra koncentráljunk. Rendszerben való gondolkodás nélkül azonban nagyon nem biztos, hogy az, amit találtunk, a legfontosabb gondolat a lehetségesek közül.

Hogyan válaszolnak a válságra biológiai rendszerek? Azért is érdekes ezt talán megvizsgálni, mert ezek a rendszerek nagyon sok milliárd éven keresztül válogatódtak ki. Úgy is mondhatnám, hogy azok a rendszerek maradtak meg mostanára, amelyek „elég jól bírják a strapát”. Tehát ha valamit megtudott az ember ezekről a rendszerekről, az tanulsággal szolgálhat nekünk, embereknek is.

Az előadásomban egy nagyon egyszerű rendszernek a viselkedését mutatom be két példával. Ez az élesztő. Élesztőt kenyérben, pogácsában, sörben, sok helyen találhatunk. Ha ez az egyszemű élőlény bajba kerül, akkor két dolgot tesz

szinte automatikusan. Ezek közül az első nekünk, embereknek is nagyon ismerős lehet. Az élesztő fehérjéi a bajban összezárják a soraikat. Jobban összetartó csoportokat fejlesztenek ki. Ez tulajdonképpen minden közösség első válasza a bajban: zárjuk össze sorainkat. Feszítsük össze a vállunkat, támogassuk egymást, és majd közös erővel valahogy túllendülünk a bajon. Azonban elegendő vajon ez? Van ennek a magatartásnak ugyanis egy következménye, amibe nem mindig gondolunk bele. Ez a következmény pedig az, hogy ha a mi csoportunk jobban összezárja a sorait, összébb tömörül, akkor óhatatlanul távolabb kerül a másik csoporttól, a harmadik csoporttól, a negyedik csoporttól és így tovább. Tehát a nagyobb közösségünk, és itt a gondolatot akár az evangélikus közösségre is kivetíthetem, szét-esik azért, mert a kisebb közösségek, például a gyülekezetek természetszerűen, teljesen logikusan összébb zárják a soraikat, pontosan úgy, ahogyan az élesztő fehérjéi a bajban.

Azonban az élesztő valami mást is kitalált. Ezt a részét a történetnek általában el szoktuk felejteni, különösen itt mi, Magyarországon. Az élesztő nemcsak összezárja a sorokat, hanem azokat a hidakat, amelyek a csoportok között kapcsolatokat teremtenek, megerősíti. Épp hogy a bajban, épp hogy a válságban erősíti meg, sőt nemcsak megerősíti azokat a régi hidakat, régi kapcsolatokat, amelyek beváltak, amelyekkel tudja, hogy összeköti a csoportokat, hanem új kölcsönhatásokat, új kapcsolatokat is kifejleszt. Pontosan azért teszi ezt az élesztő, hogy véletlenül se essen szét a nagyobb közösség akkor, amikor természetszerűleg annak kisebb csoportjai jobban összezárnak, és ezáltal jobban tudják egymást segíteni a bajban. Abba nem annyira szoktunk belegondolni, hogy ez is egy igen fontos feladat a túléléshez. Ha a nagyobb közösségünket is életben szeretnénk tartani, az evangélikus közösség egészét, akkor bizony pontosan a legnehezebb helyzetben kell arra is gondolni, hogy addig ismeretleneket is megismerjünk és

* Elhangzott a Déli Egyházkerület felügyelőinek találkozóján Piliscsabán 2012. október 6-án.

megértünk. Akik most például a teremben ülnek, azokkal is beszélgessenek az előadás után, a szünetben, akikkel még sohasem találkoztak, akikkel úgy gondolják, azt hinnék, hogy nem sok közös beszélgetnivalójuk van, hiszen ők nem építenek templomot, mi meg építünk, ők nem kaptak új iskolát, mi meg kaptunk, és így tovább. Pedig muszáj az ismeretleneket is megszólítani és megérteni. Azért, hogy erősödjön a közösség nagyobb léptékben is.

Ennek a gondolatmenetnek van egy másik aspektusa is. Ez arról szól, hogy a bonyolult biológiai rendszerektől azt is érdemes eltanulni, hogy hogyan tanulnak, hogyan alkalmazkodnak az új helyzethez. Kétféle állapota lehet egy bonyolult rendszernek. Az egyik állapot olyan, mint mondjuk ez a kabát. Nagyon rugalmas, nagyon flexibilis. A megtanulás, az alkalmazkodás szempontjából ideális, hiszen hogyha nyomom, akkor összenyomódik, ha húzom – legalábbis egy ideig –, akkor széthúzódik. Tulajdonképpen mindenre képes, amit a környezet igényel. Ez a kabát most éppen olyan alakot vesz fel, amilyen én vagyok, mert rajtam van. Vannak másféle testek is a környezetünkben, mint mondjuk ez az állvány; ezek merevek. Ezeknek meghatározott alakjuk van, nem fognak nagyon idomulni. Ha más alakra szeretném gyúrni őket, ahhoz nagy erő kellene. Ne aggódjanak, ezt nem fogom elkezdni, mert akkor leesik a vetítő, és akkor nem marad lehetőségem további ábrákat bemutatni a jelenlévőknek.

Tehát kétfajta alapvető viselkedést látunk: rugalmasat és merevet. A rugalmas képes alkalmazkodni. A merev viselkedésben is van egy nagyon nagy előny: ha már egyszer megtanult valamit, ha már egyszer valamilyen alakja lett, akkor azt meg tudja őrizni. A kabátom nem tudja megőrizni azt az alakot, amelyet éppen fölvesz, mert túlzottan rugalmas. Úgy is fogalmazhatok, hogy a tanuláshoz egyfajta flexibilitás kell, egyfajta befogadóképesség, egyfajta kitekintő képesség, hogy mi mindent lehetne csinálni, amit éppen most nem csinálok. Megőrizni azonban a tanultakat, hasznosítani a tanultakat, jól csinálni a tanultakat, ahhoz bizony egyfajta merevség kell, egyfajta ragaszkodás a hagyományokhoz, a tanultakhoz, a múlthoz, az ősök tanulságaihoz, ami tényleg optimalizálja, hasznossá teszi, amit végzünk.

Egy jól működő rendszer valahol mind a kettőre képes, tehát merev is meg flexibilis is. Tulajdonképpen az egy nagy isteni bölcsesség, ha az ember rá tud jönni arra, hogy az adott helyzetnek ebből a két állapotból, a merevségből és a rugalmasságból melyik is felel meg jobban. Ragaszkodjak az elveimhez, azaz legyek merev? Vagy kössek kompromisszumot, azaz legyek rugalmas? Ugye nem is olyan egyszerű kérdések ezek? Az élő rendszerek nagyon sokszor változtatják az arányát ennek a kétfajta viselkedési formának. Amikor tanulóképességre van éppen szükség, akkor rugalmasabbá teszik magukat, olyanná, amilyen ez a kabát. Amikor arra van szükség, hogy valamit, amit korábban megtanultak, megtartsanak és tényleg jól csinálja-

nak, akkor meg keményebbé, merevebbé teszik magukat, olyanná, amilyen ez az állvány. Ez egy nagyon-nagyon fontos tulajdonsága az élő szervezeteknek.

Azaz ha bölcsen megérezzük azt, hogy éppen most a saját gyülekezetünk, közösségünk mit igényel, mire van inkább szüksége, rugalmas kitekintésre van inkább szüksége, tanulásra, arra-e, hogy kicsit lazábbak legyünk a szó-nak nem a viselkedési értelmében, hanem a megengedés értelmében, a sok minden kipróbálása értelmében. Vagy éppen szalad szét a nyáj, és arra van szükség, hogy tart-sunk össze, hogy keményebbek legyünk, hogy gondoljuk át igazán, mi a fontos nekünk, és azt próbáljuk meg a cél-keresztbe állítani. Ezt mindig mérlegelni kell, és könnyen lehet, hogy jövő héten már nem az lesz a helyes arány, mint ami ezen a héten volt. Tehát nem lehet soha megelégedni azzal, hogy megtaláltuk a megoldást. Holnap már nem az lesz a megoldás, ami ma volt.

A képet valahogy úgy is tudnám árnyalni, hogy a merev viselkedés néha-néha együtt jár egyfajta bizalmatlansággal. Ilyen értelemben a merev viselkedés a túlélésre szakosodott. Az ilyen viselkedéssel bíró rendszer összevonja, korlátoz-za magát, beszűkül. Ha pénzügyileg szeretném jellemezni, akkor az ilyen rendszer a kiadásra optimalizál. Nem bízik abban, hogy lesz bevétele, és minden fillér kiadást alapo-san meggondol. Ez a viselkedés mondható egyfajta „öreg” viselkedésnek is. Az öregségnek persze megvan a másik nagyon fontos oldala is: a bölcsesség. A tapasztalattal bíró és azt követő rendszer pontosan azért tud merev maradni, mert már kitapasztalta, megtudta, mi a helyes. A másik viselkedés rugalmas, játékos, kiterjedésre, expanzióra szako-sodott. Az ilyen viselkedés nem kiadásra, hanem bevételre optimalizált, tehát abban bízik, hogy újabb és újabb bevéte-lek lesznek. Ez idézőjelben véve egy fiatal viselkedés. Egyik viselkedés sem helyes. Illetve mind a kettő helyes. Itt is az a bölcsességet igénylő feladat, hogy a merev és rugalmas vi-selkedés helyes arányát próbáljuk meg megtalálni ma, ami valószínűleg holnap már nem lesz ugyanaz az arány.

Összefoglalva: egy válságban különösen az a nyertes visel-kedés, amely képes egyszerre öregnek és fiatalnak lenni, képes eltolni az arányokat ide és oda, attól függően, hogy a helyzet éppen mit akar. Képes tehát váltani, és pontosan ez által op-timalizál hosszabb távra. Tehát nemcsak mára, hanem a jö-vő érdekében, a gyülekezet jövője érdekében vagy a közösség jövője érdekében próbál dolgozni és működni. Gáncs Péter püspök úr előtt már reggel „lebuktam”, hogy kijegyzeteltem a Szabó Lajos rektor úr által szerkesztett *Tarts, Uram, a kezed-ben – Személyes szavak presbiterekhez* című könyvet. A 144. oldalon van egy olyan rövid rész, amely a generációk hang-járól szól. Nagyon egybecseng az előbbi gondolatokkal, amit ott olvastam: „Add nekem, Uram, a vének bölcsességét, hogy ne legyek személyválogató, másokat kiközösítő. Add nekem, Uram, az apák és anyák felelősségteljes szavát, hogy döntése-immel, hozzászólásaimmal segítsen közösségemet. Add ne-

kem, Uram, a tinédzserek kíváncsiságát, hogy kutassam szavaidat, és ne érzem be olcsó közhelyekkel. Add nekem, Uram, a gyermekek bizalmát és odaadását, hogy otthonomná, menedékkemmé váljék a gyülekezet.” Más szavakkal, más megközelítésben, de ugyanazt a kettősséget fogalmazta meg ez a része a könyvnek, amit az előadás. Egyszerre kell figyelniünk a gyülekezetünk idős és fiatal tagjaira, és saját magunkban is az idős és fiatal értékekre, amelyeket egyaránt hordozunk. Ha idősek vagyunk, akkor is tudjuk megőrizni magunkban a fiatal értékeket. Ha fiatalok vagyunk, tanuljunk az idősek tapasztalatából, bölcsességéből, nyugalalmából.

A következő részben egyfajta önismereti vizsgálatra szeretném hívni közösen a jelenlévőket. Az Amerikai Tudományos Akadémia lapjában közöltek egy vizsgálatot arról, hogy 129 különböző ország hányféle terméket állít elő, és ezeket a termékeket hányféle országba exportálja. Az volt a vizsgálat elvégzőinek a háttérgondolata, hogy mennyi mindent képesek teremteni anyagi javak, illetve szellemi javak szintjén az ország lakói, és ezt hányféle módon tudják a többiek hasznára felajánlani. Ez az országban lévő képességeknek valamilyen mércéje. Ebben a vizsgálatban Magyarország 129 országból – fölülről és nem alulról! – a 19. helyet foglalta el. Tehát benne voltunk a G20-ban, a világ vezető húsz gazdasági nagyhatalmában, ha úgy tesszük. Területileg a százkilencedikek, népességileg a nyolcvannegyedikek vagyunk. Tehát nem az első húszban szoktunk lenni a rangsorokban. Valami diszkrepancia, valami nagyon érdekes különbség figyelhető meg a potenciál, a lehetőségek, a képességek terén és a megvalósulás, a tényleges eredmény terén. Fontos látni azt, hogy ez nem rossz üzenet. Ez jó üzenet. Azt mondja, hogy van egy óriási tartalék ebben az országban, amelyet ki lehetne használni. Van itt valami olyan rejtett képesség-halmaz, amelyet sokkal jobban lehetne használni, mint ahogyan ma tudjuk.

Miért nem tudjuk ma kihasználni a magyarság rejtett képességeit? Hadd mondjak el néhány okot, ismét csak nemzetközi felmérésekre támaszkodva. Fontos figyelni arra, hogy amikor „jellemzem” magunkat, akkor végig többes szám első személyben beszélek, tehát magamról is beszélek, azaz vállalom és jobbitani akarom ezt a közös helyzetet. Ezért is tartom ezt az előadást is. Közös értéként lehet említeni, hogy a felmérések alapján mi, magyarok a világ négy legindividualistább nemzete között vagyunk. Ha máshogy mondjuk: a legönfejtőbb nemzetek, illetve embercsoportok közé tartozunk. Ha megnézzük, hogy melyek azok az államok, ahol ugyanilyen individualista, önfejtő emberek élnek, mint mi, magyarok, akkor hármat találunk Magyarországon kívül: Amerikát, Angliát és Hollandiát. Figyeljünk fel arra, hogy ez nagyon előkelő csoport! Gazdaságilag biztos, hogy nem bánkódnánk, ha mi lennénk a negyedikek Amerika, Anglia és Hollandia mellett. Tehát érdemes összehasonlítani ezt a négy országot más szempontból is, ha már egy közös van bennük, az önfejtőség.

Mi az, ami ebben a négy népcsoportban nagyon különbözik? A nemzetközi felmérések alapján két mutatót lehet találni, amelyek szerint mi, magyarok vagy az egyik, vagy a másik csoporttal nagyon nem vagyunk azonosak. Hollandiától annyiban különbözünk, hogy Magyarországon az együttműködés mértéke a töredéke annak, mint ami Hollandiában tapasztalható. Ez egy nagyon súlyos, nagyon fontos üzenet. Én azt hiszem, hogy ha valamit igazán meg kellene változtatni az országban, az pontosan az együttműködés alacsony szintje. Ehhez azonban a másik ember elfogadása, a másik ember szeretete kell. Mi, akik hitelt eltelet emberek vagyunk – mert annak kell lennünk –, erre valahol természetszerűleg jobban képesek vagyunk, mint azok, akiket a hit nem érintett meg. A szeretet vallásában elmélyült hívőknek együttműködésből is példát kell mutatnunk a többiek számára. Ez az ország jövőjének egyik létkérdése, mert ha ez nem változik, akkor itt nem lesz előrehaladás.

A másik fontos vonás nem annyira a hollandoktól, mint inkább az angoloktól és az amerikaiaktól különböztet meg bennünket. Az angolok és amerikaiak nem annyira együttműködők, mint a hollandok, de egy másik vonásuk nagyon erős. Nekik helyes önértékelésük van. Nem esnek azokba a szélsőségekbe, amelyekbe mi, magyarok nagyon sokszor szoktunk esni. Idehaza reggel úgy kel föl az ember, hogy ő a legjobb az egész országban, az egész világon, tulajdonképpen minimum egy zseni. De az is lehet, hogy ő egy szent. Aztán este úgy fekszik le, hogy ő a legpocsékabb, a legutolsó, egy igazi buta, jellemtelen féreg. Az is lehet, hogy fordítva történik: emberünk reggel féreg és este szent. Ezek a kilengések, ezek a szélsőségek önrombolóak és közösségrombolóak, nemzetrombolóak is valahol. A helyes a reális önértékelés, ami valahol a féreg és a szent között beáll. Persze a helyzet idővel változik, hiszen az életünk minden aspektusában máshol áll ez, illetve amaz a mutató. A reális önismeretet azonban sokkal jobban kellene gyakorolnunk. Ha ezt tennénk, akkor a kockázatvállalásban is sokkal reálisabbak lehetnénk.

Nagy felelősségű, helyi szinten, de akár országos szinten is döntéseket hozó emberek ülnek a teremben. Nem olyan egyszerű eldönteni, hogy azt a nagyon kevés pénzt, ami nekünk rendelkezésre áll abban a gyülekezetben vagy abban a közösségben, mire költse az ember, hogy jól költötte-e el. Nem egyszerű eldönteni, hogy hogyan tervezzen az ember ebben a bizonytalan helyzetben. Ez a fajta kockázatvállalás természetesen nem üzleti jellegű, de mégis csak kockázat és bizony vállalás is. Ezt nagyon nagy ön- és közösségismerettel lehet csak megtenni, amit nagyon meg kell szenvedni. Itt a szenvedést most jó értelemben értem, tehát nagyon sok gondolkodás, nagyon sok bölcselkedés, nagyon sok nyugalom, nagyon sok csend, elvonulás, Istennel való beszélgetés eredményeként érhetünk csak el abba az állapotba, hogy közelebb kerülünk a helyes önismerethez és a kellő kockázatot (nem többet és nem kevesebbet)

vállaló döntésekhez. Úgy, mint ahogyan az angolok és az amerikaiak tudják és teszik sokszor.

Az előadásom egyik fő témája a hálózatok. Ideje tehát rátermem arra, hogy hogyan is érdemes és lehet jó kapcsolati hálózatokat kiépítenünk. Annak, hogy kapcsolatot tudjunk teremteni embertársainkkal, és ez a kapcsolat valamelyest tartós legyen, sok alapfeltétele van. Ezek közül csak egyet fogok kiemelni, egyrészt azért, mert ez az egyik legfontosabb feltétel, másrészt pedig azért, mert kapcsolódik ahhoz, amit az előzőekben mondtam. Ha nem alakul ki egy alapvetően pozitív önértékelésünk, akkor nagyon nehezen tudunk emberi kapcsolatokat felépíteni. A pozitív önértékelést olyan értelemben értem, hogy saját magunkban és az átélt helyzeteinkben a pozitív oldalt vesszük észre és emeljük ki. Az előadásomat értékek sorozatával fogom zárni, hogy mi a mi erősségünk, mi lehet a mi erőnk tulajdonképpen. Ezzel az értéktárral is arra szeretném buzdítani a jelenlévőket, hogy keressék az értékeiket, keressék az erejüket, mert ez adja annak is az alapját, hogy kapcsolatokat tudjanak kiépíteni. Kapcsolatok alatt nemcsak emberi kapcsolatokat, hanem gyülekezetközi vagy akár nemzetközi kapcsolatokat is értek. Sok kutatás bizonyította, hogy akkor tudunk több és tartósabb emberi kapcsolatot építeni, ha pozitív üzeneteket tudunk a másoknak mondani. Ezek a pozitív üzenetek alapvetően nem saját magunkról szólnak, hanem a helyzetről, a másikról, a reményeinkről, a lehetőségeinkről. Ez az, ami alapvetően meghatározza, hogy egy kapcsolat kiépül, illetve hogyha már kiépült, megmarad-e.

John Gottman 1994-ben adta ki a *Mi jósolja meg a válásokat?* című híres könyvét, amelyben több évtizeden át tartó vizsgálatainak az első szakaszát foglalta össze. A vizsgálatok Barbara Fredrickson munkájával egybehangzó egyik leglényegesebb eredménye az volt, hogy a házastársaknak legalább háromszor, de inkább ötször annyi pozitív kijelentést kell tennie egymásról, mint amennyi negatívát, hogy a házasságuk tartós maradjon. Ugyanannyi negatív kijelentés, mint amennyi pozitív elég nagy valószínűséggel váláshoz vezet. Ezt a tanulást érdemes általánosságban is át gondolni. Ha azt akarjuk, hogy a saját családunk, a vezetői közösség vagy akár a gyülekezet tartósan együtt maradjon, akkor ötször annyi pozitív üzenetet kell mondanunk, mint amennyi negatívát. Ha visszagondolunk akár a tegnapi napunkra, vagy lehet, hogy már a maira is, beláthatjuk, hogy ennek a szabálynak a teljesítése nem is olyan egyszerű. Hajlamosak vagyunk megkeseredni, hajlamosak vagyunk kritizálni. A kritika persze fontos erény. Csak minden egyes kritikánk mellé végig kell gondolnunk azt a másik öt pozitív üzenetet is, amely erősít, amely szeretetet ad, amely bizalmat ad, amely a másikat felemeli, és nem a földbe döngöli. Akkor tudunk tehát emberi kapcsolatokat sikeresen építeni, akkor tudunk hálózatot építeni, ha pozitív üzeneteket terjesztünk.

De van egy nagy segítségünk. Ha egyszer elkezdjük a pozitív üzenetek terjesztését, egy idő után a folyamat önerő-

sítóvé válik. A saját megfogalmazásom szerint egy „angyali kör” indul be. Ugyanis ha én pozitív üzeneteket terjesztek a környezetemben, akkor az a szeretet, amelyet másoknak adtam, egy idő után visszajut hozzám. Itt megint csak a *Tarts, Uram, a kezédben* című könyvet idézném. A 77. oldalon Babinszky Mihályné így fogalmazta meg a hitvallását a presbiteri pályájáról: „egy biztos, ha szeretetet adunk, azt is kapunk”. Babinszky Mihálynénak nagyon igaza van!

Kétféle hálózatépítő technika, alapállás létezik. Az egyik a biztonságkereső stratégia. Ezt olyankor érdemes alkalmazni, amikor az ember a saját közvetlen közösségét akarja erősíteni. Ilyenkor tehát az ember úgy érzi, hogy gyenge a közösség, amelyben van, vagy az ő saját helyzete gyenge a közösségben, mert például ő ott egy új ember. Most választották meg egy tisztésbe először, vagy új helyre költözött, esetleg új munkahelye van. Ilyen helyzetben az ismeretségi kör olyan bővítését javaslom, amelyben az addigi ismerőseimnek az ismerőseit keresem meg a következő lépésben. Ezáltal ugyanis kialakul egy háromszög a kapcsolatrendszeremben. Én ismerem már mindkettőjüket, és ők is ismerik egymást. Ez a fajta háromszög, amely kialakult hár munk között, stabilizálja, erősíti a mi kapcsolatrendszerünket. Hogyha például a házasságban a feleségnek és a férjnek a baráti köre számottevően átfedésben van egymással, vagyis sok háromszög van a család kapcsolatrendszerében, akkor a házasság tartósabb lesz, mint akkor, ha a feleség és a férj baráti köre egyáltalán nem fedt egymást. A hamar felbomló házasságok esetén a férj megy a sörözőbe, a feleség meg megy az asszonykörbe, és soha nem találhatnak közös programot. Az asszonykör ritkán szokott sörözni, a kocsmázók meg nem ülnek be az asszonyok közé egy kis tereférére. Így a példabéli házaspárunk életének, akik a gyülekezetbe sem járnak együtt, nincs olyan része, amely valamelyest átfedésben lenne a másik félével. Milyen helyzetekben válhat ez nagyon fontossá? Például olyankor, ha összevesznek a házaspár. Ha sok olyan barátjuk van, akik mindkettőjüknek a barátai, akkor sokszor elhangzik az, hogy „Neee! Miért mondod ezt rá? Én őt jól ismerem, nem olyan ember ő!” Ha egy olyan barát sincsen, aki mindkettőjüket ismerné, akkor semmilyen esélye nincsen annak, hogy az ilyen békítő szavak elhangozzanak, vagy ha el is hangzanak, akkor hiteltelenek, üresek, mert azonnal jön rájuk a válasz: „Tudom, hogy nem ismered, most mit dumálsz?!” Gondolom, érezzük már, hogy ezek a kis háromszögek stabilizálják még az olyan erős kapcsolatot is, mint amilyen a házasság. Higgyük el, hogy bármilyen más közösséget is tudnak stabilizálni.

A másik hálózatépítő stratégiát újdonságkereső stratégiának lehet nevezni. Ezt akkor érdemes alkalmazni, ha érezzük, hogy a mi belső köreinkkel, legszűkebb környezetünkkel, lelki életünkkel, családunkkal, közösségünkkel nincsen baj, tehát az stabil, az minket támogat. Ilyenkor ezt a stabil közösséget, amely a lelkünket elteti, a továbbiakban erősíteni kell csak. Ilyenkor van ideje a kitekintésnek. Ilyenkor

van ideje annak, hogy az ember felfedezzen. Azaz megnézzé azt, hogy a tágabban vett környezet milyen újdonságokat tartogat a számára. Ennek a lépéseit csak röviden sorolom fel, példaként. Érdemes ilyenkor megnézni a saját nagyobb csoportunkban, hogy ki a csoportnak a vezetője. Itt most nem olyan értelemben gondolok a vezetőre, hogy kit neveztek ki a csoport vezetőjének, hanem úgy mondanám, hogy „tényleges” értelemben. Ki az, aki felé fordulnak az arcok, amikor valamilyen kérdés felmerül, mert ösztönösen tőle várják a választ? Ki az, aki lelki megnyugtatást tud adni a többieknek? Azt kell tehát megéreznünk, hogy ilyen értelemben ki vagy kik a vezetői a csoportnak. Fontos az, hogy velük kapcsolatban legyünk, hiszen ők azok, akik integrálják a csoport tudását, bölcsességét, szeretetét. Az is nagyon fontos azonban, hogy megfigyeljük, kik a csoportban a furcsák. Kik azok, akik nem tartoznak oda, akik nem úgy viselkednek, mint a csoport többi tagja. Fontos azt is megfigyelnünk, hogy vajon miért furcsák ők. Azért furcsák, mert ők furcsa emberek? Ilyen is van, nem is kevés (Magyarországon különösen...). Vagy azért furcsa emberek, mert ők egy másik csoportba is tartoznak, és igazából annak a csoportnak az értékeit, a szokásrendjét közvetítik ebbe a csoportba? Ez pedig nem egyezik a mi csoportunk értékeivel és szokásrendjével. Ezért ezek a közvetítő emberek a mi csoportunkból egy kicsit kilógnak, tehát furcsák. Ez a „furcsaság” azonban a számunkra új lehetőséget ad. A furcsákat tehát ne idegenként, ne bosszúságként, pláne ne megváltoztatandó, esetleg elszigetelendő ellenségként kezeljük, hanem fedezzük fel azt, hogy a furcsa – érték. Pontosan az ilyen furcsa emberek tudnak ugyanis minket egy teljesen új csoportba elvezetni, és segítenek minket ezáltal egy teljesen új világot, értékrendet, szokásrendet felfedezni. Ha beszélgetünk a furcsákkal, akkor meg tudjuk ismerni egy másik csoportnak a világát, értékrendjét, gondolkodásmódját, és ez által gazdagodunk. Persze nem kell ezeket az értékeket elfogadni! De ha beszélünk a furcsákkal, akkor jobban meg tudjuk érteni a saját világunkat, a saját csoportunkat és végső soron saját magunkat is. Egy mondás szerint mindenki annyiféle emberként él a többiek emlékezetében, ahány barátja van. Ez a mondás a más csoportbeli furcsákkal való barátságra fokozottan igaz. Ha úgy érezzük, hogy a másik csoportról való tudás gazdagít minket tudásban, elfogadásban, szeretetben, akkor a furcsákat megkérhetjük, hogy mutassanak be a másik csoport tagjainak. Így tágul a hálózatos körünk. A következő lépésben a másik csoportban is meg kell találni azt az embert, aki vezeti a csoportot, és ott is meg találni a furcsákat. A másik csoportban is meg lehet kérni egy ottani furcsát, hogy mutasson be minket a következő csoportnak, és így tovább. Ilyen módon nagyon rövid idő alatt nagyon széles társadalmi kört fel lehet térképezni, ahol olyan tapasztalatokkal vagy kapcsolatokkal gazdagodhat az ember, amelyeket a saját csoportjában maradvá soha nem ismerne meg, és nem tudna hasznosítani.

Az előadásom befejezéséhez közeledve a jelenlegi helyzetet szeretném négy kijelentéssel jellemezni, utána négy rossz választ szeretnék bemutatni, majd négy jó választ. Ezután jön majd az utolsó gondolatsor, az erősségeink, amelyet már jeleztem egyszer.

A jelenlegi helyzetben nagyon sok bizonytalanság van, mint azt a teremben ülők nagyon jól tudják. Ha kiindulunk pusztán abból, hogy maga a természet, az időjárás hogyan változik meg, és hogy milyen szélsőségekre lehet számítani – aszályra, tartós szárazságra, tartós, nagyon nagy esőkre, nagyon melegre, nagyon hidegre –, akkor ez önmagában is nagyon sok bizonytalanságot generál a mindennapi életben. Ráadásul egy nagyon bizonytalan kimenetelű gazdasági-politikai átrendeződés kellős közepén csücsülünk, nem tudjuk, hogy Európának és Amerikának a jelenlegi „lefelé tartó” állapota mennyire lesz tartós. Nyilván reménykedünk benne, hogy nem nagyon, de ezt megjósolni nem tudjuk. Nem tudjuk, hogy Kína fölfelé vagy lefelé fog menni az elkövetkezendő évtizedekben. Három évvel ezelőtt úgy vélte az ember, hogy fölfelé fog menni, ma már nem lehet tudni. Azt sem lehet tudni, hogy mi lesz az iszlám világgal, nem lehet tudni, hogy felrobban-e Afrika. Nagyon sok bizonytalanság támadt a világban. Sajnos az ilyen helyzeteket a 20. században világháborúkkal oldotta meg az emberiség. Remélem, hogy a bölcsesség odáig már eljuttatott minket, hogy ez nem fog bekövetkezni. De ettől még ez nem egyszerű helyzet. Mindehhez hozzáadódik az ember alkotta rendszerek bonyolultsága. Ma már hálózatok épülnek hálózatokra, amelyek hálózatok vezérelte hálózatokat irányítanak. Például elektromos erőművek hálózatára épül az az internetes hálózat, amely szabályozza az elektromos erőművek hálózatát, és így tovább. Ezek az ember alkotta rendszerek nagyon áttekinthetetlenül kezdenek válni. Emiatt a meghibásodási veszélyük is egyre nagyobb. Egyre nagyobb valószínűséggel fordulhatnak elő a jövőben kiszámíthatatlan hibák. Ezek egyszerűen azért keletkeznek, mert már nem lehet áttekinteni azt a bonyolultságot, amellyel ma már a mérnöki hálózatainkat szervezzük. És a fizikai, illetve a lelki nyomor, a minket, hívő embereket is érintő lelki elsivárosodás sajnos mindezekre rátesz egy nagy lapáttal, hiszen mindazokat a hatásokat felerősíti, amelyeket egyébként is érezne az ember. Mindezt, amit elmondtam, úgy lehet összegezni, hogy nehéz kor vár ránk. Én azonban mindig a dolgok pozitív oldalát nézem, ezért ugyanezt a helyzetet úgy összegezném, hogy egy ébredésre alkalmas kor vár ránk. Minden válság ugyanis a jövő reményességét rejtje magában.

Mi az a négy viselkedésforma, amelyet nem tanácsolnék a jelenlévőknek? Az első az önsajnálát. Ha a nehéz helyzetet úgy fordítjuk le magunknak, hogy „Hű, mi – akár családban, gyülekezetben, akár itt a teremben – de nehéz helyzetben vagyunk!”, ezzel lefegyverezzük magunkat. Ez azt fogja jelenteni, hogy minden alkotó energiánkat lenullázzuk, mert eleve megoldhatatlannak hisszük a feladatot. Így a feladat megoldhatatlan is lesz.

Ha viszont megoldhatatlannak hisszük a feladatot, akkor következik a csodavárás. A csodavárás a második viselkedésforma, amelyet nem tanácsolnék a jelenlévőknek. Itt nem az Isten segítségével remélt csodavárásról beszélek, mert arra nagyon is rászorulunk. A nélkül úgysem fog menni. Az elkerülendő magatartások között az „emberi” csodavárásról beszélek. Arról, hogy eljön majd valaki más, valaki, aki majd helyettünk mindent megold, akinek ehhez minden hatalmat megadunk, az ő nagyszerű munkájához nekünk nincs is semmi közünk tulajdonképpen, mert mi olyan kicsik vagyunk, hogy nem tudjuk ezt úgysem megcsinálni. Ha így gondolkodunk a megoldásról, akkor a megoldás soha nem fog bekövetkezni. Ez a magatartás maximum álmegoldásokat fog kialakítani, valódi megoldásokat nem. Mostanság eléggé terjednek ezek a segítségmítoszok. Hallottuk már a Simor Ferenc felügyelő úr által tartott áhítat során is, hogy ennek milyen konkrét megvalósulási formái vannak. Hogy kitől és mitől remélnék ma sokan (szektatagok, ilyen-olyan titkos és kevésbé titkos társaságok tagjai) álsegítést, nem valódit és nem ténylegeset. Mindez nagyon veszélyes!

A harmadik magatartás, amely nem szerencsés nehéz helyzetben, a nyájszellem. A többiek cselekvésének pusztán lemásolása egy ösztön. Ha most azt mondanám, „Tűz van!” akkor majdnem mindenki ott rohanna ki a teremből, ahol bejött, mert két ember odaindulna, és a többiek követnék. Mindenki követné őket, és senki nem venné észre, hogy nyitva van az ablak, és ki lehet ugrani, vagy hogy ott is van egy ajtó, és ott is ki lehetne menni. A nagy nyájszellemben letaposnánk egymást, mert egyszerre, egy kijáraton nem férünk ki valamennyien. A nyájszellem, a pánik sokkal több emberáldozatot követelne, mint maga a tűz. Ez a fajta nyájszellem a tőzdepániktól elkezdve a mindennapi viselkedésünkig nagyon jellemző, és nagyon veszélyes. Tehát meg kell őriznünk a nyugalmunkat és a hidegvérünket, és a bizalmat abban, hogy a Jóisten adhat bölcsességet ahhoz, hogy meglássuk, a minket érő nehéz helyzetnek mi a lényege, és mit kell ebben a helyzetben tennünk.

A negyedik, az utolsó ebben a „nem javasolom” sorozatban az, amit cselekvésgörccsnek neveztem el. A cselekvésgörccs arra utal, hogy muszáj a helyzetet azonnal megoldani, mert annyira tornyosulnak a feladatok, hogy ha már ma, sőt tegnap nem kezdek mindennel egyszerre foglalkozni, akkor nem tudom megoldani a helyzetet, akkor alkalmatlan vagyok, akkor nem merhetek a tükörbe nézni ezentúl, mert le fognak engem köpni még az unokáim is. Álljunk ellen ennek a fajta késztetésnek! Nem lehet kapkodva jó döntéseket hozni. A legtöbb bonyolult rendszert nagyon türelmesen, három-négy év hosszú, türelmes és sokszor eredménytelen munkájával kell noszogatni arra, hogy végre elinduljon esetleg abba az irányba, amerre mi szeretnénk. Ehhez végtelen birkatürelmem kell. Ennek a türelmemnek az erényével fel kell hogy vértessük magunkat. Ha a

jelenlévők a hatéves választási ciklusuknak úgy az ötödik vagy hatodik évére valamicske eredményt fel tudnak mutatni, akkor már nagyon jól csinálták a dolgukat. Ne azzal a lelkiismerettel ülünk tehát itt, a széken, hogy ha jövő ilyenkorra ezt meg ezt nem tudtam elvégezni, akkor engem hiába választottak meg, mert én rossz presbiter, rossz felügyelő vagyok. Nem. Nem ilyen egyszerűek ezek a folyamatok. Sőt! Azt kell, hogy mondjam, hogy ha valaki nagyon látványos előrehaladást ér el, akkor fontos önvizsgálatot tartania, hogy nem véletlenül a rossz irányba ment-e. Lehet, hogy a sebtében elhatározott lépésünk nagyon elkapkodott lépés volt. Lehet, hogy amit eredménynek hiszünk, azzal hosszabb távon a gyülekezet vagyont vagy más lehetőségét pazaroltuk el. Ennél sokkal rosszabb is történhet ilyenkor. Az elkapkodott lépésekkel az emberek hitét pazaroljuk el. Merthogy másodszor, harmadszor, negyedszer, nyolcadszor már nem hisznek nekünk. Ha pedig a hit sérül, akkor a lélek is sérül. Vigyázzunk tehát! Fontoljuk meg a dolgokat, és érezzük meg azt a sebességet, ahogyan lépni lehet. Van olyan persze, amikor ez a sebesség tényleg nagy. Van, amikor kikényszeríti az élet a gyors megoldást. De gondoljunk mindig arra, hogy nem mindig kell lépni, amikor a pánik és a nyájszellem azt mondja, hogy ha a többiek lépnek, akkor nekem is lépnem kell.

A következőkben a négy javasolható viselkedést foglalom össze. Mindegyiket angolul is megfogalmaztam, mert az angol nyelv nagyon tömör, és így egyetlen rövid angol szóban is jellemezni lehet azt a négy trendet, amelyet követni javasolok. Az első trend annak az elfogadása, hogy minden új élethelyzet ajándék. A *Tarts, Uram, a kezdedben* című könyv 31. oldalán egy egész fejezetnek éppen ez a címe: *Az új élethelyzet ajándék*. Ezekkel a szavakkal jellemzem az első trendet, mert nagyon jónak tartom ezeket a szavakat. De hadd értelmezzem, hadd egészítssem ki a könyvnek ezt a fejezetét egy kicsit. Nemcsak a mostani, a megválasztás utáni, hanem minden élethelyzet ajándék. Ha valaki így fogja fel az életét, ha nem fél az új élethelyzetektől, hanem ajándékként azt a fajta örömet éli meg minden új helyzetben, hogy a Jóisten új utat mutat neki, hogy megint valami új értékkel tud gazdagodni, megint tanulni tud valamit, akkor jó úton jár. Ha valaki így gondolkodik, akkor közel van ahhoz a *flow*-élményhez, amelyet Csíkszentmihályi Mihály írt le. Ezt a megfogalmazást én egy kicsit kiterjesztettem, és egyfajta *life-flow*-ként mutatom be. Mert ez nem olyan áramlatban való létezés, amelyet Csíkszentmihályi írt le, ami (csak) a mostani cselekvésemnek egy nagyon mély átélése, hanem a *life-flow* az egész életemnek, az egész sorsomnak a mély átélése. A *life-flow* a megigazulás felé való állandó törekvés maga. Magyarul életszentségnek mondhatnánk.

A második követendő trend a „*Think Big!*” angol kifejezéssel, a „Gondolj nagyot!” felszólításával foglalható össze. Ezt megint egy kicsit másképp is megfogalmazom: tiszteljük meg magunkat, a gyülekezetet vagy a vezetőséget azzal

a feladattal, amely a legnehezebb azok közül a feladatok közül, amelyeket még számottevő eséllyel meg tudunk oldani. Mert ha mindig a legkönnyebb feladatot választjuk, azzal nem fogunk fejlődni. Ha azonban olyan nehéz feladatot választunk, amelyet már nem tudunk megoldani – azzal sem fogunk fejlődni. Ha meg tudjuk találni azt a határt, hogy mi az a feladat, amelyet még éppen meg tudunk oldani, ez az, amivel tényleg tudunk fejlődni. Az ilyen feladat az, ami igazán erőt ad, ami új képességeket szabadít fel. Ennek a megtalálása nem egyszerű dolog. Elmélyedéssel, bölcsességgel, Isten elménket megvilágosító segítségének a kérésével azonban meg tudjuk, meg fogjuk találni magunknak és közösségünknek ezt a feladatot. Ez az a feladat, amelyre elhívunk, ez az, amelyre már régen elhívtak minket.

A harmadik viselkedési trend, amelyet javasolni tudok – és a címet megint Csíkszentmihályitól veszem – a *Creativity*, azaz a Kreativitás nagy kezdőbetűvel. A Kreativitás nagy kezdőbetűvel nem az a kreativitás, amelyről szoktunk beszélni. A „kis kezdőbetűs” kreativitás az, amikor valaki máshogyan látja azt, amit a többiek mind egyféleképpen látnak, új elképzelései vannak erről, arról, amarról. A nagy kezdőbetűs Kreativitás nemcsak mást csinál, mint a többiek, hanem más játékműzön is csinálja azt a mást, mint ahol a többiek játszanak. A Kreatív ember nagyon mást csinál tehát, mint a többiek. Tehát ha azt látják a környezetükben, hogy mindenki egyfajta játszmába, például egy korrupciós játszmába süpped bele, akkor Önöknek nem ezt a játékot kell játszaniuk, hanem egy másik játékot kell elkezdni játszani, egy másik játékműzön, mondjuk a nyitott együttműködés játékműzén. Vagy vegyünk egy másik példát. Egy konfliktusba belebonyolódik a vezetőség vagy a gyülekezet egésze. Ilyenkor nagyon sokszor kialakulnak a szerepek. Én játszom az „apa” szerepét, mert én vagyok a lelkész, a presbiter vagy a felügyelő vagy az egyik nagy egóval megáldott gyülekezeti tag. És a többiek mind eljátsszák a gyerekek szerepét. Ezeket a játszmákat meg kell tudni törni. Mi lenne, ha mindketten most barátot kezdenénk el játszani? A barátjátékban nincsenek alá- és fölrendeltségi szerepek. A barátjátékban nincsen nagyhatalmú apa, és nincsen rettegő, rossz lelkiismeretű gyerek. Vagy a helyzet éppen fordítva van, és a gyülekezetben a tekintély kezd el erodálódni. Mindenki barátjátékot játszik, a lelkész, a presbiter, a felügyelő. Bratyznak akkor is, ha nem lenne szabad. Ilyenkor is fontos új játékba kezdeni. Érdemes tehát mindig átgondolni, hogy mi az az új tér, amelyet meg kell hódítani, ahol valami mást lehet játszani, mint amit a többség játszik. Nagyon fontos üzenet nekünk, hívó embereknek, hogy mi, hívók, evangélikusok játszunk máshogyan, mint ahogyan a többiek játszanak. Mindazon helyzetekben, ahol úgy érezzük, hogy a mi hitünk, a mi értékrendünk más játékot követel, más játékot diktál, mint amit az ország egyébként is játszik – elég sajnálatosan –, merjünk bátrak lenni és máshogyan játszani. Ilyen szempontból arra biztatom a jelen-

lévőket, hogy a közösségeikkel, a gyülekezetükkel, az iskolájukkal képezzenek szigeteket. Képezzenek érték- és erkölcszsigeteket, ahol más játékszabályok érvényesek, mint a környezetükben, mert ezzel tisztelik meg a sok évszázados múltunkat, mert ezzel tisztelik meg saját magukat, apáikat, anyáikat és egész örökségüket.

Azonban ne csak szigeteket képezzenek, hanem próbálják meg össze is kötni ezeket a szigeteket. Ez a negyedik és utolsó javasolt viselkedési trend. Angolul azzal a szóval jellemzem, hogy *Originality*, azaz magyarul eredetiség. Olyan hidakat kell megtalálni, amelyek távoli szigeteket kötnek össze egymással, mert ezzel tudunk új megoldásokat találni, ezzel tudunk igazán új értékeket teremteni a saját közösségünkben.

Az eddigieket az a három könyv foglalja össze, amelyeket el lehet érni a www.csermelyblog.hu oldal „Bemutakozás” című részéből. Talán a jelenlétőknek a legfontosabb ezek közül a *Hálózatok búvólejtében* interjúkötet, amely a „Miért hiszek?” sorozatban jelent meg.

Az előadásom legvégén hét pontban szeretném összefoglalni azt, hogy miben áll a mi legfontosabb erőnk. Az összefoglalást illusztráló ábrán nem véletlenül van a Luther-róza. Úgy is megfogalmazhatnám a hét pont lényegét, hogy mi az a szolgálatra kapott hét kegyelmi ajándék, amelyeket fontosnak érzek.

Az első erőnk a hitében erős alázat ereje. Hadd emlékeztessenem a jelenlétőket ennél a pontnál a merev és a rugalmas viselkedés korábban megfogalmazott kettősségére. Az alázat a rugalmasságot, a mások véleményének az elfogadását jelenti. A „hitében erős” kifejezés pedig azt a tartást, ami a hagyományok, a korábban megtanultak summázata.

A második erőnk a megértő sokszínűség ereje. Mi, magyarok Szent István óta befogadó ország vagyunk. Úgy érzem, hogy mi, evangélikusok, ha lehet, még ennél is befogadóbbak vagyunk, hiszen sokkal sokfélebbek vagyunk még az ország átlagánál is. Ez nekünk nagy erősségünk, amelyet érdemes tudatosítani magunkban.

A harmadik erőnk az együttműködés ereje. Hadd utaljak a *Tarts, Uram, a kezdedben* előszavára: „A megválasztott és beiktatott presbiter éppen az együttműködés őrzője lesz.” Nagyon egyetérték ezekkel a sorokkal. Hadd utaljak itt az előzőekben kifejtett szigetképzésre és a szigetek összekötésének a fontosságára! Ez mind az együttműködés erejét igényli. Hadd utaljak Hollandia együttműködésére, amely éppen a holland gazdasági eredmények motorja!

A negyedik erőnk a lelki elmélyülésnek, a csendnek az ereje. Próbáljuk meg ebben a rohanó világban megeremteni azt a belső csendet, azt a közös csendet, azt az áhitattal teljes csendet, amely ahhoz kell, hogy hosszabb távon is tudjunk gondolkodni. A lelki elmélyülés megerősít bennünket abban, hogy ne süppedjünk bele a rossz döntésekbe, amelyeket elhamarkodottan hoznánk meg. A lelki elmélyülés adja meg a „Gondolj nagyot!” élményét, azt az erőt, amellyel megtaláljuk az általunk még éppen megoldható, legnehezebb feladatot.

Az ötödik erőnk a szeretet ereje. Egyházalapítónk, Luther Márton megfordította Aquinói Szent Tamás gondolatmenetét, és azt mondta, hogy a hit szeretetet szül: *caritas fide formata*. Ennek a gondolatnak van egy olyan üzenete is, hogy a szeretet nem lehet kétféle. Nem lehet tehát kettéválasztani, hogy istenszeretetem ugyan van, de ezt az embert én bizony nem szeretem. Egy konkrét példával élve: ha egy új iskolában, amelyik eddig nem evangélikus iskola volt, ott ülnek az adott esetben egy kicsit félre nevelt, „pogány” diákok, akkor hívó emberként egyszerűen nincsen jogunk arra, hogy őket a bűneik, avagy a „pogányságuk” miatt gyűlöljük, hanem kizárólag arra van jogunk, hogy őket éppen úgy az Isten teremtményeiként és reménységeiként szeressük, mint bárki más. Ezekben a diákokban, mint ahogyan mindenki másban is, nem a hibákat, hanem az értékeket kell megtalálnunk és fejlesztenünk. Erre kötelez minket a hitünk és a hitünkéből fakadó szeretet jézusi ereje.

A hatodik erőnk a gyülekezet ereje. A gyülekezet ereje az együttműködés erejénél jóval nagyobb. Nem véletlen az, hogy a presbiteri eskünek egyik nagyon fontos passzusa ez:

„...a gyülekezet belső békéjét őrzöm és építem.” A gyülekezet belső békéje azért nagyon fontos, mert a gyülekezet ereje nem a tagjai erejében van, hanem a gyülekezet egészének abban az erejében, amely a gyülekezet belső békéje nélkül nem létezik. A gyülekezet a Szentlélek teljességét csak akkor tudja igazán befogadni, ha az a gyülekezet nem széthúzó, egymást gyűlölő emberek közössége. Széthúzó, egymást gyűlölő embereknek a Szentlélek teljessége ugyan megadatik, de az a gyűlölődő lelkekbe be nem fogadtatik. Ha azonban a gyülekezetben béke és egymás megbecsülése, szeretete honol, akkor a gyülekezetnek olyan hihetetlen isteni adományként jelentkező pótlólagos ereje lesz, ami sokkal több, mint ami bármilyen együttműködéssel elérhető erő. Ez az erő a Szentlélek kegyelmének az ereje.

Biztos vagyok benne, hogy a hetedik, az utolsó erőnk mindenki kitalálta már a teremben, de azért felvettem. A mi hetedik, mindenben a segítségünkre lévő, legnagyobb erőnk az erős vár, a mi Istenünk. Köszönöm szépen megtisztelő figyelmüket!

A sas szabadsága

*Bibliatanulmány ApCsel 6,1–7 alapján**

■ KLAUS DOUGLASS

A sas és a tyúk meséje

A „szia” az egyetlen szó, amelyet magyarul ismerek. Mindenkinek szép jó reggelt kívánok! Örülök, hogy együtt gondolkozhatom ma veletek a szabadulás témájáról, hiszen az evangéliumokban legfőképpen a szabadulásról van szó. Sok olyan keresztény van, aki ezt nem is érti, hiszen csak egy fajta tradícióból, hagyományból keresztény. Soha nem értették meg, hogy tulajdonképpen a szabadulásról van szó. Ez látszik abban, ahogyan templomba mennek, ahogy újra kijönnek onnan, és ahogyan néznek. Pontosan lehet látni, hogy valaki megérezte ezt a szabadulást, vagy csak hagyományból keresztény. Van, aki gyengeségből keresztény. Van, aki félelemből. Nagyon kevesen vannak, akik valóban azért keresztények, mert megélték azt, hogy Jézus Krisztus megszabadította őket. Nagyon kevesen vannak, akik megértették, hogy Jézus a félelemtől, a bűntől és a haláltól is megszabadít bennünket. Pedig a kereszténység és a Biblia a szabadságra, a felszabadulásra épít. Az Ó- és Újszövetségben központi téma a szabadulás. Az Ószövetségben ez az Egyip-

tomból való szabadulást jelenti, amelyet Mózes hozott el az embereknek, az Újszövetségben pedig a bűntől és a haláltól való szabadulásról van szó, amelyet Jézus Krisztus hozott el nekünk. Sokan azt gondolják, hogy a kereszténységben elsősorban parancsolatokról van szó, de emlékezzünk arra, hogyan kezdődnek ezek a parancsolatok! Ezzel a mondatlal kezdődnek: „Én vagyok az Úr, a te Istened, aki megszabadított téged Egyiptomból. Én vagyok a te Szabadítód.”

A Szélrózsza szervezői nagyon fontos témát találtak erre a három bibliatanulmányra, és ez nem más, mint a szabadulás. Mivel én vagyok az első, aki erről beszélek, enyém a szerva – ahogy mondani szokás –, ezért engedjétek meg, hogy néhány alapvető dolgot is elmondjak. Van egy történet, amelyet néhánnyan közületek bizonyára ismernek, és amely nem más, mint a mi életünk története. Egy ember sétál a természetben, a hegyekben, és talál egy nagyon fiatal madarat. Egy sást. És mivel nincsenek ott a madár szülei, fogja magát, magával viszi, és otthon a tyúkok közé teszi. Ez a sas ott, a tyúkok között nő fel. Egyre nagyobb lesz, de mégis tyúkok között él. Egyszer eljön hozzá egy ismerőse látogatóba, megnézi a farmot, meglátja ezt a madarat, és megkérdezi: „Ez egy sas, nem?” Ekkor az ember azt mondja, hogy nem, ez egy tyúk. Lehet, hogy korábban sas volt, de most már a tyúkok között él; úgy is eszik, úgy

* Elhangzott a Szélrózsza evangélikus ifjúsági találkozón 2012. július 19-én.

is él, úgy is mozog, mint egy tyúk. A barát azt mondja, hogy nem, ez tényleg egy sas, és meg fogom neked mutatni. Fogja a sast, aki eddig a tyúkok között élt, felemeli, és azt mondja neki: „Sas, repülj!” És a sas mit tesz? Látja a tyúkokat maga alatt, leugrik, és újra elkezd csipegetni a magokat. Ekkor a barát azt mondja: „Látod? Tényleg tyúk!” De a barát állítja: „Nem, dehogy, mindjárt látni fogod, hogy ez valóban egy sas.” Fogja magát, a madárral felmászik a tetőre. Megint kezébe veszi a madarat, az ég felé tartja, és azt mondja neki: „Te sas vagy, nem tyúk. Repülj!” A sas újra lenéz, megint meglátja a csirkéket, és fogja magát, szépen lerepül hozzájuk, és megint elkezd a magokat keresgélni. Újabb nevetés: „Látod, hogy tyúk!” A barát megint megerősíti: „Nem, ez egy sas, hiszen sasszíve van.” Újra megfogja a madarat, elmegy vele egy nagy hegy tetejére. Innen már nagyon távolinak tűnik a tanya a tyúkokkal, mindennel együtt. Az ég felé tartja a madarat, és megint mondja: „Te sas vagy! Te azért születted, hogy repülj, nem pedig azért, hogy lent legyél a földön. Egy sas szíve van benned, tehát repülj!” A sas nem csinál semmit, egyszerűen ülve marad. És akkor úgy tartja az ember a madarat, hogy lássa a napot. És megint elmondja: „Te nem a földhöz, hanem az éghez tartozol. Egy sas szíve van benned, repülj!” A sas egy kicsit megremeg, látja a napot, kiterjeszti a szárnyait és elrepül.

Az én üzenetem a számotokra ezen a mai reggelen nem más, mint ez: egy sas szíve van bennetek, repüljtek! Az éghez tartoztok, és nem a földhöz. Nem az a feladatotok, küldetésetek, hogy a földön kapirgáljatok és magokat keressetek; szárnyaitok vannak, repüljtek! Szeretnék benneteket bátorítani ezen a mai reggelen, hogy terjesszétek ki a szárnyaitokat! Ez az, amit én szabadulás alatt értek; kiterjeszteni azokat a szárnyakat, amelyeket Isten adott nekünk.

Az a furcsa, hogy sok ember szabadság alatt egész mást ért. A legtöbben – ahogy én nevezném – a csirkék szabadságát gyakorolják. A csirkék szabadságára vágynak. Tudjátok, mit jelent ez? Magokat keresnek, csipegetnek, arrébb lökik a többieket, és azt szeretnék, hogy minél kövérebb tyúká váljanak. Ez a csirkék szabadsága. Egy kicsit több hely, egy kicsit több mag, egy kicsit több elismerés. Ennél sokkal többet elképzelni valószínűleg egyik sem tud a szabadságról. Az a benyomásom, hogy sok fiatal, de sok felnőtt is ebben a szabadságban él, a csirkék szabadságában; vagy pedig ezt a szabadságot szeretné elérni. Néhány maggal többet, néhány elismerő szóval többet, nagyobb tyúkot. A horizont ennél nem terjed tovább. Ezt a fajta szabadságot egy bizonyos mondaton nagyon jól fel lehet ismerni. Egy csirke a következő jelmondatdal definiálja a szabadságot: a szabadság akkor valósul meg, ha azt tehetem, amit akarok. Hallottátok már ezt a mondatot: hogyha azt tehetem, amit akarok, akkor leszek igazán szabad? Talán mondtad is már ezt a mondatot. De ez a csirkeszabadság. Az a fajta, amelyik túl keveset akar.

Néhány hónapja Afrikában, Tanzániában jártam, és sok fiatalal is találkoztam. Ezek a fiatalok nagyon vágyanak arra, hogy végre egyszer olyan szabadok lehessenek,

mint például a magyar fiatalok. A vágyaik között olyanok szerepelnek, mint motorvásárlás, jogosítványszerzés, egy jobb mobiltelefon vásárlása, ilyesmik. Vagy szép ruhák. Ők nem ismernek titeket, de egészen biztos vagyok abban, hogy ha ismernének, ma azt mondanák, hogy igen, ha elérnék azt, ami itt van, akkor szabadok lennének.

Az elmúlt évek során már ötször voltam Magyarországon, megismerkedtem néhány fiatallal is. Ők általában kicsit Németország felé kacsintgatnak. Azt mondják, ha olyan mobilom lenne, mint ami a németeknek van, ha kicsit abba az irányba mennék, ha úgy alakulnának a dolgaink, akkor bizony szabadok lehetnének. Ha Németországot nézem, ahol szintén sok fiatal látok, ott is hasonlókat mondanak a fiatalok. Ha még jobb lenne a mobil, ha még jobbak lennének a ruhák, ha még egy kicsit több pénzem lenne, akkor lennék igazán szabad. Ez a probléma a csirkeszabadsággal. Soha nem leszel elégedett. Részben elégedett leszel egyes dolgokkal, de az igazi nagy elégedettség nem lesz meg, és mindig újabb dolgokat keresel. És bármennyi kívánságod teljesül, végül mégiscsak elégedetlen maradsz. Fogságban érzed magad. Csak azért, mert egy másik fajta szabadságra születted. Nem arra, amelyet magad akarsz elérni, nem a csirkék szabadságára, hanem a sas szívével a sas szabadságára.

Nem az a probléma, hogy túl sokat akarsz, hanem hogy túl keveset. A szív pedig csak akkor lesz igazán elégedett, ha megismeri azt a másik szabadságot, a sas szabadságát. Ha ezt felismered, azt fogod mondani: mekkora idióta voltam, én tulajdonképpen csak magokat kerestem, pedig sokkal többről van szó! A sas nem eszik magokat. A sas valami rendeset eszik, és van, hogy éhezik egy ideig. A csirkéknek mindig vannak magjaik, néha kevesebb, néha több, de mindig el vannak látva. A sas szabadsága máshogy néz ki.

Éppen ezért szeretnék veletek erről a szabadságról, a sas szabadságáról gondolkodni. Arról a szabadságról, amelyre mi születünk. A sas szabadsága néha megerőltető. A csirkeszabadság mindig a kényelmet keresi. Repülni viszont megerőltető. Lehet, hogy azt mondd: á, dehogy, a repülés olyan könnyűnek tűnik, hiszen úgy is néz ki. De próbáld csak meg repülni a kezeiddel, aztán meglátod, hogy milyen nehéz. Csak könnyűnek néz ki. Nézz meg egy jó zenészt, olyan könnyednek látszik, egyáltalán nem látod, hogy mennyit gyakorolt azelőtt, mennyit erőlködött, hogy valóban jó legyen. A csirkék szabadsága kényelmet keres; a sas kész arra, hogy néha egy kicsit elfáradjon, hogy néha megerőltesse magát, hogy a nagy célt elérje, hogy repülhessen. Sokkal kényelmesebb lenni maradni a földön, mint repülni. De sokkal szebb, sokkal kielégítőbb repülni, mint a földön maradni és magokat keresni. Már is itt van az első különbség a kétféle szabadság között. Az egyik kényelmes, a másik megerőltető.

Nagy különbség még az is, hogy a csirkék általában elvesznek ezekben a kis dolgokban, a hétköznapi kis dolgokban. Mindig keresnek valami kis magot, és akkor elégedettek; a sas viszont élete nagy témáját keresi, és ez nem más, mint

a repülés. A csirkék azt teszik, amit akarnak, a sas azt teszi, amit tennie kell. Ez egyfajta kényszernek hangzik tulajdonképpen, de nem erről van szó, mert ez a kell azt jelenti, ami belülről jön, ami igazán fontos a számomra, amit igazán tennem kell. Amire biztatni szeretnék ezen a mai napon benneteket, az az, hogy keressétek ezt a szabadságot, a sas szabadságát.

Lehet egyszerűen azt mondani, hogy ez nem más, mint a repülés, de valahol Isten megmutatja számunkra azt a területet, amely fölött repülnünk kell. A sas ezt kérdezi: Istenem, mi az, amire engem teremtettél? Melyik az a terület, amelyet a szárnyaim alá szeretnél adni? Mi az én életemnek az igazi, nagy, egyetlen témája? Mi az az egyetlen dolog, amit tennem kell ahhoz, hogy megtaláljam a szabadságot, megtaláljam a boldogságot az életemben? A kérésem hozzátok nem más, mint az, hogy ne legyetek elégedettek ezzel a csirkesorssal. A sas szíve van bennetek, és Istennek az a célja, hogy egy nagy területet adjon a szárnyaitok alá. Ezért hív ki benneteket ebből a közegeből, a csirkék közül. És azt mondja, hogy ne legyetek elégedettek ezekkel a kis igényekkel. Akkor vannak ilyen kis igényeid, ha túl sokat vagy a csirkék között. Vagy ha sok – ennek megfelelő – tévét nézel. A sas szabadsága nem jelent mást, mint egy víziót, amit a televíziókból nem lehet megkapni. Ez a vízió az, amit Isten akar neked adni, amelyet Isten tesz a szárnyaid alá.

Új sasok kerestetnek

Most pedig nyissuk ki a Bibliát, és nézzük meg az Apostolok cselekedeteiből a 6. fejezet első hét versét, amelyből az első kettőt szeretném most felolvasni. *„Azokban a napokban pedig, mivel nőtt a tanítványok száma, zúgolódás támadt a görögül beszélő zsidók között a hébereket ellen, hogy mellőzik a közülük való özvegyasszonyokat a mindennapi szolgálatban. Ekkor összehívta a tizenkettő tanítványok egész gyülekezetét, és ezt mondta nekik: Nem helyes az, hogy az Isten igéjét elhanyagolva mi szolgálunk az asztaloknál.”* Ez a bibliai szöveg az ősgyülekezetéről, az első keresztényekről beszél. Ha az ember idáig elolvassa az Apostolok cselekedeteiről írott könyvet, akkor valóban belesápadhat az irigységbe. Frankfurt környékén egy nagyon nagy gyülekezetben voltam lelkes hús évén át, és sokan irigykedve néztek arra, amit mi ott csináltunk. Ha pedig én olvasom ezt a szöveget, akkor én leszek irigy, és azt mondom, ilyet még soha nem értem meg. A szöveg arról szól, hogy naponta új tagok jönnek a gyülekezetbe. Néhány év leforgása alatt több ezer ember vált a gyülekezet tagjává Jeruzsálemben. Szerették egymást, és megosztották egymás között a dolgaikat. Amikor imádkoztak, akkor betöltötte őket a Szentlélek, és az egész élet valahogy ünnep volt ebben a gyülekezetben. Ez mind olyan dolog, amit – bármennyire is körülnézek és visszatekintek arra, amit én magam láttam – még soha nem éltem meg.

Amikor elolvastam ezt a hatodik fejezetet, akkor azt lá-

tom, hogy ez az ősgyülekezet teljesen normális gyülekezet volt. Bármennyire is irigylem őket, ez valahol vigasztal is engem. Ahogy látom, ebben a gyülekezetben, ebben a közösségben néhány embert talán elhanyagoltak, és minél nagyobb lett a gyülekezet, annál elégedetlenebbek voltak az emberek, és egyszer csak összeeszeszték. Ha ezt hallom, akkor azt mondom, hogy igen, ezt ismerjük. Ismerjük a helyzetet, ott a gyülekezet, és valakiket nem vesznek eléggé tekintetbe, legyenek azok az idősek vagy éppen a fiatalok vagy mások, és hirtelen összeeszeszték, összetűzések keletkeznek. Vagy nálatok másképp van? Szinte kényszerítő erejű az, ami itt történik. A gyülekezet kicsiben kezdődik, áttekinthetően. A tizenkét apostol vezeti, és jól végzik a szolgálatukat. Ennek következményeként növekszik a gyülekezet, mindig nagyobb lesz. Megnő egészen addig a méretig, amikor már nem lesz áttekinthető – éppen azért, mert az apostolok nagyon jó munkát végeznek. Valakit elhanyagolnak, és máris veszekedés lesz. És egyszer csak felemeli valaki a kezét, és megkérdezi: „Hé, mi történt itt? Elhanyagoltok bennünket!” És egyszer csak mindenki újra a tizenkét apostolra néz, akik jól végzik a munkájukat, és nekik szegezük a kérdést: hé, mi történt itt, hát őket elhanyagoljuk? És azok, akik eddig kiváló munkát végeztek, kis gyülekezetben áttekinthetően, a nagy gyülekezetben máris ők a felelősök, megkérdezik tőlük, hogy milyen munkát végeztek, ha valakiket itt elhanyagolnak.

Pontosan az történik, ami valószínűleg a földön minden gyülekezetben megtörténik: azt mondják nekik, tegyetek végre valamit. És az apostolok pontosan úgy reagálnak, ahogyan a világon mindenütt a gyülekezetvezetők: „Mit tehennék még?” Most azt szeretném elmondani nektek, hogyan reagálnak a gyülekezetek általában egy ilyen helyzetre, és hogyan reagált az ősgyülekezet. Egy átlagos gyülekezet a következőt teszi: azt mondják a vezetőknek, hogy ha eddig törődtek velünk, akkor törődjétek ezekkel is, azokkal, akiket elhanyagoltak. Tulajdonképpen logikus is ez a dolog, hiszen ők a vezetők, ők a sasok. Logikus, hogy azok, akik eddig jól végezték a munkájukat, azok kapjanak még többet, egyre több feladatot, és aztán végül annyira leterheltek lesznek, hogy már repülni sem tudnak. A bibliai szövegünk egészen más javaslatot tár elénk. Azt mondja, ne terheljétek tovább a sasokat munkával, hanem keressetek új sasokat. Pontosabban még több sást, továbbiakat, akik segíteni tudnak. Nem olyanokat, akik átveszik az előzőek feladatát, hanem olyanokat, akik kiegészítik őket, akik további feladatokat tudnak átvenni.

Sok gyülekezetnek adok tanácsot, és hogyha ehhez a pont-hoz érkezünk a beszélgetésben, akkor mindig ugyanazt a választ kapom: „Nekünk nincsenek sasaink.” Csakhogy ez teljesen hibás válasz, mert hiszen vannak. De azzal vannak elfoglalva, hogy a csirkékkel együtt magokat szedegessenek. Pontosabban azt is mondhatnám, hogy ti vagytok a sasok, de lehet, hogy még csak kapirgáltok. Istennek az a célja, hogy megszabadítson ebből a csirkelétből, és azt mondja, hogy nekem még több sasra van szükségem, aki repülni tud. Külön-

ben a gyülekezeteitek örökre kicsik maradnak. Olyan kicsik, hogy az a néhány ember, akik eddig a gyülekezeti munkát végezték, továbbra is áttekinthetik a feladatot, és a következő harminc évben el is láthatják azt. De az, hogy tanulunk az ösgyülekezettől, nem jelent mást, mint hogy keressük az új sasokat.

Ajándékok és feladatok

Olvasom a következő két verset: „*Hanem válasszatok ki magatok közül, atyámfiai, hét férfit, akiről jó bizonyosságot tesznek, akik telve vannak Lélekkel és bölcsességgel, és őket állítuk be ebbe a munkába; mi pedig megmaradunk az imádkozás és az ige szolgálata mellett.*” Az, amit az apostolok ezen a helyen felfedeznek, vagy újra felfedeznek vagy kitalálnak, nem más, mint a feladatok megosztása. Nem kitalálták ezt, a Bibliából már maguk is ismerhették, hiszen Mózes ugyan ezt tette. És a feladatok megosztása mellett egy újabb fontos szempontot láthatunk, amelyet itt alkalmaznak, és az nem más, mint a lelki ajándékok kérdése, azok tekintetbe vétele. Az elv pedig nem más, mint az, hogy mindenki tegye azt, amit jól tud. Az elv az, hogy mindenki tegye azt, amire Isten elhívta, amihez Isten tehetséget, lehetőséget adott neki. A gyülekezetek vezetésének fő feladatát nem abban látom, hogy mindent maguk tegyenek meg, hanem hogy megtalálják az emberek különböző csoportjai számára azt a területet, amelyet Isten az ő szárnyaik alá adott. Mi az az adomány Istentől, amit a te utadra neked odaadott az Úristen?

A németben van egy szójáték, két szó hasonlóságából következik, az adomány (*Gabe*) és a feladat (*Aufgabe*) szó hasonlóságából. A szójáték arra utal, hogy az adományok feladatot jelentenek. A gyülekezet olyan csodálatos közösség, amelyben nagyon különböző adományok vannak. Vannak emberek, akiknek az igehirdetéshez van tehetségük, adományuk; másoknak ahhoz van tehetségük, hogy segítsenek a többieknek az istendicséretben. Vannak emberek, akiknek a fiatalokhoz van tehetségük, és vannak, akiknek az idősekhez. Van, akinek a szívélyesség, van, akinek a szolgálat a területe. A gyülekezetben nagyon különböző ajándékok vannak. A gyülekezet vezetőségének az a feladata, hogy ne mindent saját maga csináljon. Ez az egyik legbosszantóbb dolog a modern egyházban. Az elmúlt 1500 évre jellemző tulajdonképpen ez a jelenség. Ez az a mentalitás, amikor úgy gondoljuk, hogy mindezeket az adományokat egy ember birtokolja, ez a lelkész, és azt mondjuk neki, hogy csináld. Az összes feladatot neki adjuk, azaz prédikáljál jól, írdál gyülekezeti újságot, foglalkozzál a fiatalokkal, játsszál az orgonán stb. Magyarul is van erre egy szó: a fejőstehén. Német nyelven hasonlóan hívjuk ezeket az embereket. Olyan állatnak, aki tojást tojik, húst, tejet és mindenfélét ad. De a helyzet az, hogy a valóságos életben ilyen nem létezik, és a gyülekezetben sem. Hiszen vannak állatok, amelyek tojást tojnak, vannak, amelyek tejet adnak,

amelyeket a húsért tartunk, vannak sokfélék. Minden gyülekezetben megvannak azok az ajándékok, amelyek szükségessé ahhoz, hogy a következő lépéseket megtegyük. De nem egy személy birtokolja ezeket az adományokat, hanem a gyülekezetben magában vannak benne ezek a különböző adományokban, a különböző emberekben, a gyülekezet egész közösségében. Pontosan ezért fontos, hogy a gyülekezetben ne az legyen az elv, hogy mindent egy ember csinál, hanem az, hogy mindenki a maga adományainak megfelelően végezze a szolgálatot. Mindenki ama terület fölött repül, amelyet Isten adott az ő számára. Az apostolok jól tudtak ígét hirdetni, és éppen ezért meg is maradnak e mellett a szolgálat mellett, a diakónusok pedig azokkal törődnek, akiket eddig elhanyagoltak.

A nagy kérdés természetesen az, hogy hogyan találhatjuk meg ezeket a lelki ajándékokat, ezeket az adományokat. Honnan tudom, mi az én feladatom? Mi az én elhívásom, melyik az a terület, amelyet Isten az én szárnyaim alá adott, vagy amelyet szeretne a szárnyaik alá adni? Az egyik fontos szempont biztosan az, hogy mit csináljak szívesen, mi az, amit jól tudok. A másik kérdés természetesen az, hogy milyen visszajelzéseket kapok; hogy az emberek mit mondanak: ezt most jól csináltad, ehhez a területhez valóban értesz vagy sem.

Itt a szövegben egy nagyon szép lelki folyamatot látunk. Közösen találják ki erre a kérdésre a választ úgy, hogy közösen imádkoznak. Gondolatok csak a sasra a történetből, amelyik akkor kezd repülni, amikor meglátja a napot. Hogy mi a te elhívásod, küldetésed, azt nem akkor fogod meglátni, amikor magadba nézel, hanem a legmélyebb elhívást akkor fogod megtalálni, hogyha Isten napjába nézel. Hogyha beragyog téged ez a fény, és elkezdesz feléje menni.

Csapat a pályán

A további versek az ötödiktől kezdve: „*Tetszett ez a beszéd az egész gyülekezetnek, és kiválasztották Istvánt, aki hittel és Szentlélekkel teljes férfi volt, valamint Fülöpöt, Prokhoroszt, Nikánort, Timónt, Parmenászt és Nikoláoszt, az anthiókiai prozelitát; az apostolok elé állították őket, és miután imádkoztak, rájuk tették a kezüket. Az Isten igéje pedig terjedt, és nagyon megnövekedett a tanítványok száma Jeruzsálemben.*” Ha megnézzük ezeknek a diakónusoknak a névsorát, két olyan nevet találunk benne, amely máshonnan is ismerős lehet. Az egyik Fülöp, aki két fejezettel később újra előfordul, de nagyon érdekes, hogy nem diakónusként, hanem evangélistaként. Úgy gondolom, ez nagyon közel van a valóságos, igazi élethez. Nagyon gyakran megtörténik, hogy a valódi tehetségünket csak akkor tudjuk meglátni és felismerni, ha kipróbáljuk. Természetesen fontos, hogy az ember saját magát ismerje, hogy a visszajelzéseket komolyan vegye, és hogy imádkozzon is, és akkor egyszer csak úgy dönt, hogy

„jó, akkor én diakónus leszek”. Sok területen biztos, hogy jó tapasztalataid is lesznek ezzel, de néha azt fogod érezni, hogy mégsem ez volt az igazi. Nincs olyan egzakt tudomány, amely segítene abban, hogy ezt az elhívást valóban megtaláljuk. Néha csak ki kell próbálni. Úgy, ahogyan ezt Fülöp tette, aki valószínűleg felismerte, hogy mégsem ez az igazi, és két fejezettel később már evangélistaként találkozunk vele.

Nem tudom, hogy láttatok-e már kisfiúkból álló focicsapatot. Ez úgy szokott lenni, hogy egyszer csak repül a labda, és mind a húsz kisgyerek ráront erre az egy labdára. A labda valahol elől van, és ez a húsz kisgyerek ott van a labda körül. Aztán a labda átrepül egy másik helyre, és ugyanaz a húsz gyerek megint ott van körülötte. És húsz perc múlva teljesen kimerültek lesznek. Lehet, hogy szükség van arra, hogy jöjjön egy edző, aki azt mondja, hogy ezt most kicsit máshogy kellene csinálni. Te most odamész a középvonalra, ott maradsz állva, teljesen mindegy, hogy hol van a labda. És hogyha jön a labda feléd, akkor fogod magad és berúgod a kapuba. A gyermek pedig megkérdezi, hogy és mi van akkor, ha a labda valahol egész máshol van? Az edző azt mondja, hogy akkor nem csinálsz semmit, hanem itt maradsz állva. Aztán fog egy másik gyermeket, akinek azt mondja, hogy te most beállsz a kapuba, és itt maradsz, és csak a kaput őrzöd. És akkor beosztja a szerepeket: csatár, védő, kapus stb. Ez azt jelenti, hogy felosztotta, megosztotta a feladatokat, és először mindenkinek azt kell csinálnia, amit jól tud, vagy amiről az edző gondolja, hogy ő jól tudja. Sok energiát spórolunk ezzel, sokkal eredményesebb is, sokkal több gölt lehet löni így.

De előfordulhat, hogy egyszer csak az edző azt mondja, most úgy látom, neked valami egész más pozícióban kellene lenned. Talán van, aki ismeri Manuel Neuert, a német válogatott kapusát. Ő a világ három legjobb kapusa közé tartozik Casillas és Buffon mellett. Neuer 15 éves koráig nem kapusként játszott a csapatban, de egyszer jött egy edző, és azt mondta, hogy ott kint is nagyon jól játszik, de sokkal jobb lenne a kapuban. Nem lehet tudni, hogy ezt miből vette észre, talán sokat

vette kézbe a labdát, de mindenesetre észrevette az edző. Gyakran segít nekünk is, ha van az életünkben valamiféle edző, egy lelkgondozó, egy mentor, aki a megfelelő ponton, talán egy kicsit prófétikusan is, de el tudja mondani, mi az, amit most tennünk kellene. Ugyanúgy, ahogyan Fülöpnél is valószínűleg történt: valaki egyszer azt mondta neki, próbáld csak ki, milyen lennél evangélistának. Ez nem jelent mást, mint szabadulást az olyan szolgálattól, hogy mindig oda rohanjunk, ahol éppen valami van, és szabadulást arra, hogy elvégezzünk egy bizonyos szolgálatot, amelyhez adományunk van.

Sok gyülekezet valóban úgy néz ki, mint egy gyerekcsapat, hogy hirtelen mindenki odaszalad, ahol esemény van. Ehhez járul az az öntudat, hogy nekünk mindannyiunknak foglalkozni kell ezzel a kérdéssel. Nem így van! Hanem arról van szó, hogy megszabaduljunk a szolgálattól éppen arra, hogy másik szolgálatot kapjunk meg, és hogy azt tehessük, amit Isten valóban nekünk adományozott. A szabadság megérőltető. Nemcsak kényelmet jelent, hogy megszabaduljunk a szolgálattól, hanem felszabadulást arra, hogy szolgáljunk.

Egy másik név, amely előfordul a szövegben, István neve. Ahogy biztosan tudjátok, István volt az első vértanú. István biztosan tovább élt volna, ha a csirkék között marad. Nem akarok senkit megfélemlíteni, hiszen csak egyről van szó a hét közül, aki mártírhalált halt. Istvánnak nagyon sokba került az a szolgálat, amelyet végzett. De ha megkérdezted volna, biztosan azt mondta volna, hogy nem, soha nem szeretnék visszamenni, visszatérni a csirkék közé. És ha elolvassátok az Apostolok cselekedeteinek azt a helyét, ahol ő mártírhalált hal, megtudjátok, hogy az egyik utolsó mondata ez volt: „Látom, hogy megnyílt az ég.” István sas volt. Azért látta nyitva az eget, mert repült. Azért látta nyitva az eget, mert nem maradt a csirkék között, hanem közelített a naphoz. Csak az fogja így nyitva látni az eget, aki hagyja, hogy Isten elhívja a régi helyzetéből az újba. Ez az üzenetem a mai reggelen számotokra. A sas szíve van bennetek. Sasok vagytok. Tehát repüljétek! Ámen.

Fordította Wagner Szilárd

Váltóállítás

*Bibliatanulmány ApCsel 9,1–16 alapján**

■ KARL SCHIEFERMAIR

Víziók és váltóállítások

1977 nyarán egy biciklitúrán, Sopronból Balatonfüredre menet, mivel szorított az idő, és nagyon elfáradtunk, inkább vonatra szálltunk. Nagyon érdekes élmény volt akkor!

Nagy gőz, sok vágány, kevés hely. Nem vagyok biztos benne, hogy az a vasútvonal ma még létezik. Nagyon élveztem az utazást, főleg a fájdalmas kerékpárülés nélkül. Akkoriban nagyon tetszettek a váltók az óriási karokkal, amelyeket el kell fordítani, hogy jelt adjanak, és átálljon a vágány.

Ebben a mai történetünkben is egy váltásról van szó, sőt a meghatározó váltásról az egész korai kereszténység történetében. Pétert új vágányra állítják. A váltó, amelyet Isten használ, nem acélból van, nem használ erőszakot. Az út, amelyet Isten választ, hogy Pétert megújítsa, egy látomás, tulajdonképpen Péter és Kornéliusz párhuzamos víziója. Ha manapság valaki látomásokra, álmokra, jelenésekre hivatkozik, nem vesszük komolyan.

Dale C. Allison amerikai Újszövetség-professzor mai látomásokat hasonlított össze Újszövetség korabeli víziókkal. Kijelenti, hogy látomások akkor is és ma is léteztek, nem szól semmi az eredetiségük, valóságuk ellen. Úgynevezett „másodlagos érzékelési” formákról van szó. Az aktuális kultúrától függ, hogy éppen komolyan veszik vagy neveltségessé teszik azokat, akik látomásokat látnak.

Phillip H. Wiebe kanadai filozófus harminc kortárs Krisztus-látomást gyűjtött össze környezetéből. Felírta és megvizsgálta a víziókat. Ezek nem kitalált történetek, nem betegségek tünetei, de mindenesetre nagy lökést jelentettek az érintettek életének megváltozásában.

Így állították vágányra Pált is, élete új irányt vett egy döntő kérdéssel szembesülve. Átállt! De itt párhuzamos víziókról van szó. Az egyikük víziója egyedül mit sem segít. Érthetetlen marad. Olyan ez, mint egy kétkomponensű ragasztó. Az egyik összetevő önmagában nem ér semmit, nem is ragad, össze sem tartja a két összekötésre váró részt. Csak együtt működőképesek. A mi történetünkben is mindkét jelenés különböző, csak együtt lesznek értelmesek. Párbeszédés víziókról beszélhetünk. Ez Isten egyfajta nyelve az emberekhez, amely más vallások történeteiben is megjelenik. Ilyen Eisik rabbi csodálatos története Martin Buber tollából.

„Krakkóban élt egyszer egy szegény zsidó, Eisik rabbi. Egy éjjel álmot látott. Prágába ment, s a kastélyba vezető Károly-híd alatt kincset talált. Amikor az álom harmadszorra is visszatért, Eisik rabbi útra kelt Krakkóból Prágába.

De Prágában a hídon nagyon sok poroszló állt, akik éjjel-nappal vigyázták a kastélyba vezető utat. Eisik rabbi egy ásonyomot sem tudott ejteni. Mindennap elment a hídhoz, naphosszat ott téblábolt, és azon törte a fejét, vajon hol is lehet az a kincs.

Az őrparancsnok felfigyelt a rabbira, s végül megkérdezte tőle: »Mit tébláboldsz erre mindennap?« Erre a rabbi elmesélte az álmát. Az őrparancsnok teli torokból nevelt, és így felelt: »Hova jutnánk, hogyha megbíznánk az álmokban? Én például hetek óta egy Eisik nevezetű krakkói szegény zsidóról álmodom, hogy Krakkóba kéne mennem, hogy a szobájában a kályha alatt kiássam a kincset.«

Eisik rabbi elmosolyintotta magát, amikor ezt az álmot meghallotta, illedelmesen megköszönte az őrparancs-

nok jótanácsát, majd útnak indult haza, Krakkóba. Amikor hazaért, rögvest ásni kezdett a kályha alatt, s megtalálta a kincset.”

A rabbira bízott bölcsesség mit sem ér. Csak a távolban áll össze a jelentés, idegen szájából, amely többet mond, mint aminek tudatában van.

Ha visszagondolunk, lehet, hogy nekünk is volt már ilyen álmunk, hirtelen támadt felismerésünk. A belső világunkban rejtett kincsek vannak, amelyek gyakran csak kívülről ébreszthetők fel!

Ez a körutazás az újonnan alapított gyülekezetek között Péter számára is felfedezőúttá változott. Felfedezte, hogy Jézus, a Messiás üzenete mi mindent jelenthet; hasonlóan Pál damaszkuszi élményéhez, Péternek ez a Joppé-élménye! Tulajdonképpen egy misszionárius megtéréséről beszélhetünk. A történet folytatásából tudjuk, hogy Péter a látomás által alapvetően új dolgot kezdett megismerni. Isten megbízásából egy más vallású emberhez, egy pogányhoz megy, és ennek az élménynek a segítségével döntő felismerésekre jut. Mindez tökéletesen ellentmond annak, amiben Péter eddig hitt: tudja, hogy szigorúan tilos pogányokkal érintkeznie. Most ezt a tilalmat át kell hágnia, maga Isten győzte le az ellenállását: Kornéliusszal, a római üzletemberrel, cégvezetővel való találkozásukból kiderül, hogy az evangéliumot nem lehet feltartóztatni.

Kornéliusz, aki a három sarkalatos zsidó kegyességi gyakorlatot, a böjtöt, az adakozást és az imát betartotta, arra vágyott, hogy Isten népéhez tartozhasson. Törvényesen felvették a keresztény gyülekezetbe a keresztesség által anélkül, hogy kötelezően érvényesek lennének rá a zsidó kultuszi rendelkezések. Ezzel a keresztény misszió eggyel tovább lépett, mint ameddig eddig merészkedett. Kornéliusszal az első pogányt keresztelték meg. De ehhez a misszionáriust először magának Istennek kellett megtérítenie. Kornéliuszt később a római katolikus és az ortodox egyház szentként tiszteli.

Ennyi érdekességet rejt magában történetileg és teológiailag a Kornéliusz–Péter-történet. Meglehet, hogy ez a problémakör ma már nagyon távol áll tőlünk, de nagyon sokat elmond az evangélium erejéről. Mond valamit a változás folyamatáról, és kérdéseket ébreszt bennünk arról, hogyan is állunk mi a „szabadság” témájával.

A történet folytatódik

Haladjunk szép sorban! Péter, tehát maga az egyház kősziklája is tanult valamit az evangéliumról, ami ellentmondott annak, ahogyan eddig az üzenetet értette. De hogyan történhetne a misszió másképp? Természetesen vannak emberek, akik mindig ugyanazt a mondókát ismétlik, és nem számolnak azzal, hogy tanulnivalójuk van Krisztusról, amit az agnosztikusoktól, a közömbösöktől kell megtud-

* Elhangzott a Szélrózsa evangélikus ifjúsági találkozón 2012. július 20-án.

niuk. Ez bizony bibliai értelemben nem is misszió, inkább csak propaganda. Kornéliusz történetéről tudjuk, hogy az igazi tanúságtévő vállalja a kockázatot: annak a kockázatát, hogy az eddigi Krisztus-értelmezésem a hallgatóság kijavíthatja, megváltoztathatja. Igen, még az is lehet, hogy a többi keresztény szemében ez „tisztátalan” lesz! Ez olyan kockázat, amelyet maga Péter sem akart vállalni, és csak Isten maga győzhetette meg. *„Amit Isten megtisztított, azt ne nevezd tisztátalannak!”* Így lesz Krisztus jó híre mindig újra és újra botránykővé, nemcsak keresztények és nem keresztények között, hanem éppen a keresztények között. Ennek így is kell lennie, hiszen a Krisztusról szóló tanúságot nem foglalhatjuk egy sor tantételbe, hanem ezek tapasztalatok, amelyeket megbeszélünk és kommunikálunk. Visszavezethető a názareti Jézus történetére, de ez a történet még mindig tart, nem ért véget! Számunkra és minden keresztény számára az evangélium története nem befejezett, hanem éppen velünk történik. Ezzel együtt a mi hitünk alapvető ellentétben áll sok más tanítással, legyen az a marxista vagy az iszlám hit. Legyünk bátrak: ragaszkodjunk saját meggyőződésünkhöz, de azzal is számoljunk, hogy lehetséges, hogy egyszer meg kell változtatnunk nézeteink fontosnak hitt részeit. Lehet, hogy velünk is előfordult már, hogy határozott meggyőződésünket feladtuk, mert találkoztunk valakivel, és ez megváltoztatta korábbi álláspontunkat. Nyilván éreztünk ekkor szomorúságot is, felszabadultságot is.

Döntések a szabadság mellett

A Biblia világosan beszél arról, hogy vannak a „szabadság” melletti döntések, amelyeket a korai kereszténység sokféle ellenállás dacára hozott meg. Ezért mondja magáról a kereszténység, hogy a szabadság vallása. Csak bizonyítania kell, hogy igazolja saját kijelentéseit. Joachim Gauck evangélikus teológus, Németország elnöke programjában elkötelezte magát a szabadság mellett. Székfoglaló beszédében a nyugati országokat a „szabadság országainak” nevezte, és teljes meggyőződéssel elkötelezte magát a „nyugati értékek” mellett. Gauck ezen mindenekelőtt a kommunizmustól való szabadságot érti. A szabadságot attól, hogy minden a szánkba adjanak, hogy lezárt határok akadályozzák az utazás szabadságát. Amit Gauck elnök úr „szabadság” alatt értett, azt sokan kritizálták. Miért? Amit Gauck most a „szabadság országának” nevezett, azt Magyarországon Önök is megismerhették: a nagymértékű gazdasági szabadság miatt megnőtt az igazságtalanság és az egyenlőtlenség mértéke. Magyarország minden szegletében tapasztalható ez.

A demokratikus szabadságot a krízisre hivatkozva korlátozzák, az úgynevezett személyi szabadság ma a technikai lehetőségek által olyan megfigyelési rendszert garantál, amiről a korábbi állambiztonsági szervek csak álmodni mertek volna.

Hogy viszonyulnak ehhez a keresztények? Kaphatunk válaszokat, ha a kereszténység kezdeteinél keresgélünk. Az evangéliumok olyan Jézust mutatnak be, aki az Isten országa egészen közeli uralmában hisz. Ebben a hitben egészen szabadon viselkedik minden más emberrel. Eközben átlépi a felállított akadályokat és határvonalakat, és minden rend fölé emeli a szeretetet. Ezt már az első gyülekezetekben nehezen dolgozták fel. Hogyan élhet valaki jézusi szabadságban anélkül, hogy konfliktusba ne kerülne a római, görög vagy zsidó törvényekkel? Ezt kérdezi magától Péter és Pál is: ki kivel lehet közösségben, ki kivel ehet, kire vonatkoznak a rituális tisztasági törvények és kire nem? Úgy döntenek, hogy nem valamitől lesznek szabadok, hanem valamire. Ez jelenti például az együttélés új útjainak megkeresését. *„Krisztus szabadságra szabadított meg bennünket”* – írja Pál a galata gyülekezetnek (Gal 5,1).

Protestánsként gyakran nagyon büszkék vagyunk arra, hogy a reformáció által szabaddá lettünk a katolikus egyháztól, a pápa fősége alól, a babonáktól, egy középkori rendi állam vélt szent rendje alól. Luther is Pálra hivatkozik: el mindennel, ami az Istenhez vezető utat akadályozza! Mindennel, ami függővé tesz, ami csupán az egyházi és az állami hatalom elvárása! *„A keresztény ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek”* a hit által – így mondja Luther *A keresztény ember szabadságáról* szóló műve első mondatában. De mire van szabadságunk? *„A keresztény ember készséges szolgája mindennek, és alá van vetve mindenkinek”* a szeretet által – így folytatja Luther Márton. Ez számomra azt jelenti, hogy bár felszabadultunk a régi rend alól, de új gondolkodásmódra, új találkozásokra, a világ új berendezésére van szükségünk, amely az embertársi szeretet alapjain épül fel. Egy mai keresztény nem lehet elégedett egyszerűen azzal, hogy szabadok vagyunk ideológiailag, és szabadon utazhatunk. A már létező szabadság pusztá fenntartása kevés. Ha csak ennyit teszünk, akkor hűtlenek vagyunk megbízatásunkhoz.

Páltól megtanultuk, hogy Isten a megszokott helyett másik vágányt talál, hogy egy új kihívásnak meg tudjunk felelni. Bízhatunk Istenben teljesen szabadon, még akkor is, ha ő átállítja a váltókat. Szabadságunk annál inkább növekedni fog, és minél inkább növekszik, annál szorosabbá válik istenkapcsolatunk.

Fordította Románné Bolba Márta

Misszió és közös épülés

■ KOVÁCS LÁSZLÓ

SZEVERÉNYI János (szerk.): *Épüljetek! Evangélikus gyülekezet a gyakorlatban*. Evangélikus Missziói Központ, Budapest, 2012.

Nem tagadom, hogy enyhe szkepticizmussal vettem kezembe a könyvet. Arra számítottam, hogy azoknak a könyveknek a sorát szaporítja, amelyek – hazai ötletek híján – külföldi ötletekkel, „tájdegen” metodikákkal igyekeznek felpezsdíteni a magyarországi evangélikus lelkészek és gyülekezetek életét. A könyv szerkesztőjének, Szeverényi Jánosnak a külső borítón is olvasható mondata viszont ennél többet ígér: „Közkezen forognak néhány éve nyugati, amerikai gyülekezetépítési könyvek honi közösségeinkben. Értékeik mellett magyarországi evangélikus egyházunkkal, kultúránkkal nem mindenben harmonizálnak.” Alaposan végigolvasva a könyvet, örömmel állapítottam meg, hogy nem okozott csalódást. A klasszikus homiletikai gondolatmenettel igyekszem bemutatni ezt a könyvet, amely sokkal több, mint egy ötlettár a többi között.

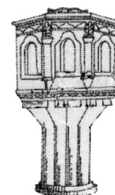
Kik a szerzők? Lelkészek és nem lelkészek, fiatalok és idősek. Több mint ötvenen, két kivétellel evangélikusok. Önmagában már az is ajándék, hogy a különféle lelkiségi, kegyességi irányzathoz tartozó szerzők jól megférnek egymás mellett ebben a könyvben. Hiszen mindannyian azzal a szándékkal végzik szolgálatukat, hogy evangélikus gyülekezeteink közönségből közösséggé formálódjanak. Elkötelezett keresztények ők, akiknek elemi igénye, hogy ne csak sodródjanak a gyülekezeti élet és a társadalmi kapcsolatépítés feladatainak medrében, és ne csak a rutinosnak nevezett, sablonos megoldások mezsgyéjén haladjanak. Az élet és az egyház Ura ugyanis igen ritkán alkalmazkodik a sablonokhoz. Kifejezetten szimpatikus számomra az a hangadás, ahogyan több szerző kezdte írását. Jelzik, hogy nem mintákat, megoldóképleteket adnak át, hanem elsősorban a saját helyzetük és gyülekezeti környezetük tapasztalatait teszik közkinccsé.

Kinek szól? Nekünk, itt és most élő, kereső, küzdő, olykor elcsüggedő, majd újra lelkesedő lelkészeknek és munkatársainknak. Abban a meglehetősen összetett és furcsa határhelyzetben, amelyben élünk. Az egyház életének régi medre, beidegződött reflexei, kommunikációs csatornáit önmagukban már nem elegendőek, az újak pedig lehetőségeikkel és veszélyeikkel együtt még nem igazán a sajátjaink. A régi és az új ötvözetének helyes arányait keressük, és ezt nagyon nehéz megtalálni. A könyv írói kortársaink,

akik vállalják a bátorságot, hogy bepillantást engedjenek a saját ötvösműhelyükbe.

Miről szól? A szerzők az egyházi szolgálat sokféleségén belül az őket leginkább érdeklő és megmozgató területről írtak. A témák átfogják az egyházi szolgálat egészét, hiszen az istentiszteletről és a templomról, a gyermekek, fiatalok, idősek között végzett rendszeres és alkalmi, gyülekezeti és a gyülekezet határait átlépő szolgálatokról egyaránt olvashatunk. Érdekes és továbbsegítő, ötleteket is adó írások ezek. Az evangélizáció és a misszió mai formáiról is olvashatunk, mint például az Alpha-kurzusról, az ÉletMűhelyről és a *Kereszt-kérdések* anyagáról. Hitünk alapjainak tanításáról szóló, a nekünk földi életteret adó világban tájékozódásunkat segítő, látókörünket szélesítő írásokat is találunk a könyvben. Ilyenek például az egyháztörténettel, az irodalommal, óvodáinkkal és iskoláinkkal, a cigánymisszióval, a gyülekezeti diakóniával és társadalmi kapcsolatainkkal foglalkozó írások. Kis lélekszámú szórványokban és népesebb, esetleg többlelkészes gyülekezetben élő lelkésztársaink tárják eléink tapasztalataikat, reális terveiket és olykor álmaikat is. Különösen is izgalmasak azok az írások, amelyek az informatika eszközeinek, lehetőségeinek gyülekezetépítésben való alkalmazásáról értekeznek. A már egyre több gyülekezetben olvasható gyülekezeti hírlevél mellett egyre gyakorlatabban élünk a rádió és a televízió nyilvánosságával. A virtuális világban való misszió terén azonban, amely az interneten, honlapokon, elektronikus levelezőlistákon, blogokon, közösségi oldalakon történik, bőven van még mit tanulnunk és fejlődnünk.

Hogyan szólnak a szerzők? Azzal a szándékkal és reménységgel, hogy az a részterület, amely a misszió szolgálatában számukra különösen is homloktérben áll, része az egésznek. Részszolgálatot végeznek (klérosz – „klerikus”) az egyház nagyon sokrétű, mégis részleteiben is Krisztusról tanúskodó missziójában. Természetesen mindegyik írás magán viseli szerzője egyéniségének, lelkiségének vonásait. A szerkesztő, Szeverényi János mindezeket figyelembe véve állította össze egységes szövevé a kötetet. Nem lezárt gyűjtemény ez a könyv, hanem egészében és részleteiben is továbbgondolkodásra, tervezésre inspirál. Használható és az adott gyülekezeti kontextushoz alakítható ötleteket is ad. Egyszóval ugródeszka a jövő felé. Azért imádkozhatunk, hogy adja Isten az ő Szentlelkét, hogy időben és Isten szándéka szerint való irányba ugorhassunk róla.

Advent 4. vasárnapja

►► 2Kor 1,20–22

Igehirdetési előkészítő

A textus homiletikai exegézise

Pál apostolnak nem volt felhőtlen a viszonya a korinthusiakkal. Megkérdőjelezték az apostolságát, kritizálták a megjelenését, elégedetlenek voltak szónoki képességeivel, és miután korinthusi látogatását elhalasztotta, kétségbe vonták szavahihetőségét. Azt vetették szemére, hogy egyszer igent mondott, azután nemet. Ebből arra következtek, hogy nem szavahihető, így az evangélium hirdetésében is megbízhatatlan. A 12. versből kezdődő szakaszban az apostol megindokolja látogatásának elhalasztását. Erről nem ő döntött önhatalmúlag, hanem a korinthusi gyülekezetben kialakult helyzet miatt látta úgy, hogy jobb, ha elhalasztja látogatását. Arra, hogy az evangéliumot egyértelműen és világosan hirdette a korinthusiaknak, Istent hívja tanúul. Mert az evangélium nem az övé, hanem Jézus Krisztusé, Isten szava, és Isten nem megbízhatatlan. Az Isten igenje igen, és nemje nem.

Itt kezdődik textusunk, amely nem Pálról, hanem Isten ígéretéről szól. (Jobbnak tartanám, ha a perikópa a 19. versnél kezdődne, így ugyanis egyértelműbb lenne, hogy kire vonatkozik a 20. vers „őbenne” utalása.) A szakasz úgy hangzik, mint egy ünnepélyes proklamáció. Pál már nem magáról, hanem arról beszél, akinek ő a szolgálatában áll, Istenről. Ezzel arra irányítja a figyelmet, akitől kapta az evangéliumot, aki rábízta a jó hírt, akinek ő csak a követője. A követ személye – és személyisége – pedig nem változtat a reá bízott üzeneten.

20. vers: „Valahány ígérete van Istennek, azokra őbenne van az igen” – Isten ígéretei az egész Szentírásban szólnak

az emberhez. Ezeknek az ígéreteknek a tartalma az, hogy Isten a bűnben elveszett embert nem hagyja magára, könnyörül rajta, megmentésén, üdvösségén munkálkodik. Az ősevangéliumtól kezdve, a Jelenések könyvével bezárólag a Bibliában az Isten emberre mondott ígéretének „vörös fonala” húzódik végig. Ezek az ígéretetek pedig a Jézus Krisztusról szóló evangéliumban koncentrálnak mintegy „kritikus tömeggé”. Őbenne, az ő személyében van az üdvösség, a szabadulás. Jézus nem egyszerűen beszélt Isten ígéreteiről, hanem az ő személyében megtestesültek ezek az ígéretetek.

„Általa van az ámen is” – Az ámen a héber *aman* = ’megbízhatónak lenni’, ’szilárdnak lenni’, ’érvényesnek lenni’. Jézus Krisztus szilárd, megbízható, végérvényes tette, megpecsételte Isten ígéreteit. Nem csupán életével, hanem halálával és feltámadásával tette ezt. Aki Jézust megismerte, annak nem kell attól félnie, hogy Isten megváltoztatja vagy visszavonja ígéreteit. Ezért olyan nagy és egyedüli ajándéka Istennek, hogy elküldte Fiát az emberi világba, hozzánk, nekünk, hogy ő kezeskedjen Isten jóindulatáról és szeretetéről.

„Isten dicsőségére” – Jézus evangéliuma az Istennek minden emberi értelmet meghaladó, az emberi gondolkozással szemben álló, egészen más gondolkodásmódját hirdeti. Csak Isten képes maradéktalanul megbocsátani, a bűnt elengedni, az ellenséget szeretni, a rosszat jóval viszonzni. Istennek ezt a magatartását csak ámulattal csodálni és dicsőíteni lehet. Az ő dicsősége nem a bűnt megbüntető hatalma, hanem a bűnt megbocsátó szeretete. Ezért van az evangélium Isten dicsőségére.

„Általunk” – Ezt az evangéliumot Isten emberekre bízta, hogy hirdessék és éljék. Ez az apostoli szolgálat közepe. Pál és munkatársai ezt az evangéliumot hirdették a korinthusiaknak, így éltek, és ezzel az evangéliummal akarja Pál a korinthusiakkal való viszályát is megoldani. Ez az „általunk” azt is jelenti, hogy Pál és munkatársainak személye

és szolgálata elválaszthatatlanul hozzátartozik a korinthusiak számára az evangélium megismeréséhez, Isten munkájához. Pál szolgálata Isten dicsőségére van, ezért a gyülekezet egyes tagjai nem becsülhetik le őket.

21. vers: „*Aki pedig minket veletek együtt Krisztusban megerősít és felken, Isten az*” – Pál és munkatársai szilárdan Krisztusban állnak, mégis szükségük van arra, hogy Isten folyamatosan megerősítse őket (erre utal a *bebaión* jelen idejűsége), és ugyanerre van szükségük a korinthusiaknak is. Nem emeli ki tehát magát, és nem helyezi a korinthusiak fölé, hanem Isten kegyelmében bíz, hogy őt is és a korinthusiakat is Isten erősíti a Krisztussal való kapcsolatban és az új életben. Erre utal a „felken” kifejezés is. A keresztyén ember életében Isten Szentlelke munkálkodik, szüntelenül munkálja benne a krisztusi életformát, a szeretetet és a szolgálatra való készséget. Ebből a korinthusiak is ugyanúgy részesednek, mint az apostolok. Nem emberi kvalitásokon, erőfeszítéseken múlik a Krisztus követése, hanem Isten Lelkének munkálkodásán. A „kenet” nem csodatévő erő, nem tesz „emberfelettivé”, nem azért van, hogy „csodálják az embert”, hanem azért, hogy a keresztyén emberben kiformalódjék a Krisztus arca, a tiszta, megbocsátó, embertársait szerető és Isten dicsőségét megláttató személyisége. Mindez „Krisztusban”, a vele való szilárd, újra és újra megerősödő közösségben valósul meg.

22. vers: „*Ő pecsétjével el is jegyezt minket, és a Lélek zálogát adta szívünkbe*” – Az utóbbi mondat kifejtése és megerősítése ez. A pecsét nem valamiféle külső jel, hanem a bennünk munkálkodó Lélek. Élő, a keresztyén ember egész valóját átjáró, személyiségét irányító valóság, amely szentté tesz, Isten tulajdonává, hozzá tartozóvá. Ez a belső meghatározottság lesz külsőleg, a keresztyén ember magatartásában, cselekedeteiben is látható pecsétté, jellé, amely hirdeti, hogy viselője Krisztus követője. Ettől még nem lesz a keresztyén ember erkölcsileg feddhetetlen „szentté”, de ennek ígéretét hordozza magában mint zálogot, amelyet Isten adott, a beteljesedett, megtisztult, örök élet ígéretét. Jóval több ez, mint reménység, mert a „zálog” már birtokunkban van, és ha nem is teljesen, de már megtapasztalhatjuk a Lélek átformáló, újjászülő erejét.

Vázlat az igehirdetéshez

Az ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó – tartja a közmondás. Életünk során ezernyi ígéretet kapunk, és már megtanultuk, hogy a tizede sem lesz igaz. Az ígéret nem kerül semmibe. Így áztatnak minket mesteremberek, kereskedők, reklámok, politikusok, ismerősök és rokonok. Ezért bizalmatlanná lettünk, ott tartunk, hogy már senkinek nem hiszünk. Istennek sem. Ma még advent van, holnap már karácsony szentestéje, újra halljuk az ígéretet, hogy Jézus nekünk született meg, énekeljük, hogy „Itt a Megváltó! Itt

a szeretet! / Elhagyott, árva senki nem lehet” (EÉ 171) – de már nem várunk semmi különöset.

1. Ismerjük fel, hogy az igehirdetésben nem emberi ígéretetek szólalnak meg, hanem Isten ígéretei! Azé az Istené, aki nem hazug, akinek szava igaz, az igenje igen és a nemje nem. Ez az Isten a Szentírásban mondta el, hogy nem mondott le a vele szembe forduló emberről, hogy lázadását nem akarja megbosszulni. Isten szereti a bűnbe bukott embert, és meg akarja menteni, vissza akarja szerezni, hogy újra közösségben éljen vele. Ennek ígéretét a Biblia első lapjaitól az utolsóig olvashatjuk. De nem csupán szavakkal biztosítja Isten az ígéretet, hanem tettel is.

2. Isten megpecsételi ígéretét a Jézus-esemény által. Jézus születése, élete, halála és feltámadása kézzelfogható bizonyíték arra, hogy Isten halálosan komolyan veszi és megtartja a nekünk adott ígéretet. Krisztus emberré lett, hogy testvérünk legyen, emberként élt, hogy minket Istenhez vezessen, emberként halt meg, hogy bűneinket eltörölje, és emberfelettiként támadt fel, hogy mi is megszabaduljunk a haláltól, és emberfeletti életre jusunk az üdvösségben. Jézus által Isten megpecsételte nekünk adott ígéretét.

3. Az ígéret zálogát is adta nekünk Isten. Hogy ne kételkedjünk, Isten Szentlelkével pecsételte el azokat, akik Krisztusban hisznek. A Lélek ajándéka ott van az életünkben. Új értékrend, a bűn miatt érzett lelkiismereti vád, a vágy a jóra, belső indíttatás a szeretetre, vágyódás Isten után, az ige hallgatása, a szentségek után – mindez azt jelzi, hogy a Szentlélek elpecsételt minket Krisztusnak, újjászült, és munkálkodik bennünk.

Nem mindegy, hogy kinek hiszünk. Az emberi ígéretekben lehet csalódni. Isten azonban megbízható, igaz, az ő ígéreteiben nem csalódunk. Karácsony szentestéje, Jézus születésével Isten kimondta ránk az igent, és ezt soha nem változtatja meg. Mondjuk ki mi is Istennek a mi igenünket!

■ BALICZA IVÁN

Tallózó

„...az egész Ószövetség és annak minden ígérete Jézus Krisztusra mutat, és benne teljesedik be.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Krisztusban beteljesedtek az Ábrahámnak és Dávidnak adott ígéretetek (Róm 1,3; 11,5; Gal 3,16), és véget ért a törvény ideje (Róm 10,4).” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány*)

„Isten minden ígérete, nem számít, mennyi van, *Krisztusban* teljesedik be. Mindenki, aki benne megtalálja Isten ígéreteinek beteljesedését, hozzáteszi ámenjét. (...) Isten a Szellem zálogát is a szívünkbe adta, vagyis a teljes örökség előlegét. (...) Amilyen bizonyos, hogy valaki megkapja a Szellemet, olyan bizonyosan be fog jutni Isten teljes örök-

ségébe.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„*aki felkent minket: Szójáték a chriein/Christos alapján; ebben az összefüggésben így is lehetne fordítani: »aki krisztusivá tett minket.«*” (Jeromos-bibliakommentár. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Az apostoli igehirdetés megbízhatósága Isten cselekvésén alapul, aki a keresztyéneket Krisztusban *megeősíti*, és a *Lélek* adománya által (...) a sajátjának bizonyítja (*felkeni*), és a maga tulajdonaként jelöli meg (*pecsétjével jegyzi el*).” (Biblia magyarázó jegyzetekkel. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„Jézus számunkra a biztosíték afelől, hogy Isten ígéretei mind igazak. És Isten minden ígérete Jézus Krisztusban valósul meg. Isten megígérte nekünk, hogy életet ad. Ezt az életet Jézus Krisztusban találjuk meg. (...) Abból pedig, hogy Isten elküldte az ő egyszülött Fiát, hogy meghaljon értünk, tudhatjuk, hogy Isten hű maradt az ígéjéhez (...).” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. The Word for Today*)

„Ha Pál az ígéreteit kéri számon, akkor nem lehet hallgatni a sokkal fontosabb ígéretekről, amelyeket Isten már az Ószövetségben megígért az emberiségnek. (...) Az ígérek elsősorban Isten áldására, a bűn rontását megfékező ajándékára vonatkoznak. Ezek az ígérek teljesedtek be Jézus Krisztusban.” (Cserháti Sándor: *Pál apostolnak a korinthusiakhoz írt második levele. Luther Kiadó*)

„Az egyenes beszédre maga Krisztus a példa. Ő nem ilyen és olyan választ adott az emberi kérdésekre, hanem ő maga volt az ígérek teljesülése. Őbenne Isten igent mondott az emberiségnek.” (Gál Ferenc: *Pál apostol levelei. Szent István Társulat*)

Illusztrációk

GONDOLAT

„Kimenni az ajtón keresztül lehet, miért nem akarja senki ezt a kijáratot használni?”

Konfuciusz (Kr. e. 551–479) kínai filozófus

(...*általunk*)

Az idegen védtelen, jog nélküli és – legalábbis háború idején – a római államhatalomnak és a római polgárok önkényének kiszolgáltatott volt. Békeidőben azonban a rómaiak csakhamar elismerték az idegenek tényleges szabadságát. Amennyiben az idegen mint vendég egy római polgár vagy a római állam pártfogásába adta magát, akkor vendégbarátként (*hospes*) vagy cliensként fokozott biztonságban érezhette magát, s már nem tekintették ellenségnek. Ilyen cliensi viszonyban állhattak egyes személyek, de államszerződések is biztosíthatták az idegenek fokozott védelmét.

Szabó Béla: *A római társadalom jogi kategóriái*

TÖRTÉNET

(*Megeősít és felken...*)

„Első óvodai napján egy négyéves kislány annyira izgatott lett, amikor anyja távozni készült, hogy az anya kénytelen volt vele maradni egész nap. Ezután minden nap ugyanez történt. A helyzet idővel meglehetősen nagy stresszt jelentett minden érintettnek, de kísérleteik, amelyek a probléma megoldására irányultak, csődöt mondtak. Egy reggel az anya képtelen volt elvinni a kislányt az óvodába, s így az apa tette le, munkába menet. A gyerek sírt egy kicsit, de hamar megnyugodott. Amikor a következő nap újra az anyja vitte óvodába, a gyerek nem esett vissza; nyugodt maradt, s a probléma soha többé nem jelentkezett.”

Leon Salzman (1915–2009) amerikai pszichológus

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ebben az évben egészen közel lesz advent 4. vasárnapja karácsonyhoz, szinte egybeolvad vele.

Mit jelent a *valamennyi* szó? Nem minden apró kívánságot, hanem azt, hogy Isten Krisztusban olyan ajándékot adott, ami a korábbi várakozásaimat felülmúlja. Mint amikor a gyermek gyűjtöget egy kempingbiciklire, és kap ajándékba egy 27 sebességes teleszkópos kerékpárt.

Bibliai párhuzam a béna meggyógyítása. A béna nem mehetett a templomba, nemcsak a járóképtelensége miatt, hanem azért sem, mert Isten bizonyára a bűnei miatt büntette meg. S akkor Jézus azt mondja: meg vannak bocsátva a bűneid, és ezzel mindent megkapott. Itt teljesült be az ószövetségi ígéret: „*De most így szól az Úr, a te teremtd, Jákób, a te formálód, Izráel: Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!*” (Ézs 43,1)

Itt feszül Jób könyvének a kérdése is: hol látom meg Istent? Ha Istent az életemen, sikereimen és kudarcaimon keresztül nézem, akkor félig üres poharam, sok beteljesületlen vágyam marad, de ha Isten felől nézem az életemet, akkor félig tele lesz a poharam Isten kegyelmével és a megoldások sokaságával, ezért Istené a dicsőség.

Szabad vagyok, és most jön a személyes szabadító, nem elmélet, ami jön. Tudod-e, mire készülünk? Nem emberek által kreált ünnepre, hanem a Szabadítóval való találkozásra. Ünnepre, ahol mi adunk gyermekeinknek, unokáinknak, vagy elfogadásra, ahol Isten ad nekem?

Advent magában hordozza a második adventet is. Advent nem jótékonyági akció. Az akciók akármilyen jók is, véget érnek. Örök adventben élünk. Egy idős ember ezt mondta: „Nem untam meg az életet, de mindennap kész vagyok az Uram előtti számadásra.”

Ebben az ígében végig a Lélek szól. Jézus ezt mondván, rájuk lehelt, és így folytatta: „*Vegyetek Szentlelket!*” (Jn 20,22) A Lélek tesz alkalmassá arra, hogy befogadó legyek.

Karácsony este

▶ Róm 1,1–7

Igehirdetési előkészítő

A textusról

A Római levélnek ezt a – nemcsak az antik levélformulához, hanem Pál apostol többi leveléhez képest is – meglepően hosszú, mondanivalóban gazdag és ünnepélyes köszöntését egy német igehirdető a *Karácsonyi történet felnőtteknek* címmel foglalta össze. Azt a rendkívüli üzenetet ugyanis, amelyet Lukács evangélista – aki mindennek pontosan utánajárt, és minden részletét le akarta írni a Jézus születése körüli eseményeknek – egy történet formájában ad elénk, azt Pál apostol itt, a Római levél elején lecsupaszítva, a lényegét összefoglalva mondja el.

1. vers: „Pál, Jézus Krisztus szolgálója, elhívott apostol” – A levél kezdő szavaiban Pál megnevezi önmagát mint Jézus Krisztus szolgáját (rabszolgáját), elhívott és Isten által kiválasztott apostolt. Mindegyik címe, megnevezése, amit itt használ, hangsúlyos és tudatosan választott. Hangsúlyos egyrészt a szolga (δοῦλος), ami ebben a levélben rögtön Pál neve után kerül említésre, és ami az Ószövetségben jártas füleknek ismerősen csenghet: ahogyan az Úr szolgálója volt akár Ábrahám, Mózes, Dávid, ugyanúgy „szolgálója Jézus Krisztusnak”, szolgálója az Úr felkentjének Pál. A szolga megnevezéssel kifejezi, hogy Krisztust feltétlen urának fogadja el, de a szolga címből az a jelentés is kihallható – immár a pogányokból lett hívőkhöz hozva közelivé küldetését –, amit a római jogban a rabszolga jelent: nem egyén volt, hanem eszköz – ilyen eszköze Krisztusnak az apostol is.

A szolga cím mellett fontos azonban az elhívott apostoli (κλητὸς ἀπόστολος) és az evangélium számára elkülönített (ἀφωρισμένος), kiválasztott lét is, ami nem emberektől, hanem Istentől van. Kiemeli ezzel Pál, hogy bár ő nem volt Jézus életének szemtanúja, az az üzenet, amelyet hirdet, ugyanolyan hiteles, mint a többi – Jézus életét végigkövető – apostolé, hiszen Isten személyesen bízta meg annak hirdetésével.

Itt, az első versben nevezi meg az apostol azt is, hogy mire lett ő kiválasztva, elkülönítve, mi az, aminek ő elhívott, meghatalmazott küldöttje, ez pedig az Isten evangéliumának hirdetése. Nem az ő evangéliuma az, amit továbbad, hanem az Istené. Nem mint privát személy ír a rómaiaknak, hanem mint az Isten küldötte, Krisztus szolgálója, aki Ura nevében szólal meg, és olyan joggal cselekszik, mint megbízója. Rómában, ahol nem ismeri őt személyesen a gyülekezet, különösen is fontos a titulusainak hangsúlyozása, hogy tekintélyét megalapozza.

2. vers: „Prófétái által a szent iratokban előre megígért” – A második versben tovább fejtegeti Pál, hogy mi is az

az evangélium, amelynek a hirdetésére Isten kiválasztotta őt. Fontosnak tartja leszögezni, hogy ennek az evangéliumnak van egy története. Nem valami új tanról van szó, a proféták már a szent iratokban megígérték mindazt, amiről ő is bizonyosságot tesz. Pál, a gyülekezet zsidó-keresztény tagjai miatt is fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy az általa hirdetett evangéliumnak előélete van, visszanyúl az Ószövetségbe.

3–4. vers: „Az ő Fiáról szól ez az evangélium” – A harmadik versben konkrétan megnevezi az apostol, hogy üzenete középpontjában az Isten Fia áll. Ő a tárgy és a tartalma az evangéliumnak, ő maga az evangélium. Nemcsak abban látható az Ószövetséggel fennálló folytonosság, hogy ígéret hangzanak el vele kapcsolatban, hanem azzal is, hogy egyértelműen visszakövethető a test szerinti származása: „test szerint Dávid utódaitól származott”. Földi származása egyrészt azt hangsúlyozza, hogy története van itt a földön, másrészt, hogy emberré válásával teljes közösséget vállalt az emberrel. Test és vér (σάρξ), mint bármely más halandó, de a test szerinti származást a Szentlélek szerinti származás (κατὰ πνεῦμα ἀγιωσύνης) teszi teljessé, azaz nemcsak Dávid utóda, hanem a hatalmas Isten Fia is ő, ami a legegységelműbben a halottakból való feltámadásával – és azzal az erővel, hogy halottakat támasztott fel – vált nyilvánvalóvá. Történelmi személy és ugyanakkor Isten Fia: benne ég és föld, isteni és emberi összeér és szétválaszthatatlanul összekapcsolódik.

5–6. vers: „Hitre és engedelmességre hívjunk fel minden népet.” Isten Fiának nemcsak története van ezen a földön, nemcsak a múltban van jelen, nem csupán származik valahonnan, és nemcsak valamikor a történelemnek egy pontján feltámadt, hanem a mában is Úr, a „mi Urunk”. Ez a kifejezés a hellenista embernek különösen is sokat mondott, hiszen a κύριος számukra fölötté állt minden hatalomnak. Jézus Krisztus a „mi Urunk”, aki a jelenben is hat, kegyelmet és apostolságot ad, elküld, hogy hitre és engedelmességre hívjon az ő elhívottai által minden népet, hogy azok megszólítsák és hozzá vezessék az embereket, a megszólított római hívőket, „elhívottakat” (itt ismét előkerül a κλητὸς kifejezés) is. A jelenben működő Krisztus hitet ébreszt, és a megtapasztalt hit továbbadására indít.

7. vers: „Kegyelem néktek és békesség” – A részletes bemutatkozás és tárgymegjelölés után Pál az apostoli üdvözlés szavaival köszönti a gyülekezetet. Ebben az áldáskívánásban egybefonódik az a kegyelem és az a békesség, amelyet Isten Krisztusban ad az embernek. Annak a békének az ajándékát, hogy Isten megbékélt az emberrel (az Ószövetségi *shalom* az Isten és ember között helyreállított viszonyt fejezi ki), annak a kegyelemnek a megtapasztalását, amely tulajdonképpen maga Jézus Krisztus, és annak az örömmel az átélését – hiszen a kegyelem (χάρις) szó magában hordoz egy kicsit az öröm (χαρά) jelentéséből is – kívánja Pál a levél címzettjeinek, amelyet az an-

gyal is meghirdetett egykor a pásztoroknak, ami az egész nép – minden nép – öröme lett.

Igehirdetési vázlat

Honnan jövünk?

Hogyan érkeztünk a karácsonyi gyülekezetbe? Rendszeres vagy alkalmi templomlátogatóként? A gyülekezetbe szoros kapcsolódóként vagy vendégként? Olyan igehallgatóként, akinek már az ősei is a padokban ültek, vagy kicsit kényelmetlenül, idegenként érezve magunkat? Hányféle háttérrel, hányféle érzéssel vagyunk jelen a karácsony esti istentiszteleten, a rohanós advent végi napok után, amikor talán még be kellett menni az utolsó munkanapra, amikor talán kapkodva készültünk, annak a nyomása alatt, hogy minden olyan legyen ezen az estén, mint amilyenek „lennie kell”? Van egy előtörténete, egy előélete annak, hogy itt vagyunk a karácsonyi gyülekezetben, és annak a gyermeknek, akinek a születését ünnepeljük, neki is története van, amely már az Ószövetségben elkezdődik: Pál apostol fontosnak tartja ezt tudatosítani, és leírja levelének köszöntő soraiban.

Hol vagyunk?

Jó átgondolni magunkban, hogy hol is vagyunk pillanatnyilag, hogy mit jelent számunkra az ünnep, mit ünnepelünk. Ha a sokféle külső dísz és sallangot levesszük a karácsonyról, akkor mi marad számunkra, személyesen nekünk mi az ünnep lényege? Ezt a lényegét fogalmazza meg Pál minden díszről, csillogástól mentesen, a karácsonyi történet romantikussá lett díszleteit félretéve: az Isten Fiát, aki maga az evangélium, az örömmüzenet, őt ünnepeljük. Azt a Fiút, aki most még jászolban fekszik, de aki életével, halálával és feltámadásával is megmutatta szeretetét. Mi az ünnepeinken az ő életének csak bizonyos pontjaira koncentrálunk – ma a születésére – Pál apostol fontosnak tartja evangéliumába belefoglalni az ő halál feletti erejét is, és azt is, hogy nemcsak egy történelmi eseményt ünnepelünk, hanem egy olyan személyt, aki ma is Úr, a mi Urunk. Pálnál az Ószövetségben kezdődik az evangélium, karácsonytól húsvétig, és onnan egészen maig ível.

Hová tartunk?

Az istentisztelet után hazaindulunk otthonunkba, talán ajándékbontogatással, vacsorával folytatódik az este családi körben, talán egyedül egy gyertya és az emlékek társaságában. Hazaindulunk mint a karácsonyi gyülekezet egy-egy tagja, és hazaindulunk mint elhívottak, megszólítottak is, mint akiket az Isten mozgósítani akar, hogy a karácsonyi örömmüzenet ne maradjon a templom falai között. Ahogyan Pálnak kegyelmet és apostolságot, megbízatást adott Jézus arra, hogy hitre és engedelmességre hívjon minden népet, így nekünk is feladatunk van ott, ahová tartunk.

Mit viszünk magunkkal?

Pál az apostoli üdvözlésben kegyelmet és békességet hirdet. Számunkra is felkínálja Isten az ő kegyelmét és békességét. Magunkkal vihetjük azt az isteni kegyelmet, amelyet Jézus Krisztusban, az ő megváltó művében kapunk – aminek nyitánya a karácsonyi esemény. Magunkkal vihetjük a békességet – az Isten felénk nyújtott békejobbának ajándékát –, és magunkkal vihetjük az örömet, amely rokon a kegyelemmel, az Isten velünk való jótéteménye feletti örömet, amely a pásztorok öröme volt egykor, és minden nép öröme, a mi örömünk is lett, hogy üdvözítő született Betlehemben, és talán üdvözítő születik ma szívünkben is.

Felhasznált irodalom

- BROCKHAUS, Rudolf: *Gedanken über den Brief an die Römer*. Web: www.bibelkommentare.de/pdf/261.pdf. (Letöltés: 2012. november 1.)
- GÉMES István 2012. „...saját kezemmel írom: Pál”. Ordass Lajos Alapítvány, Budapest.
- KARNER Károly 1942. *Isten igazsága*. A Keresztyén Igazság kiadása, Győr.
- SMITH, Hamilton: *Der Brief an die Römer*. Web: www.bibelkommentare.de/pdf/425.pdf. (Letöltés: 2012. november 1.)

■ ZSUGYEL-KLENOVICS KATALIN

Tallózó

„...Krisztus Jézus rabszolgája (...) félreérthetetlenül fejezi ki Pálnak Krisztustól való függésében a feltétlenség vonását.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„...a »hypakoé piszteósz«-t munkálja az az evangélium, amely a Jézus Krisztusról szól (...) elsődlegesen »ráhallgatást, odafigyelést, a hallottak komolyan vételét« jelenti. (...) elfogadható az »engedelmesség« használata. Csak tudni kell azt, hogy mi a szó alapértelme. (...) 'a hitnek engedelmességét', olyan hitet, amely az Isten igéjének, akaratának engedelmes elfogadása. (...) szavakban és cselekedetekben megnyilatkozó magatartást. Pál apostol igehirdetése értelmében ez az igaz hit. Nincs hit, amely ne volna egyúttal engedelmesség Isten és Krisztus iránt. (...) evangéliumi engedelmesség – a hitnek bizodalma.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Krisztus személyéhez alapvetően hozzátartozik istensége, mely megelőzi testet öltését, hiszen a Dávid utódaitól való származás csak ezt követte.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Nehogy Pál zsidó olvasói azt gondolják, az evangélium teljesen új dolog és nincs kapcsolatban szellemi örökségünkkel, ezért említi meg az ószövetségi próféták világos ígéreteit.” (William MacDonald: *ÓÚjszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Pál úgy értelmezi a hitet, mint ami a »hallással« (*akoé*) kezdődik (10,17), és a személyes elkötelezettséggel vagy engedelmességgel végződik (*hypakoé*; 82:109).” (*Jeromos-bibliakommentár*. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat)

„Bár igaz az is, hogy az Atya támasztotta fel, de ha csak ezt mondjuk ki, a feltámasztás utólagos rehabilitációnak tűnne. Az igazság másik fele emeltetik ki most, hogy a Szentlélek által ő maga támadott fel hatalmasan és győzelmesen. (...) Abban a közegben pedig, ahol a római gyülekezet él, az Úr, a Kyrios, Jézus Krisztus megnevezés azt vallja, hogy mindenképp fölött ő az Úr, jóllehet Rómában regnál a császár, az istenként tisztelt uralkodó. (...) Elhívásunk, megszentelésünk azt jelenti, hogy az Atya, a Fiú és a Szentlélek rendelkezik velünk egyedül. Szabadságunk ebben az átadottságban találja meg igazi örömét és lehetőségeit.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

(*Általa... kaptunk*)

„Egy szeles napon egy férfi rohant ki az épület sarka mögül, s erősen nekem ütközött, amint ott álltam, hogy védekezzem a szél ellen. Mielőtt visszanyerhette az egyensúlyát, s hozzám szólhatott volna, körülményesen az órára néztem, és udvariasan, mintha az időpont után érdeklődött volna, így szóltam: »Két óra lesz tíz perc múlva«, holott valójában majdnem négy óra volt, és továbbsétáltam. Körülbelül fél háztömbnyit mehettam, majd visszanéztem, és láttam, hogy még mindig utánam bámul, megjegyzéseimtől nyilván megzavarodva és tépelődve.”

(Ez az eset vezette rá Erik Ericksont a hipnózis egy szokatlan, később általa kifejlesztett új módszerére)

Erik H. Erikson (1902–1994) német származású amerikai pszichológus, pszichoanalitikus

(...test szerint Dávid utódaitól származott)

Miután 1266-ban a ghibellinek megsemmisítő vereséget szenvedtek a guelfektől, pár évtizedig nyugalom volt Firenzében. Idővel a száműzöttek közül néhányan visszatértek, de nem is ez volt a legnagyobb baj. A polgárok egyre gazdagodtak, és egyre fokozódott a feszültség a városban a vezető szerepek megszerzéséért. Ennek az ellentétnek a kicsúcsosodása abban az időszakban következett be, amikor Dante Alighieri éppen priorként a városházán lakott. Az 1300-as évek elejére a feszültség egyre fokozódott a városban, az emberek már nem mertek kimenni az utcára, mert bármilyen tett bármelyik pillanatban fellobbanthatta az elfojtott szenvedélyeket. És a provokációkban a fekete guelf Donati család tagjai élen jártak, de mint máshol már esett róla szó, az ugyancsak fekete guelf Medici család is

ekkoriban kapott erőre. Dante pedig fehér guelf volt, ő is benne lehetett abban a döntésben, hogy a béke és az igazság érdekében száműzzék a legnagyobb hangadókat, de ne csak a feketék táborából, hanem a sajátjukból, a fehérekéből is. Ezzel óriási hibát követtek el, egyrészt kimutatták gyengeségüket azzal, hogy nem vállalták fel a harcot, másrészt tudatosan le is gyengítették magukat, és 1302-től kezdve el is veszítették vezető pozíciójukat.

(A konfliktus kezdete után két évszázaddal, 1434-ben XII. Benedek pápa kénytelen volt betiltani a „guelf” és „ghibellin” elnevezéseket. Firenzének a mai napig az egykori guelf-jelkép, a vörös liliom a címere.)

Dino Campagni (1255–1324) olasz történetíró nyomán

GONDOLAT

(*Kegyelem nektek és békesség Istentől*)

„Ha még a világteremtés előtt Isten oldalán lettem volna, nemigen tanácsolhattam volna neki, hogy támasszon a semmiből egy ilyen kerek lapot, gömbölyeget és égboltozatot; Ő pedig boglárnak odaplántálta még a napot is, mely szélesebb futamodásával az egész földkerekséget beragyogja. Azt is aligha tanácsolhattam volna, hogy teremtsen férfit és asszonyt; úgyhogy ezt is a mi tanácsunk és agyaskodásunk nélkül csinálta. Azért az eljövendő élet és az új teremtés tisztességét méltán adhatjuk Neki; hagyjuk rá, hogyan essék, történiék, maradjon teremőnek csak Ő maga.”

Martin Luther (1483–1546) német reformátor

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Pál személye ellentmondásos a számomra: önmagát Krisztus elhívott apostolának tartja, de nem érzem rajta a jézusi alázatot.

Engem elidegenítenek Pál elvont eszmefuttatásai!

Olyan ez a karácsonyi textus, mint a szalag, amelyet az újszülött karjára kötnek, amelyen rajta van, hogy ki ez a gyerek.

Olyan, mint a hivatalos papíron a fejléc, ami jelzi, hogy kinek/minek a nevében íratik a levél. Hogyan lehet ezt elemezni, értelmezni?

Pál olyan, mint egy jól begyakorolt ügynök, aki ezer-szer elmondta már a szövegét, bele se lehet kötni.

A sűrített evangélium. Nagy a veszély, hogy aki az istentiszteleten hallgatja, annak elszáll a feje fölött, a lelkész pedig akár az igétől függetlenül is beszélhet a karácsonyról, nem veszik észre.

Ha a kegyelem és az apostolság ajándéka egymás mellé kerül, akkor lehet, hogy én is apostol vagyok?

Érdekes, hogy Jézus testi, emberi mivoltát a születéséhez és földi származásához, Dávidhoz köti, isteni jellegét viszont a feltámadáshoz. Nem beszél a Szentlélektől való fogatásról, csak a Szentlélek szerinti feltámadásról.

Milyen engedelmességre hív fel?

A levélforma kereteit felhasználva hitvallást tesz Jézusról.

A gyülekezetben pogányok is lehettek, nekik szól a biztatás: az elhívottak közé tartoztok ti is.

Levelének a keretét, kezdetét és végét Jézus adja meg.

Karácsony ünnepe

▶ Ézs 9,1–6

Igehirdetési előkészítő

A textus megközelítése

Nagyon ismert alapige áll előttünk. Minden mondatát kívülről tudjuk, sokszor idézzük teológiai beszélgetésekben vagy szószerűen egyaránt. A legkisebbeknek is megtanítjuk aranymondásként, és csak ritkán gondolunk arra, mennyire nem egyszerű ez a szöveg, milyen összetett üzenete van ezeknek a mondatoknak. Az alapkérdés a döntő: ki lesz ő, aki eljön? Ezékiás vagy más uralkodó? A végső következtetés mégis ez: „Legvégül pedig lenyűgöző az a megfigyelés, hogy Isten tervének az emberi történelemben való megvalósulását a 7–9. fejezet (szó szerinti vagy képletes értelemben) végig a gyermek születésével hozza összefüggésbe (7,3; 7,14–15; 8,1–4; 9,6). Az ő ereje valóban erőtlenség által éri el célját.” (WEBB 2001, 72. o.) Ez a középpont. Nem új probléma ez a nagy műgonddal és hihetetlenül szép teológiával szerkesztett anyag, hanem az egyik legrégebbi. De minden időben nagyon aktuális téma. A karácsonyi készülés szerves eleme lehet, hogy sok bibliaolvasással újra megtaláljuk a bibliai szöveg eredeti szépségét, ahogyan az minket, igehirdetőket személyesen elér ma is.

A megelőző versek (8,19–23) megmutatják az okát, amiért ez a messze jövőbe mutató prófécia eredetileg valószínűleg megszületett. A király és a nép által egyformán visszatükrözött ézsaiási üzenet miatt elhallgat a próféta, és csak az „íróasztalnak” dolgozik. Az eredeti, igazi munkaeszközét nem használja. Nem szóban, hanem írásban kommunikál – mondanánk ma. Többet lát Ézsaiás ebben a pillanatban, mint a személyes mellőzöttséget. Látja a nagy veszélyt, az igazi veszedelmet. Mert az elhajlás a legveszélyesebb területet érintette, az igaz Istennel szemben a leg-sötétebb hatalmakhoz való odafordulást. A próféta számára ez elviselhetetlen magatartás, neki ez nagyon fáj. Ma talán azt mondanánk: ennél mélyebbre nem lehet süllyedni. Az élő Istentől messzebbre nem lehet jutni ennél. A halottak, a babonák és a hiedelmek útja a legrosszabb (lásd CZANIK 1983, 164–171. o.).

A kicsinyességbe és a saját nyomorúság szűk problémájába beszorult népek ez a sajátos elhajlása. Ézsaiás sokszor és többféleképpen próbált higgadtabb, megfontoltabb utat ajánlani és meghirdetni, de a jeruzsálemi udvar számára ez nem jöhetett számításba. Nem elég, hogy a próféta tanítását rendre elutasítják, hanem ebben a helyzetben még a „halottidézőkhöz és jövendőmondókhoz” (19. vers) fordulnak a „törvény és az intelem” (20. vers) helyett. A probléma mindig a felcserélésben van: az isteni helyett a meggondolatlanul és hirtelen választott saját favorithoz menekül a nép.

A próféta üzenetének elutasításán túl ez egyértelműen a sötétség birodalmához történő odafordulást testesíti meg. A helyes útkeresés és az Istennel való szövetségkötés helyett a „suttogás és mormolás” (19. vers), vagyis a babona halott, jövő nélküli csapdájába lépnek bele. Ez uralkodóknak és tanácsosoknak egyaránt tiltott terület és eszköz volt a korabeli zsidó „vezetelméleti” gondolkodásban. Isten ezt nem nézi büntetés nélkül. Erre utal az egyik textusfeldolgozásban Balogh Csaba: „...a halottak világában segítséget kereső nép büntetése az éhínség, teljes sötétség, szorongatás és elhagyatottság lesz. Ezt az állapotot Ézs 8,22 olyan sajátos héber kifejezésekkel írja le, amelyek egyébként soha vagy csak nagyon ritkán jelennek meg az Ószövetségben. A szerző ezzel az irodalmi eszközzel is az idegenségnek az érzését kelti: az, ami Júdára következik olyan élmény, amelyben eddig még soha nem volt része.” (BALOGH 2011, 646. o.)

A fordulat versét (Ézs 8,23) érdemes hozzávenni az alapigéhez. A szabadulás útját egy ellentétpár fejezi ki. Először megalázta Isten az érintett területet, majd pedig megdicsőíti azt. Nem maradhat örök a sötétség, mert egy igazi és tiszta erő érkezik, amely teljesen újat tud kezdeni. Váratlan, amire nem számíthatott korábban senki. Ez a belépés az, ahogyan Isten a történelem legnehezebb és leg-sötétebb mélységeire is elhozza a szabadulás és az új kezdés örömét, változását. A lehetetlenbe érkezik a lehetséges. Feltartóztathatatlanul. Ez a hit csodája. Karácsonykor különösen is érezzük ezt!

Az Istentől távoli út lesz majd a hozzá legközelebb vezetővé. Ahol semmi sem látszik, ott lesz majd hirtelen látás és világosság. Ahol csak fogynak és elmenekülnek az emberek, ott lesznek majd egyszerre és hirtelen nagyon sokan. A fogyást a szaporodás váltja fel. A szomorúságot nagy öröm követi. Ráadásul az Ószövetségben olyan művészi szépséggel ábrázolt fordulat ez, amit csak az aratás-kor és a győzelem utáni zsákmányosztáskor élhet át a nép (lásd például Zsolt 126,5–6: „*akik könnyezve vetettek, ujjongva arassanak. Aki sírva indul, mikor vetőmagját viszi, ujjongva érkezék, ha kéréit hozza*”).

Mindkettő azt fejezi ki, hogy a kínzó régi elmúlt, és elkezdődik az egészen új. Úgy érkezik el ez a változás, hogy maradéktalan ujjongást és örömet vált ki az emberből. El-

tűnik a nagyon mély, és nincs esélye a sötétségnek többé. Nem a sötétség szakszerű és elmélyült elemzésében látja a próféta a megújulás feltételét, hanem abban, hogy van elég energia, lelkesedés és rácsodálkozás az érkező szabadítóra. Ha ez hiányzik, akkor minden hiábavaló lesz majd. Az igazi béke megszületésének is az a feltétele, hogy ami addig volt, az teljesen eltűnjön, ne kísértsen semmilyen formában tovább. Az őriztetés és a sértettség, a sérelmek titkos tárolása nem fér össze azzal, ami újként hat az emberi életre egy ilyen fordulat során. A háború is akkor ér véget, ha teljesen felszámolódik a múlt, és gyökeresen új kezdődik. „Mert minden dübörögve menetelő csizma és minden véráztatta köpönyeg elég és a tűz martaléka lesz.” (9,4) Ézsaiás célja a jövő szeretete és a jövő felé indulás – merészen és bátran. Más szóval kifejezve: hittel.

Ami most eléri az embereket, az csak a teremtés nagy pillanatához hasonlítható. Olyan erő és fordulat érkezik, amely nem tőlünk, emberektől függ, hanem egyedül Isten cselekszi és teremti meg. „A Seregek Urának féltő szeretete viszi véghez ezt!” (9,6) Ahol ebbe az eseménysorba kerülünk bele, ott szárnyakat kapunk, és nem mankót, ott energia szabadul fel, és nem stagnálásra rendezkedünk be.

A „gyermek” is így érkezik, ezen az úton lép be a világ történelmébe. Nem kevesebbel és nem is kisebbel, mint amikor a világhossz teljesen legyőzte a teremtésben a sötétséget. A három „mert” szócskával kezdődő mondat is erre utal. Az első: mert most összetöri a cipelt terheket (3. vers). A második: mert most adatik nekünk a „Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya és a Békesség fejedelme” (5. vers). A harmadik: mert innentől kezdve lesz realitás az, hogy az életet „törvénnyel és igazsággal” szilárdítja meg. Úgy érkezik „ő”, hogy a teljesen tönkrementből egészen új jöhessen létre. Ez nem ideig-óráig tartó stratégia vagy program, hanem a teljesség – örök érvénnyel. Nem egy szűk csoportnak felkínált lehetőség, megmenekülés, hanem minden ember számára nyitott, örök távlatban és perspektívában megvalósuló teljes szabadulás. Karácsony ünnepén ilyen tartalmat próbálunk a mi emberi szavainkkal megközelíteni. Lépten-nyomon ráébredünk azonban arra, hogy nagyon kevesek vagyunk ehhez a küldetéshez. Mégis szeretnénk tanúk, hírnökök és eszközök lenni Isten kezében. Az építő és gyógyító előrenézés nagy csodákra képes. Azokban az életekben is, ahol sokszor már csak a kilátástalanság és kiábrándultság mutatkozik a külső szemlélő számára, még mindig van új, „ünnepi” lehetőség.

Az igehirdetőhöz és az igehirdetéshez

„Kincses kezem hogy lett szegény?” (Áprily Lajos: *Karácsony-est*)

Nem sok kell ahhoz, hogy megváltozzon az életünk. Sokszor egy jókor és jól időzített szó vagy mozdulat is át-

rendezheti jó vagy rossz irányba. Szépen és nagyon vigasztalóan írt erről a szintén csak íróasztalfióknak készült karácsonyi prédikációjában Turóczy Zoltán: „Az eltévedt, sötétségben botorkáló embernek, aki közel áll a kétségbeeséshez vagy talán már egészen kétségbeesett, a világosság, még ha csak egy pislákoló kis mécses vagy egy ablakból kiszűrődő fénysugár is, mégis biztatás, reménység, élet. Akinek igazi karácsonya van, az sohasem kerülhet csillag-talan éjbe.” (TURÓCZY 1989, 22. o.)

Az ünnep attól lesz ünnep, hogy olyan hatás és tartalom ér el minket, amelyre nem is számítottunk. A hitünk is attól újul meg, és akkor lesz képes nagy dolgokra az életünkben, amikor meglepetésként felragyog számunkra a lényeg az életünk „árnyékában”. Félreismerhetetlen érzés ez. Mindenki rászorul erre az átrendeződésre az ünnepen.

Tájékozódási pontra van szükségünk, ha az Istenhez való kötődés stabilizáló hatását szeretnénk megtapasztalni. Az ünnep és az ézsaiási „nagy szavak” képesek erre. A középhez, a fontoshoz segítenek visszatalálni. Ott maradni az öt gyönyörű jelzővel illetett Szabadító-nál. Egyszer valóban ünnepi módon gyönyörködni kell benne. „Csak le ne vedd a szemedet a Gyermekről, különben elsodornak a császárok igényei, különben elveszíted az egyetlen, megbízható orientációs támpontodat, különben arányérzéked felborul. Attól félsz, akitől semmi okod félni, és azt engeded el, azt veted meg, ami nélkül nincs emberi élet. Hát nem ennek vagyunk a nyomorultjai régtől, hogy elveszítettük a közepet? Karácsony közép.” (BALIKÓ 1999, 69. o.)

Önmagunkra nézve is fel lehet tennünk azt a kérdést, amelyet a százhuszonöt éve született költő, Áprily Lajos tett fel a *Karácsony-est* című versében: „Angyal zenéje, gyertyafény – kincses kezem hogy lett szegény?” Ez is annak a belső váagnak és igénynek a megfogalmazása, amely igazi középpontot keres az ünnepi napokban.

Legyen erőnk körülnézni. Legyen bátorságunk elindulni. Legyen örömünk felfedezni. Ézsaiához hasonlóan bátor szavakkal érdemes ma is elmondani, hogy az üdvösség már elkezdődött karácsonykor. Többé nem hoz megoldást a fegyver, az erőszak, a hatalmi eszköz. Fájdalmas aktualitás a gázai események szenvedőinek sorsa és élete. A gyermek születése teljesen új magatartást és gondolkodást tesz lehetővé. A háború nem megoldás. Az erőtlen ott erős, ahol senki sem számított rá, végül mégis ő lesz a megoldás. Így élhetjük át örömmel azt, hogy végül a mi kezünkön is elmondható lesz: „Áldott vagy a kezek között, karácsonyi koldus-kezem” (Áprily Lajos). Nagy hang helyett a csendes és hiteles halk üzenet győzelme ez.

Ébredjünk fel a régi álmokból, tévelygésekből és a különböző tévelygéseinkből. Érkezzünk meg végre a múltból a jelenbe, hogy lehessen jövőnk. Engedjük az igazi helyére a megszületett Krisztust: valóban közép!

Felhasznált és ajánlott irodalom

Korábbi textusfeldolgozások

- SÁRKÁNY Tibor, *Lelekipásztor* 1987, 738–741. o.
 HALASI László, *Lelekipásztor* 2001, 464–466. o.
 BÉRES Tamás, *Lelekipásztor* 2006, 465–467. o.
 CSELOVSZKY Ferenc, *Lelekipásztor* 2007, 459–461. o.
 HAUSMANN Jutta, *Ószövetség a szószéken*, 2001, 18–20. o.

Kommentárok

- WEBB, Barry: *Ézsaiás könyve*. Harmat Kiadó, Budapest, 2001.
 BALIKÓ Zoltán: *Isten iskolájában*. Luther-rózsa Alapítvány, Pécs, 1999.
 CZANIK Péter: *Ézsaiás könyvének magyarázata*. Magánkiadás, Budapest–Utrecht, 1983.
 TURÓCZY Zoltán: *Posztillás könyv*. Evangélikus Teológiai Akadémia, Budapest, 1989.
 BALOGH Csaba: *Ézsaiás 9. Igazság és Élet*. 2011/4. 646–656. o.
A Biblia ismerete kommentársorozat. 4. köt. Szerk. Walvoord, John F. – Zuck, Roy B. Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 1999. 50–52. o.
 RAVASZ László: *Ószövetségi magyarázatok*. Kálvin Kiadó, Budapest, 1993. 283–285. o.

■ SZABÓ LAJOS

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2006 és 2007 szentestéjén is alapige volt, és a *Lelekipásztor* 2007/11–12. számának 460. és 2006/12. számának 467. oldalán már olvasható egy-egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„A békeesség a Szentírásban nemcsak fegyvernagyvást, a háború megszűnését jelenti, hanem mindazt, ami a nép boldog és nyugodt életéhez szükséges.” (*Jubileumi kommentár*. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)

„...a nép, mely sötétségben ül, lát nagy világosságot. Ki ez a nép? Melyik nép? A mindenkori: a választottak és elvetettek, a maradék és a massa perditionis. Mindenki sötétségben jár, amíg meg nem látja ezt a világosságot: a Krisztust. (...) Idegen, ismeretlen fény ez. Megjelenése emlékeztet a teremtésbeli »Legyen világosság!«-hoz. Itt is új teremtésről van szó. (...) Lehetetlen nem látnunk ebben a négy ikerjelzőben az emberi és isteni vonások összefonódását, s ezt a díszit olyan valakire szabni, aki ember is, Isten is. Tökéletes Isten és tökéletes ember. (...) Országlásának alapja a *mispát* és a *cedáká*, vagyis az örök isteni jogrend és az embernek Isten előtt való igazságossága.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„Mindezt a Seregek Urának féltő szeretete viszi véghez. Az ezeréves ország eljövetele Istentől függ, nem Izráeltól. (...) A többi prófétához hasonlóan Ézsaiás sem ismerte fel a Messiás két eljövetele közötti nagy időbeli elto-

lódást.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat*. Keresztény Ismeretterjesztő Alapítvány)

„Csodálatos – ez a név főnév, nem melléknév, és személyről és művéről szól.

Örökkévaló Atya – vagy az örökkévalóság Atyja (vagy »Forrása«). Ő maga örökkévaló, és örök életet ad azoknak, akik hisznek benne.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Az ábrázolt fordulat kapcsolatban áll egy gyermek, a jövődöbéli király születésével.” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„A világosság nyomán Isten népe megsokasodik és öröme kiteljesedik. Az ígéret négyszeres az alig kifejezhető örömtől (2). Az öröm tehát nem mondvacsínált. (...) Nem emberi erő fog cselekedni. Támaszt az Isten ugyan Gedeonokat, de nekik is csak annyi részük lesz a szabadításban, mint volt a Midján napja hősének és 300 emberének (Bír 7).” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a Te igéd*. Kálvin Kiadó)

»«Dávid trónja» éppen olyan történelmi valóság, mint a »Cézárók trónja«, és ezt nem lehet szellemi értelemben magyarázni (Lk 1,32–33).” (C. I. Scofield D. D.: *Magyarázó jegyzetek a Bibliához*. Evangéliumi Kiadó)

Illusztrációk

VERS

(Mert minden dübörögve menetelő csizma és véráztatta köpönyeg elég, és tűz martaléka lesz) Válasz Orwell 1984 című regényére: ha el akarod képzelni a jövőt, képzelj el egy csizmát, amely örökké egy emberi arcon tapos.

Reményik Sándor: *Béke*

Valami furcsa összehangolódás,
 Valami ritka rend –
 Széthúzó erők erős egyensúlya,
 Mély belső bizonyosság idebent –
 Bizonyosság arról, hogy élni jó,
 Szenvedni elkerülhetetlen,
 Szeretni tisztán: megistenülés,
 Meghalni szép –
 S a Kifejezést meglesni mindezekhez,
 Megtalálni a felséges Igét:
 Az Igét mindezekhez:
 A Béke ez.
 Orkán ordíthat aztán odakünt,
 Robbanhat ezer bomba: kárbament,
 De kárt nem okozott.
 Bent:
 Csend.
 A Béke itt kezdődik.

Bent:
Csend.
Isten hozott.

Magyari Lajos: *Lázár Mihály üzenete*
(részlet)

„A rácsokon túl, ím felkel a Nap,
S apró zajokkal jön a reggel.
Ott lépdél most, túl falakon...
Fényt iszik a szomjas ember.

Fényt iszik az, ki fényre szomjas
Lelkét csordultig teletölti,
Aki ily itallal oltja szomját,
Tán nem is lehet azt megölni...”

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Milyen fontos üzenetet hallottunk a textusból?

Mint akkor a zsidó nép, ma az emberiség jár sötétségben. De jó reménységgel tölthet el bennünket a világosság megjelenése. Vágyunk a tisztánlátásra. A ma élő ember is vár: szabadulást, a rossz végét, a jó győzelmét, a szeretet mindent elsöprő erejét. Minden emberi szeretetet felülmúl az isteni szeretet, az agapé, amely egyetlen Fiát képes elküldeni erre a földre, hogy elvégezhesse a megváltás csodáját. Ez a karácsony központi üzenete: „*Mert gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk...*” Jézus azért született, hogy életét adja a bűnös emberért, hogy hidat építsen az Atya és az ember között. Mert áthidalhatatlan szakadék választotta el az embert Istentől: a bűn. A Megváltó védtelen, kiszolgáltatott csecsemőként érkezett a Földre, hogy aki hisz őbenne, az örök életet nyerjen (Jn 3,16).

Kérdések

Vajon mire utalhat a kijelölt részben Midján napja? A választ a Bírák könyvében, a 7. részben találhatjuk. Itt Isten – pontosan ismervé az ember szívét, gondolatait – azt mondja Gedeonnak, hogy csökkentse serege létszámát háromezre, nehogy Izrael népe önmagának tulajdonítsa Midján törzse legyőzésének dicsőségét. Hasonló isteni győzelmet ígér az Atya a prófétán keresztül a zsidó népnek a rómaiaktól szorongatott helyzetben.

Érdemes lenne tanulmányozni az eredeti szöveget, mert felmerülhetnek fordításbeli bizonytalanságok. A 2. versben a zsákmány szó többek számára negatív, rossz szándékból szerzett javakra utal. Hogyan hasonlítható az Istentől kapott öröm a zsákmány szétoztásakor érzett örömhöz?

A 4. versben a „minden dübörögve menetelő csizma” nagyon 20. századbeli történelmi korszakokat, képeket idéz fel bennünk, lehet, hogy itt is az eredeti szöveghez kellene visszanyúlni.

Az 5–6. versben a megígért Szabadító uralmának megszületésétől fogva soha többet nem lesz vége. Miért nem ezt tapasztaljuk ma, miért érezzük akkor, hogy a világban a gonosz uralkodik?

A 6. versben arról olvashatunk, hogy hatalmát, békéjét törvénnyel, igazsággal szilárdítja meg. Ha valamit törvénnyel kell megszilárdítani, akkor azt általában többen nem akarják majd betartani. Miért nem hittel szilárdítja meg? Mire utal a törvény szó? A Tízparancsolatra, a Bibliára?

Vita

A törvény kapcsán feltétlenül tisztázni kellene, hogy ez nem egy lista arról, amit keresztény emberként nem tehetünk, hanem egy védőkörlát, amely megtartja életünket.

Karácsony 2. napja

► Ézs 11,1–9

Igehirdetési előkészítő

Az ígéről

Ézsaiás könyvének 11–12. fejezetében az Isten országáról való tanításról és a király fellépéséről olvasunk, hogy mindez hogyan fog kibontakozni. Ez az utolsó téma Immanuel könyvében. A 7–12. fejezetig terjedő szakaszt gyakran nevezik Immanuel könyvének. Ezek a fejezetek közvetlenül vagy közvetve foglalkoznak Immanuellel (velünk az Isten). A téma maga a királyság. Emlékezzünk arra, hogy Ézs 7,14-ben ír a próféta a születendő Királyról. Később pedig Ézs 9,5-ben: „*Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme!*” Ebben a próféciában már a megszületett Királyról ír. A 11–12. fejezetben a Királyt látjuk, ahogy uralkodik.

Érdemes az Ézs 10,28–34-ig terjedő igeszakasszal kezdeni az olvasást, mert ezek a versek képezik a 11. és 12. fejezet előszavát. Ézsaiás Jeruzsálem magaslatán áll, és látja közeledni Assíria királyát és seregét. (Assíria királya a Bibliában gyakran úgy jelenik meg, mint Libanon cédrusa.) Leírja a felvonuló ellenséget, Assíria királyát seregével együtt: „*Nézd, Assíria olyan volt, mint egy libanoni cédrus: szép ágú, árnyas lombú és magas növésű, a sűrű felhőkig ért a teteje.*” (Ez 31,3) Assíria királyát itt is egy Libanon hegyén növény cédrushoz hasonlítja a próféta. És most itt van ez a király Jeruzsálem kapui előtt, és a próféta úgy írja le ezt a sereget, mint cédrusokból álló erdőt, amelyet az Úr ki fog vágni. Ézsaiás itt az asszír sereg megsemmisülését jövendöli meg.

Ez után következik a 11. fejezet. Izraelben marad egy gyökér. A 6. fejezetben Ézsaiás elhívásánál tölgyfáról beszél az Isten. Volt egy tölgyfa, amelyet kivágtak. Egy erős fa, szinte elpusztíthatatlan, még akkor is, ha kivágják. Kivágják és visszánő. Ha egy cédrust vágnak ki, akkor az elkorhad. Ézsaiás úgy mutatja be Izraelt, mint egy tölgyet, Asszíriát pedig úgy, mint egy cédrust. A tölgy gyökerében élet van, az Úr maga az, aki kivágja, növeszti és gyümölcsöt hoz rajta, amely be fogja tölteni a földet. Azt mondja itt az író: nézzétek, itt vannak az asszírok, ők ki fognak vágnakni, de az én tölgyem gyökeréből, Isaiából hajtás fog sarjadni, és gyümölcsöt fog teremni.

Károli és más régi fordítók az első versben virágszálát írnak, a mai fordításban hajtást olvasunk. Ebben nehéz állást foglalni, de biztos, hogy a virágszál meglepőbb fordulatot jelez. A már említett tölgyfából nem egyszerűen új ág sarjad, hanem egy virágszál, valami gyökeresen új, valami más, valami, ami sokkal szebb az előzőnél.

Amikor Isait olvasunk, tudjuk, hogy Dávidra utal a szerző, de azért ne lépünk át ezen ilyen könnyen. Dávid az olvasók szemében, emlékeiben a nagy király, aki Jeruzsálemet alapította. Isai viszont egy átlagos családapa. Isai valószínűleg magáról és gyerekeiről sem gondolt semmi különöset. Ahogyan Isainak fogalma sem volt arról, hogy gyermekei között ott a leendő király, úgy jelenik meg a messiás ismeretlen ismerősként, aki közöttünk nőtt fel, de nem tudjuk mégsem, hogy kicsoda ő valójában.

„Krisztus azért jön, hogy kiűzzön minden ártalmas dolgot a világból, s helyreállítsa az átok alatt álló világ eredeti szépségét!” – írja KÁLVIN (*Ézsaiás könyvének magyarázata*, 203. o.). Igen, meglehetősen nehéz múlt időben beszélni erről a próféciáról, hiszen a béke korszaka közel sem jött el. Legalábbis a világban nem ezt tapasztaljuk. Platón *Az állam* című művében azt fejtegeti, hogy az ember nem cselekszik rosszat készakarva, tudatosan. Arról beszél, hogy ha mindenki tökéletesen tisztában lenne súlyával, következményeivel, akkor nem követné el azt. Ezért nem az a feladat, hogy megakadályozzuk tetteiben vagy visszatartsuk, hanem, hogy tanítsuk. Ézsaiás próféciája összecseng ezzel. Nem az állatok közötti béke következménye lesz, hogy ismerjük az Istent, nem abból szerünk igaz istenismeretet, hogy jönnek népek, hanem fordítva. Isten igaz ismerete arra indítja az embert, hogy ne ártson, ne pusztítson. Az Isten közelsége megfékezi a gonosz indulatot. Ilyen értelemben ez a prófécia beteljesült. A szent hegyen így van, az Isten közelében így van, az igaz istenismerettel bírók között így van. Nem helyes, ha Isten népe a próféciák beteljesülését saját magán kívül várja először, ha úgy kéri számon az Istent, hogy közben kifelé néz. Az igaz istenismeret és az ebből fakadó béke a szent hegyről árad kifelé és nem fordítva.

Meditáció

Vajon mitől szép a karácsony? Mert kétségtelenül szép. Szép akkor is, ha nincs hó, ha nincs elég pénz, ha sok a giccs, és minden olyan művi. Erről szólnak a versek, a dalok, az emlékeink és a vágyaink. Még akkor is szép, ha egyetlen jó emlékünk sem kötődik hozzá, csak a fáradság, a sár vagy épp a csalódás. A különös, hogy karácsony szépségéből a mi közönyünk, bánatunk vagy örömünk semmit nem tud elvenni. Mint ebből az igéből sem. Ez az ige szép. Talán furcsa, hogy ezt a jelzőt használom, de jó egyszerűen gyönyörködni benne. Szépek a képek, a hasonlatok, jó a dinamikája, bele lehet merülni, izlelgetni a szavakat. Ez az ige felemelő, mind hangulatilag, mind tartalmilag. Olyan képet fest elénk, amelyre valószínűleg mindannyian vágyunk, még ha sokszor nem is beszélünk róla. Az ártatlanság, a béke, a harmónia világa számunkra már-már giccses. Igen, le merem írni a szót, ez az ige giccses. Olyan szép, hogy már gyanakodni kezdünk: biztos, hogy igaz? De oly sokszor képzeltek már el, terveztük, vágytunk erre a békére, hogy lassan emlékké nemesedik, ezért úgy beszélhetünk róla nosztalgiával, hogy valójában át sem éltük. Csak pillanatok törtérszeiben, egy-egy elkapott szóban, néhány baráti gesztusban, kibékülésben fedeztük fel ennek a valóságát. Átéltük emberi módon is, hogy egy kicsi gyermek megjelenésével kibékülnek családok, testvérek, rég nem látott rokonok jelennek meg, egymást marcangoló generációk lesznek szelíddé. Persze lehet, hogy csak néhány pillanatig, aztán minden folytatódik ott, ahol abbamaradt, de valami átsuhant fölöttünk, és már nem felejthetjük végképp. Az isteni alázatot bizonyítja, hogy nem csupán a kicsihez, a szegényhez, a megalázotthoz, a veszteshez, de a giccseshez is odafordul. A gondolatot nem értőhöz a hangulatán keresztül lép oda; ha nem kell az igaz művészet, akkor a romantika, ha nem kell magvas szó, akkor a szóke, ondolált hajú Jézus az oltárképen. Valljuk be, mi nem menénk el eddig. De lehet, hogy épp ezért még messzebbre kerültünk, mert kiégettek vagy reménytelenek vagyunk. De az Isten még ebbe a neonfényvel kiégetett világba is belealázkodik, mi pedig pakoljuk rá a terheket, és nem is vesszük észre, hogy mi mindent elvisel. Minden emberi problémánkat ettől a túlcicomázott ünneptől várjuk megoldani, ha csak időlegesen is. És sokszor nem is sejtjük, hogy jól tesszük, hogy az egész mögött a Gyermek van, az alázatos király, akin bölcsesség és értelem, tanács és erő lelke nyugszik. Ő az a fa, amelyet mi kivágtunk, becipeltük a lakásba, különféle színes díszeket tettünk rá, aztán éjjel égve hagytuk a ráaggatott égőket, hogy ne legyen túl sötét.

Lehetséges vázlat

Az igehirdetés lehetséges vázlata ennek a fahasonlatnak a túlfeszített, már-már giccses képe, amelyet természetesen mindenki oldhat komolyabb mondanivalóval.

Három fa

- Cédrus. A büszke, az önbizalomtól duzzadó, az erdő, a többség, a győztes, a támadó, az elegáns, a kifinomult, aki megítéltetik.
- Tölgy. A megítélt, a vesztes, a kivágott, a maradék, a kevés, akinek megkegyelmeztek.
- Fenyő. A kivágott, a feldúsított, a meghalt, a világosság, a zászló, Immánuel.

Hivatkozott művek

KÁLVIN János: *Ézsaiás könyvének magyarázata*. Ford. Szabó Miklós. <http://hu.scribd.com/doc/40471686/Kalvin-Janos-Kommentar-Ezsaias-konyvehez>.

■ ÓCSAI ZOLTÁN

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus 2006-ban, karácsony 2. napján is alapige volt, és a Lelkipásztor 2006/12. számának 472. oldalán már olvasható egy tallózó, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„...levágott törzsökéből. (...) Dávid családja az ő megjelenésekor a legalacsonyabb sorsban fog élni.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Dávid királyi házána része volt Izrael bűnében, ezért része lesz a büntetésben is (...). Isten kegyelmesen újrazkezd az üdvtörténetét az ítélet után, ott, ahol először elkezdte: Dávid házána. Az ő házából származó Messiáson megnyugszik Isten Lelke, mint egykor Dávidon (...). Tartósan és teljesen munkálkodik benne Isten Lelke. (...) Az embernek és állatnak az ellenségeskedése a Biblia szerint a bűn gyümölcse. (...) A Messiás elhozza majd ennek az ősi, elkeseredett harcnak a végét.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„...az Úr lelke nyugodott meg. Benne lakott. Ezért jellemvonásai isteni jellemvonások. Tökéletes az isten- és emberismerete. Tökéletes a magát és másokat fegyelmező ereje. Tökéletes a hite és az engedelmissége. (...) Megszűnik a harc az ember és állat között. A noahita törvény szabadította rá az embert az állatra (...) még a paradicsomi átok is feloldódik, ami szembeállította az embert a kígyóval.” (Ravasz László: *Az Ó/Újszövetség magyarázata*. Kálvin Kiadó)

„A 6–10. verseket nem kell elszellemiesíteni (...). A Rómaiakhoz írt levél elmondja (8,18–23), hogy a szó szerint

nyögő teremtés, amely a mai napig sóhajtozik, fel fog szabadulni a rothadandóság és átok alól.” (Arno C. Gaebelein: *Ószövetségi kommentár*. Evangéliumi Kiadó)

„Mivel ennek az uralkodónak rendben van az Istennel való kapcsolata, kormányzása idején a világ is rendben lehet.” (*Biblia magyarázó jegyzetekkel*. Magyar Bibliatársulat – Kálvin Kiadó)

„Krisztus azért jön el, hogy megítélje a földet, és amikor megjön, akkor a szájából előretörő karddal fogja elpusztítani az Antikrisztust. Az Úr Igéje egy kétélű kard, és olyan hatalom van benne, hogy amikor Isten azt mondta, hogy »legyen világosság«, akkor világosság lett.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

„Nem ez az első hely a könyvben, amely az ítéletből a megváltásba való átmenetet úgy jeleníti meg, mint egy növény sarjadását (...). Először a 9,5–6-ban találkoztunk ezzel az ideális uralkodóval; most pedig részletesebb beszámolót olvashatunk jelleméről és uralkodásáról.” (Barry Webb: *Ézsaiás könyve*. Harmat Kiadó)

Illusztrációk

VERS

Pilinszky János: *Apokrif IX.*

Haza akartam, hazajutni végül,
ahogy megjött ő is a Bibliában.
Irtóztató árnyam az udvaron.
Törődött csönd, öreg szülők a házban.
S már jönnek is, már hívnak is, szegények
már sírnak is, ölelnek botladozva.
Visszafogad az ősi rend.
Kikönyöklők a szeles csillagokra –

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Milyen fontos üzenetet hallanak a textusból?

Az igazi ünnepléshez igazi okra van szükség. Sok száz évvel Jézus születése előtt még csak ígéret, hogy eljön a Megváltó. Nekünk már nagyon távoli ez az esemény, de ugyanúgy beteljesülhet ma is, számunkra is ez az ígéret.

Karácsony: „és a földön békesség...” A betlehemi történet az „állatok karácsonya” – a bárányok ott vannak a jászolnál. Krisztus útján az emberek farkastörvényei megváltozhatnak – persze nem társadalmi méretekben. A könyörtelen harc kisimulásának szép példáját láthatjuk gyakran az állatok világában is. Az ember tanulhat belőle.

Az igazi karácsony az, ha Jézus uralma valósul meg a családban és a társadalomban.

Milyen kérdéseket tennének fel, mert nem világos vagy nem aktuális a textus tartalma?

Miért kell nekünk visszamenni az Ószövetség világába? Ézsaiás jóvendőlése már nem aktuális, mert beteljesedett, Jézus elég nekünk.

A régi izraeli gondolkodás megértéséhez túl sokat kell magyarázkodnia a lelkésznek, jobb lenne, ha egyenesen Jézus születéséről beszélne.

„Ajka leheletével megöli a bűnöst” – ez hogy egyeztethető össze a bűnbocsánatot hirdető Jézussal?

Van-e olyan része a textusnak, amellyel vitáznának, amelynek ellentmondának?

Ez az „álomvilág” soha sem fog itt a földön megvalósulni. A természet kegyetlen rendjét nem lehet fölfüggeszteni. Ezt a meseszerű ígét nem lehet beadni a művelt embereknek.

Nekünk az emberi társadalom békétlenségével van bajunk. Az ember beavatkozása a biológiai egyensúlyt is megbontotta – ha kibékítjük a farkast a báránnyal, az egyik éhen hal, a másik pedig túlszaporodik.

Az emberfarkasok mindig meg fogják támadni az emberbárányokat. Dickens *Karácsonyi éneke* szívmengető, de hamis illúzió.

Milyen gondolatokat, asszociációkat ébreszt bennük a textus? Vágyat ébreszt, hogy ez a csodálatos béke legalább az ünnepek idejére megvalósuljon.

Szenvedünk a békétlenségtől, a békét mégis „unalmasnak” tartjuk. A harc, a kegyetlenség sokkal érdekesebb. Az ünnepek csak „fegyverszünetet” jelentenek – gyakran már azt sem, mert a harc soha nem szűnik.

Karácsony ünnepe utáni vasárnap

► Ez 37,23b–27

Igehirdetési előkészítő

A vasárnapról

Mindenekelőtt egy kis szellemi torna a vasárnapról és annak elnevezéséről. Amikor szenteste péntekre esik, karácsony ünnepe és óév napja között nincs vasárnap, sőt nálunk, magyar evangélikusoknál egyáltalán nincs karácsony ünnepe utáni vasárnap, mivel az újév és vízkereszt közé eső vasárnapot – szerintem helytelenül – újév utáni vasárnapnak hívjuk. A német lutheránusok ilyenkor ezt a vasárnapot karácsony ünnepe utáni első (!) vasárnapnak nevezik. Ez újabb kérdést vet fel: vajon melyik textuáriumot használjuk: a karácsony ünnepe utáni első vasárnapét (jól lehet ez *Agendánkban* idő szerint a karácsony és újév kö-

zé eső vasárnapra rendeltetett) vagy a hagyományos újév utáni vasárnapét? Ehhez még csak annyit, hogy ha komolyan akarjuk venni a karácsonyi ünnepkört, akkor a német testvérekhez hasonlóan az újév utáni vasárnapot sokkal szerencsésebb lenne átkeresztelni karácsony ünnepe utáni második vasárnapra.

Hasonló a helyzet, amikor szenteste kedd-szerda-csütörtök napjának valamelyikére esik. Ekkor ugyanis két karácsony ünnepe utáni vasárnap is van! Az első karácsony és újév napja közé esik, míg a másik újév napja és vízkereszt ünnepe közé. A német példát követve szerintem ebben az esetben is szerencsésebb lenne a nálunk használatos újév utáni vasárnap elnevezést karácsony ünnepe utáni második vasárnapra változtatni.

Ha szenteste szombatra esik, ahogy egy évvel ezelőtt, akkor egyáltalán nincs a karácsony ünnepe utáni vasárnapnak megfelelő vasárnap, mivel „torlódás” történik. Az eredetileg polgári ünnep, újév napja „felülírja” a vasárnapot, s Krisztus-tanúként az évkezdés mellett ennek „megkeresztelt” formáját mint karácsony nyolcadát (Krisztus bemutatásának és névadásának napját) ünnepelhetjük.

Csak a teljesség kedvéért, ha szenteste vasárnapra esik, akkor is egy karácsony ünnepe utáni vasárnap van, ami egyben óév napja is. Ha szenteste hétfőre esik – ahogy az idén –, akkor szintén egy karácsony ünnepe utáni vasárnap van, december 30., mert a következő vasárnapra eső vízkereszt ünnepe ismét „felülírja” a vasárnapot.

A textusról

E kiterő után figyeljünk immár Ezékiel próféta könyvére, amely három nagyobb egységre bontható (1–24., 25–32. és 33–48. fejezet), így alapigénket a harmadikban találjuk. Ezekben a fejezetekben már olyan beszédeket olvashatunk, amelyek Júda bukását követően hangzottak el. A könyv egyik központi gondolata – „...megtudják (megtudjátok), hogy én vagyok JHVH” – több mint hatvanszor szerepel (vö. 34,30; 37,28).

Immár a kijelölt szakaszra fókuszálva elmondható, hogy az tulajdonképpen Ez 34,23–25a pendant-ja, amelyben ugyancsak az ősi hazába való visszatérésről, az egyetlen pásztorról, Dávidról és a békesség szövetségéről jóvendöl Ezékiel. Ezért készüléskor feltétlenül érdemes újraolvasni Ez 34-et a hűtlen pásztorokról és a jó pásztorról (Ez 34,1–16.17–22), valamint Ez 37-et a száraz csontokról, illetve Izrael és Júda újraegyesüléséről (Ez 37,1–14.15–23).

A már említett békesség szövetsége (*berít sálóm*) és az örök szövetség (*berít ólám*) kifejezések (26. vers) értelmezéséhez tegyük mellé Jeremiás próféciját az új szövetségről (*berít hadásáh*, Jer 31,31–34), valamint a későbbi próféta-társ, Deutero-Ézsaiás jóvendőlést ugyancsak a békesség szövetségéről (Ézs 54,7–10). A jól ismert „sálóm” kifejezés

magyarázatától helyszűke miatt most tekintsünk el. Magáról a textusról, amely 1987-ben és 2001-ben is alapige volt, bátran kijelenthető, hogy jól illeszkedik a vasárnap szkopuszához: „A békességet szerző Isten” (Pröhle-agenda).

Az egy pásztor az Örökkévaló (vagy ahogy zsidó testvéreink írják: az Ő-való) fogja elhívni, akiről „szolgám, Dávid” néven a 89. zsoltár is említést tesz (Zsolt 89,4.21). A dávidi gondolatra szintén egész sor párhuzamot lehet találni Ruth könyvétől kezdve Sámuel két könyvén át egészen a prófétákig (Ruth 4,17; 2Sám 7,13–16; Ám 9,11; Hós 3,5; Ézs 11,1–7; Jer 23,5). Ezékiel szerint JHVH fogja a királyi pásztor hivatalát betölteni, s mint a pásztori hivatal betöltője, a királyságot megvalósítani, ami egyben a más népektől eltérő társadalmi forma, a theokrácia vissza-, illetve helyreállítását is jelenti. Az egykor kikényszerített földi királyság felállítása, ahogyan arra Sámuel próféta utalt, a Mindenható hatalmának kétségbevonását jelentette (vö. 1Sám 8,7). Az idő messzemenően igazolta Sámuelét. A királyság intézménye megosztottságot, széthúzást, bálványimádást, pártütések sorozatát, nyomorúságot hozott magával. Bukására először az északi ország részben került sor az aszír invázió által (Kr. e. 722-ben), egy nemzedékkal később, Ezékiel korában pedig Júdea sorsa pecsételődött meg a babiloniak által.

A pásztor birodalmának néhány jellemző vonásáról már 34,25kk-ben olvashatunk, ami most kiegészül a feltétlen törvényesség és engedelmisség ígérete mellett (24b) az Úr szentélyének képével (26b–27.28). Az örök szentély képe a Mindenható örök jelenlétét ígéri, s ha a mondatot szó szerint akarjuk lefordítani, azt nem „közéjük”, hanem „följük” helyezi majd az Úr. Ez nagy valószínűséggel a Sion hegyére való utalás (vö. Zsolt 43,2–3), amelyet a szent városba zarándoklók már messziről láttak. A 28. versben kitér a perspektíva: „akkor megtudják a népek”, hogy mit is jelent valójában Istennek a választott néppel kötött szövetsége.

Ezékiel ígéretei az ószövetségi reménység keretein belül maradnak, ha nincs bizonyosságunk és bátorságunk arra nézve, hogy Jézus Krisztusban az eljövendő szolgát, Dávidot (vö. Mk 10,43–45) mint népe királyát (vö. Jn 18,37) és pásztorát (vö. Jn 10) lássuk. Azaz ha mindez csak belemagyarázásnak tűnik, miként azt az ószövetségi kutatók egy része fennhangon hangsúlyozza, akkor fel kell tennünk egy fontos kérdést: vajon miért kell, vagy egyáltalán kell-e, szabad-e Krisztus-tanítványként ilyen textusról (textusokról) prédikálnunk?

Egy azonban bizonyosnak tűnik: ezek a próféciaik időben jóval túlmutatnak a próféta korán és az azt követő korszakon! A hazatérés ígéretének válóra válása Istennek egy másik szolgája, Círus perzsa király által kezdődött el Kr. e. 538-ban (vö. 2Krn 36,22–23; Ezsd 1,1–8; 6,3; Ézs 45,1). Beteljesedett továbbá, hogy a választott nép új társadalmi formák között folytatta életét. Az első Krisztus-követők-

kel együtt ugyanakkor valljuk (valljuk?), hogy a testté lett Ige születésével Isten az igazság sátorát-szentélyét küldte közénk, s általa népét állandó jelenlétének letéteményesévé tette. A jeruzsálemi szentély, amely egykor a Szent lakozásának helyéül szolgált, a rómaiak által majd' kétezere éve elpusztult. A ma városnegyedekre osztott Jeruzsálem saját neve ellenére (Sálóm-város) – többek között – a megosztott világ és a forrongó, izzó indulatok szomorú szimbólumává vált. Azáltal, hogy Isten közöttünk lakik, hogy népet gyűjt az egy és jó pásztorhoz, hogy az övével hirdetteti dicsőségének evangéliumát, a várttól valóban eltérő módon teljesültek e prófétai sorok. Bizonyos értelemben visszafogottabbban, ugyanakkor mégis sokkal, de sokkal nagyszerűbben, mint ahogy azt lelki szemével Ezékiel lát(hat)ta ott a Kebár folyó (helyesebben csatorna) partján, a Kr. előtti 6. század első negyedében.

Az igehirdetés felé

Elcsépelet közhely: karácsony a szeretet ünnepe. Örök kérdés: kinek a szeretetét ünnepeljük? Az ajándékozó szeretet(?), amellyel tárgyiasult formában ki-ki meglepte szeretetét, vagy a minket önmagával megajándékozó Örökkévaló szeretetét (1Jn 4,8)? Ezékiel prófécijája segít abban, hogy karácsony múltával – ismétlésképpen – újra tudatosítsuk magunkban és bizonyoságtételünkben, hogy valóban maga Isten az ajándékozó Szeretet.

„Az én szolgám, Dávid lesz a királyuk, egy pásztoruk lesz” – a Mindenható legnagyobb és egyben legdrágább ajándéka Jézus Krisztus. Az Isten Báránya, aki pásztorunk és királyunk, aki nem maradt kisdededcske, hanem hordozza e világ bűnét, s benne az enyémet és a tiédet egyaránt! Ajándék, amely fel nem fogható, ki nem érdemelhető, meg nem hálálható.

„Szövetséget kötök velük, hogy békében éljenek” – az új szövetség lényege a békesség. Békesség, amely kinek-kinek adatik, ha nyitott szívvel-lélekkel fogadja ezt az ajándékot. Békesség, amelyet nem lehet megvásárolni, sőt eladni-értékesíteni sem! Egyúttal új szövetség is, mert nincs helyhez, zarándoklathoz, teljesítményhez, áldozathoz, ceremóniához vagy éppen ceremóniamesterhez kötve. Új, mert bárkié, akit a Lélek megérint és Krisztus-hitre juttat.

S végül a szentély – Isten téren és időn átívelő jelenléte közöttünk és felettünk. Ajándék szentély, amelyben az igén és a szentségeken keresztül magával az élő és feltámadt Krisztussal kerülhetünk közösségbe. Szentély, amely igazi értelmet, tartást adhat a hétköznapok forgatagában, célkeresésünk vagy éppen céltévesztettségünk közepette.

Ajándékok, amelyek előre és örökre elkészítettek, ajándékok, amelyek által még tart a ma, amelyek által mégiscsak van jövő, s amelyek által van igazi lét, sőt öröklét.

Felhasznált irodalom

BARTHA Tibor (szerk.) 1981. *Jubileumi kommentár. A Szentírás magyarázata*. Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Debrecen.

STÄHLIN, Wilhelm 1963. *Predigthilfen*. 3. köt. *Altes Testament*. Kassel, Stauda.

PRÓHLE Károly 1986. *Agenda a Magyarországi Evangélikus Egyház lelkeszei számára*. A Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest.

■ BLÁZY ÁRPÁD

Tallózó

„Ez az egész jövendölés (21–28.) először, bár tökéletlenül, teljesedett a babiloni fogságból történt visszatéréskor, midőn Júda és Izrael fiai közül sokan egyesültek egy néppé, melyből azután csakhamar Jézus Krisztusban az anyaszentegyház keletkezett. Tökéletesen akkor fog teljesedni, midőn az idők végezetével Júda és Izrael fiai mindnyájan belépnek az anyaszentegyházba, midőn egy pásztor lesz és egy akol (Ján. 10,16), midőn az anyaszentegyház a mennyországba, a földi Kánaán a mennybeibe fog föloszlani.” (*Káldi-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Az eredmény nemcsak politikai szempontból új egyesülés, hanem szellemi újjáéledés is. Egyesült Júda Izráellel – de egyesült az Istenhez való visszatérésben és az Ő Törvényének hűséges teljesítésében is. Ekkor megérdemlik az »Isten Népe« nevé. (...) Dávid. Azaz, az eszményi uralkodó a jövendő királyságban; Dávidhoz hasonló király lesz a vezető a messiási időben. (...) A Sechina (שכינה) Isten mennyei jelenléte világosan közöttük lesz, ha hűek hivatásukhoz, mint egy Szent Nép. És így Izrael által fog Isten megnyilatkozni a nemzeteknek is.” (*Hertz-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Az egygyé lett országban az egész népnek egy »pásztor« lesz: »szolgám, Dávid lesz a királyuk« (24. vers; Jer 23,5k; Ez 34,23k). A Deuteronomium szavaival fejezi ki a 24. vers a »Dávid« uralma alatt élő nép engedelmességét: »az Úr törvénye szerint élnek, és rendelkezéseit megtartják« (...) A nép »örökre« országában lakhat, mert az Úr örök szövetséget köt vele, béke szövetségét. Ez olyan szövetség, amely nem hiúsulhat meg (...) Az Úr és népe közt helyreáll a szövetség, a helyes kapcsolat; a 27. vers az ún. szövetségi formulával zárul. Végül a 28. vers kimondja Isten kegyelmes cselekedetének célját: azért, hogy szentéle népe között lesz, a többi nép is megismeri őt mint igaz Istent, a történelem Urát.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Ez persze már a jövőbe mutat, amikor Jézus Krisztus visszatér, hogy megalapítsa országát.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre*. The Word for Today)

Illusztrációk

GONDOLAT

(*Abban az országban laknak majd, amelyben őseitek is laktak*)
 „Ma az emberek a »hazatalálást«, az önmegvalósítást elsősorban a »bennük élő gyermek« újralfedezéséhez, a gyermekkorban elfojtott érzések felszabadításához kötik. A keresztény hit ennél többet és mélyebbet kínál. Nem csak visszafelé, hanem előre is tekint. Az otthon bensőségessége, biztonsága iránti sóvárgás nem teljesen azonos az önmegtalálás utáni vágygal. Hiszen az otthon már eleve közösséget és szeretetet feltételez. Az ember legmélyebb vágya, ahogyan a tékozló fiú példázatában kifejeződik, az, hogy visszatáljon a mennyei Atya szeretetéhez, hogy Istenben leljen otthonra.”

Tóth Sára irodalomtörténész

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ellentétet érzek az első versben: megszabadítom őket, mert elpártoltak tőlem. Isten akkor szabadít meg, ha elfordulunk tőle? Emberi síkon a fordítottja történik: mivel elpártolt tőlem valaki, akkor én sem foglalkozom vele, haragszom rá vagy megbüntettem ezért a magatartásáért. Isten viszont más. Éppen azért szabadít meg, mert az elpártolás, a bűn csapdába ejtette az embert. Nem tud szabadulni. És Isten megszánja ezért. Pál apostol is eszünkbe jut: ahol megsokasodik a bűn, ott még inkább megsokasodik a kegyelem. A Szentháromság ünnepe utáni 16. vasárnap a haragvó Istenről azt olvastuk Jeremiás könyvében (Jer 14,7–9), hogy nem akar megbocsátani; itt az ellenkezőjével találkozunk. Isten mindent megtehet: ha irgalmaz, akkor irgalmaz, ha nem, nem.

Pszichológia helyett itt van a megoldás: fel lehet hagyni az önmarcangolással, elének táulnak a lépések, hogyan szabadít meg Isten. Ha a szakaszt végigolvassuk, majd újrakezdjük az elején, teljesen logikus, önmagába záródó szöveget kapunk. (Különösen, ha nem hagyjuk el a 23. vers első felét és a 28. verset.)

Az új Károli-fordítás (Veritas kiadó) azt írja, hogy »megszabadítom őket minden lakóhelyüktől, melyekben vétkeztek«. Vagyis az ember szinte otthonosan érzi magát már a bűnös közegben, lehet, hogy nem is érzi a vétek rossz voltát, ezért nagyon fontos, hogy Isten teszi meg az első lépést felénk. Könyörületes, úgy érezzük a leírásból, hogy körülbástyázza az embert, a lakóhelyévé lesz az embernek! Otthon voltunk a bűnben, most már nem leszünk otthon benne. Az ember nem tud szabadulni, hanem szenved, ezért Isten tesz szabaddá. Nem mindegy, hogy a kutya próbálja elszakítani a láncot, vagy a gazdája veszi azt le.

A gyerekekkel néha játszunk olyat, hogy képzeljük el magukat, milyenek lesznek tíz év, húsz év múlva, szülőként, nagyszülőként. Itt Isten rólunk tesz ígéretet, hogy milyenek leszünk, amikor megérkezünk hozzá.

Óév este

▶ Zof 2,1–3

Igehirdetési előkészítő

Az óév utolsó napja

Szigorúan véve a mai nap nemhogy nem része az egyházi esztendőnek, még meg is töri annak teológiailag szépen fölépített menetét. Karácsony és vízkereszt között legföljebb Urunk körülmelését ünnepelhetnénk (3Móz 12,2–3), amely alkalommal a „Jézus nevet adták neki, ahogyan az angyal nevezte őt, mielőtt még anyja méhében megfogant” (Lk 2,21). A keresztény óév utolsó napja ugyanis az örök élet vasárnapját követő szombat, a keresztény újév első napja pedig advent első vasárnapja.

Óév napján mégsem a „zsidó Jézus”, a Szövetség népének egy új tagja miatt szoktunk összegyűlni, hanem sokkal inkább a bennünket körülvevő polgári társadalom éves szokásrendjének tiszteletben tartása miatt. A társadalmunkban az óév napja jelenti ugyanis a kijelölt időt, amikor az ember számot vet azzal, hogy a napjai olyan gyorsan szállnak, akár a polyva, és értékelést tart a mögötte álló évről. A múlt kedvezőtlen eredményeit még egy aznap esti búfelejtés során igyekszik lezártnak nyilvánítani, hogy a másnap már az új kezdet, a tervek és a fogadalmak napjává válhassék.

Szóról szóra

Zofóniás az első fejezetben már bőségesen ecsetelte az Úr eljövendő napjának rettenetét és fájalmát. Beszédének az a része viszont, amely a második fejezet első verseiben található, igyekszik megmutatni a kiutat, a menekülési lehetőséget.

Szedd össze magad!

A próféta a lelkiismeret-vizsgálat első lépcsőjét az összeszedettségben jelöli meg. Gyűjtsd össze magad mindazon helyekről, ahová korábban szétszórta magad: munka, kapcsolatok, kedvtelések, aggodalmak, félelmek, hamis bizakodások, hamis vallásosság. A szerepeid sokszínűsége mögött most válj azzá, aki te vagy, aki magadba foglalod az összes szereped, ugyanakkor messze több vagy azoknál.

A teljes összeszedettség, amely a gondolati, érzelmi és lelki irányultság egységét is jelenti, nem könnyű feladat. Ha őszinték vagyunk magunkkal és eléggé kifinomult a lelkiismeretünk, akkor már e ponton elakadunk. A buddhista szerzetesek egész életükben gyakorolják, hogy elérjék

az összeszedettség állapotát. Keresztényként tudjuk, hogy csak Istennel együtt válhatunk önmagunkká, hiszen az ő akaratából, az ő öröme és az ő képére lettünk teremtve. „Magadért teremtettél bennünket, Istenünk, és nyugtalan a szívünk, míg meg nem nyugszik tebenned.” (AUGUSTINUS 1987, 23. o.)

Szállj magadba!

Az előbbi igetöt találjuk egy újabb esetben, amely immár azt jelenti, hogy vizsgálj meg magad, szállj magadba. A válásos élet egyik alapvető kérdése a következő: „Ki vagyok én?” Magamat megismerve jövök rá ugyanis, hogy Isten hiányzik az életemből. Magamat megismerve tudom csak Istent megismerni anélkül, hogy saját bűneim vagy vágyaim kivetíteném rá.

Magamat viszont csak akkor tudom igazán megismerni, ha az élő Isten színe elé állok. Ha Isten szemével tekintek magamra, és mérlegre teszem tetteim és döntéseim, csak akkor kapok valós eredményt. Nem véletlenül alakult ki a szerzetesi hagyományban a *memento mori* gyakorlat, mert csak a „halállal szemközti lét” (HEIDEGGER 2001, 300. o.) vezet el az őszinte és áttetsző életre.

Te szemérmetlen nép

Avagy szégyentelen, vagyis olyan nép, amely anélkül követi el a bűnöket, hogy kialakulna benne a szégyenérzet. Nincs bűntudata. Missziós lelkészek általános tapasztalata, hogy korunk embere, különösen is a fiatal nemzedék, nem tud mit kezdeni a (büntető törvénykönyv esetein túlmenő) bűn fogalmával, vagy ha keresztény alkalmakon azzal szembeállítják, hogy ő bűnös. Mindaz, ami eddig kivételes, rejtett és restellt volt, mára nyíltan fölállalt és általános gyakorlat lett. Keresztény Európánk nem tud erkölcsi fölényt fölmutatni Zofóniás honfitársaival szemben.

Mielőtt

Zofóniás érzi, hogy már nincs sok hátra, a türelmi idő utolsó percében vagyunk. Háromszor hangzik el kétségbeesett figyelmeztetésként, hogy lépni kell, tenni kell, változtatni kell, mielőtt bekövetkezik az ítélet. A menekülés egyetlen esélye a latolgatás nélküli megtérés, az Isten akaratahoz igazodás. A késlekedéssel és halogatással a saját életünket tesszük kockára, hiszen a harag napja hirtelen és váratlanul jön, mint a tolvaj. Nem köszönt ránk, hanem ránk tör.

Az ítélet sem egy tárgyalótermi dráma szintjén mozog, nem az európai demokratikus hagyományokat követi, ha-

nem a világ teremtő Ura előtt áll meg a teremtménye, hogy kiderüljön, mennyire értékes az élete.

Tűz fogja megpróbálni, hogy van-e alapja az életünknek, és ha igen, akkor mit építettünk az alapra. Az „izzó harag” itt csak egy képletes kifejezés, hogy érzékelhesük az isteni izzás hatását. Krisztus óta szilárdan tudjuk, hogy a világ teremtő Ura nekünk Édesatyánk, és mindenkor az is marad. A szeretete nemcsak odáig terjedt, hogy életet adott nekünk, hanem odáig is, hogy a Fiú az életét adta értünk a kereszten, akit – ahogy Sienai Katalin írja – csak a kimondhatatlan szeretet tartott fenn a keresztfán. (SIENAI SZENT Katalin 2012, 1: 52. o.) Az ítélet napján az izzó szeretet próbál meg bennünket, amelynek perzselő ereje tán még az izzó haragnál is égetőbb.

Keressétek az Urat!

A próféta nem kéri számon a hitet a népen. A hit ajándék, ahogyan a megtérés is. Az Isten keresése, a szív Istenhez hajlítása viszont minden embernek az emberségéből fakadó kötelessége. A keresés nem rövid távú feladat; elköteleződés szükséges hozzá, hogy a keresést akkor is folytatni tudjuk, ha látszólag minden fáradozásunk eredménytelen maradt. A mi feladatunk a keresés. Az Úr majd ránk talál, majd kinyitja zörgető kezünk alatt az ajtót, csak ne térítsen el bennünket senki és semmi e szent kutakodás során.

Törekedjétek az igazságra!

Csak ne csillapítsa senki és semmi az éhségünket és a szomjúságunkat, hanem csak az igazsággal elégedjünk meg. És ez esetben nem kell föltennünk Pilátus örökzöld kérdését, hogy mi is lenne az, mert a szövegben a *cdq* szerepel. Vagyis ami helyes, ami törvényes, ami igazságos, arra törekedjünk, a filozófiai kibúvókat az igazság miben- és kibenlétéről, illetve megismerhetetlenségéről most föl kell adnunk a tevékeny, szereteten alapuló jogszerzés kedvéért, és arra kell törekednünk, hogy caddikok, igazak legyünk. Ezzel még nem érkeztünk el a megigazulásig és a megigazultságig, csupán a becsületes életig, de míg az előbbi Istenen, addig az utóbbi a mi döntésünkön múlik.

Törekedjétek az alázatra!

Lelkipásztori hangon szól hozzánk a próféta, tudja, hogy mélyről indulunk, ezért csak olyan magasra rakja a léceket, amekkorát jószándékú igyekezettel át tudunk ugrani: keressétek és törekedjétek, csupán ennyit kér. Tisztában van vele, hogy az alázatosság egy hosszú, Istennel együtt járt út eredményeképpen fejlődik ki az emberben.

Nem is akar bennünket az alázatoskodás képmutatásába kényszeríteni, hanem meg akar tanítani, hogy már azelőtt értéknek tartsuk az alázatot, mielőtt teljesen elsajátítanánk. Már azelőtt helyezzük a magunk akarata elé Isten akarát, hogy a parancsolatok és törvények olyan édessé válnának a számunkra, mint a méz. Már azelőtt Isten kép-másának tartsuk ismerőseinket és a többi embert, hogy képesek lennénk őket szeretni vagy nekik megbocsátani. Már azelőtt Istent – nem pedig magunkat – tartsuk életünk Urának, hogy szemtől szemben találkoznánk mint teremtmény a Teremtőjével.

Talán

Zofóniás nem akar hamis reményeket kelteni bennünk. Biztat bennünket, hogy minden tőlünk telhetőt tegyünk meg annak érdekében, hogy meg tudjunk majd állni mindnyájunk Ura előtt a harag nagy napján. Tisztában van viszont vele, hogy egyrészt még van hová fejlődünk tisztességben és emberségben is, nem is beszélve a hitre jutásunk és a megigazulásunk utáni megszentelődés rögzös és keskeny ösvényéről. Másrészt pedig az oltalmat mi nem találjuk vagy kiügyeskedjük, hanem Istentől kapjuk. Vagy nem. A döntés és az oltalomadás joga egyedül Istené.

Talán. Vajon mire elég e kis szócska? Mit látunk benne: a félig üres poharat vagy a félig telit? A „sosem tudunk elég jók lenni, csak emberek vagyunk, kár is próbálkoznunk” lemondását? Vagy az „irgalmas az Isten, még a Fiát sem kímélte, csak hogy segítsen rajtam, érdemes nekifejtszülni a célnak” reménységét? Talán örökre elveszünk? Talán örök életet nyerünk? Talán saját árnyaink és félelmeink legyőznek bennünket... Talán atyánk ölelő és megbocsátó karja vár...

Zárszó

Zofóniás álma, hogy rátekinünk a bennünket körülvevő világra, majd a saját életünkre, és olyan szent düh tölt el, amely elégedetlenségét és tehetetlenségét Isten elé viszi, hogy életváltoztató erővé váljék: hogy körülmetéletlen szívünket körülmetéltté, kallódó lényünket a Szövetség népének tagjává tegye, tömegbe vesző arctalanságunk pedig mind jobban fölismerje istengyermekségünket.

Hivatkozott művek

AUGUSTINUS, Aurelius 1987. *Vallomások*. Gondolat, Budapest.
HEIDEGGER, Martin 2001. *Lét és idő*. Osiris, Budapest.
SIENAI SZENT Katalin 2012. *Misztikus levelek*. 1. köt. Kairosz, Budapest.

Tallózó

„Keressetek engem és éltek (5,5.14). Ez a keresés nem kultu-
szi áldozatok bemutatása (...). Az Isten akarát az alázatos
cselekszi meg, aki ismeri és elismeri a maga semmi voltát
Isten előtt, és elismeri az Úr ítélete érvényét. Az igazságot
az cselekszi, aki elismeri Isten akarát és meghajlik előtte.
(...) Az Isten előtti alázat elismeri, hogy teljesen az isteni
kegyelemtől függ, s arra mindenestől rábízta magát. (...) De az alázat maga mégsem biztosítja a menekvést. Isten
akarata nem függ az ember akarától, s a menekvést telje-
sen a szabad isteni kegyelem adja.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Miután a próféta leírta Isten Júda elleni haragjának
félelmetes napját, végül elvezeti olvasóit könyvének céljá-
hoz. Istennek nem az volt a szándéka, hogy kétségbe ejtse
népének tagjait, hanem az, hogy bűnbánatra és engedel-
mességre indítsa őket. (...) Zofóniás »nem azt akarta, hogy
félelmükben elveszítsék a fejüket, hanem azt, hogy félel-
mükben elhagyják a bűneiket« (...) Rendkívül fontos volt
az azonnali megtérés, mivel Isten haragjának napja gyor-
san közeledett, mint a szél által sodort könnyű polyva.” (*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeretter-
jesztő Alapítvány*)

„Fenntartja az ígéretet, hogy el lesznek rejtve az Úr
haragjának napján. Sofóniás azt jelenti, hogy »az Úr ál-
tal elrejtve«, vagy »akit az Úr elrejt«. Neve úgy szerepel,
mint vigasztalás, hogy az istenfélők rejtve lesznek az Úr-
nak napján.” (Arno C. Gaebel: *Ószövetségi kommentár. Evan-
géliumi Kiadó*)

„Az Úr napja közeledtét nem a rémisztgetés miatt adja
tudtul a próféta. Jobb híján így csak megbénítana. Ellen-
kezőleg: arra óhajt ösztökélni, hogy időben és jól döntse-
nek hallgatói. Ez az isteni szándék egyöntetűen érvényesül
az Újszövetségben is.” (Szabó Andor: *Lábam előtt mécses a
Te igéd. Kálvin Kiadó*)

„Amikor a próféták ítéletet hirdettek Izráel felett, ak-
kor ezt általában *feltételes* módon tették. Ha a nép meg-
bánja bűnét, talán Isten is »megbánja« azt a rosszat, amit
ellenük gondolt. A mi Istenünk nem valami kérlelhetet-
len, könyörtelen, hajthatatlan Isten, aki csakis *egyfélekép-
pen* cselekedhet.” (Cornelis van der Waal: *Kutassátok az
Írásokat! Iránytű Kiadó*)

Illusztrációk

TÖRTÉNET

(*Szedd össze magad, szállj magadba... Keressétek az Urat
mind... talán oltalmat találtok az Úr haragjának napján*)
„Egy fiatalember egymagában ült az autóbuzson. Kitekin-
tett az ablakon. Alig múlt húsz éves, csinos, finom arcvo-

nású fiú volt. Egy nő ült le a mellette lévő ülésre. Miután
kicsit kedvesen elbeszélgettek a meleg tavaszias időről, a
fiú váratlanul így szólt:

– Két évig börtönben voltam. Ezen a héten szabadul-
tam, éppen úton vagyok hazafelé.

Áradt a szó belőle, miközben mesélte, hogy egy sze-
gény, de becsületes családban nőtt fel, és az a bűntett,
amit elkövetett, mekkora szégyent és fájdalmat okozott
szeretteinek, akiktől a két év alatt semmi hírt nem ka-
pott. Tudta, hogy szülei túl szegények ahhoz, hogy vál-
lalják az utat, és meglátogassák őt a börtönben. És azt
is tudta, hogy túl tudattalannak érzik magukat ahhoz,
hogy levelet írjanak neki. Mivel választ nem kapott, nem
írt nekik többet.

Szabadulása előtt három héttel tett egy utolsó, remény-
telen próbálkozást, hogy kapcsolatba lépjen velük. Bocsa-
natukért könyörgött, amiért csalódást okozott nekik.

Miután kiengedték, felszállt az első buszra, ami éppen
a házuk előtt haladt el... Ott, ahol felnevelkedett, és ahol
még most is élnek szülei.

Szüleinek megírta, hogy ha megbocsátanak, egy jelet
kér tőlük. Olyant, melyet jól lát az autóbuzsból... Ha még
visszafogadná őt, kössenek egy fehér szalagot a kert al-
mafájára. Ha nem látja ezt a jelet, nem száll le az autóbuzs-
ról, és örökre eltávozik életükből.

Az úti célhoz közeledve a fiút egyre nagyobb nyugta-
lanság töltötte el. Nem mert kinézni az ablakon. Biztos volt
benne, hogy az almafán nem fogja meglátni a szalagot.

Útitársa végighallgatta történetét, majd udvariasan
megkérte a fiút:

– Cseréljünk helyet! Majd én figyelek az ablakból.

Alig néhány ház előtt haladt el az autóbuzs, amikor a
nő meglátta az almafát.

Könnyeivel küszködve kedvesen megérintette a fiatal-
ember vállát:

– Nézze! Nézze! Az egész fát szalagok borítják.”

Bruno Ferrero (1943–2006) olasz író, politikus: *A jel*

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

„*Szedd össze magad, szállj magadba, te szemérmetlen nép!*”
Szedd össze bűnöd: ülj le – csendesedj el!

Végtelenül szégyellem magam, és szívemet a bánat járja
át, mert amikor becsukom a szemem, meglátom azt, ahol
élek. Meglátom a Kánaán földjét, ahová születtem, Ma-
gyarországot.

A hegyekből csordogáló patakokat, amelyek ellátnak
bennünket ivóvízzel. A hegyek lankáit betöltő erdőket,
amelyek ellátnak bennünket oxigénnel, fával. A föld mé-
lyében lévő bányákat, szénnel és ércel. Termőföldjeinket,
amelyeken megterem mindenfajta zöldség és gyümölcs.
Éghajlatunkat, a telet és nyarat, az őszt és tavaszt. Vannak

legelőink és állataink, és minden, ami élelmiszerkészletünket fedezné...

Fontos szempontok

- Figyelj rám, és én összeszedlek
- A szeretet kettős parancsolata
- Tart még a kegyelem

Kérdések

- Idegen népek: kik azok? Nem hívők? Más istenek követői?
- Idegen népek vagyunk-e mi ezen a földön? Nem, nem vagyunk azok, csak elfordítottuk fejünket Istentől.
- Figyelmeztetés: mi az Úr haragja? „...*mielőtt bekövetkezik az ítélet, mielőtt rátok tör az Úr izzó haragja, mielőtt rátok tör az Úr haragjának napja!*”

A Jelenések könyvében olvasunk a harag hét poharának kiöntéséről. Amikor Zofóniás könyörög a nép megtéréséért, azt gondoljuk, hogy itt most hozzánk szól, nekünk könyörög. Hiszen úgy nézünk ki, mint egy fej ellankadt káposzta, amelynek a felső, ép levelei alatt megbújnak a rothadásnak indult belső levelek. Már érezzük, ahogyan a penész egyre jobban áthatja az egészséges leveleket. El kell dobni az egészséget, vagy megmenthető még? Hisszük, hogy egyesével lebontva, megmosva és megtisztítva, a romlásnak indult részek kivágásával még készíthetünk belőle „isteni eledelt” – ha mi, magyarok, visszatérünk szent földünkre, falvainkra és tanyáinkra, ha dolgos kezünk nem a pénzt hajhássza, hanem kelkáposztát és jó gyümölcsöket természet, ha saját kiskirályságunkat elhagyva, egyetlen királyságra figyelünk, és csak azt szolgáljuk: Isten királyságát!

Újév

►► 1Móz 28,10–22a

Igehirdetési előkészítő

Újév

Újév a polgári időszámítás szerint egy évnvi egységnek a kezdete. Bár az új kezdés lehetőségét naponta átéljük, lélektanilag ez a kezdés mégis egészen másként érint mindenkit. Nagyon közel van még az előző év lezárásának élménye. Nem is lehet egyik napról a másikra ezt a nagy váltást magunkban lerendezni. Keverednek, összefolynak a múlttal és a jövővel kapcsolatos élményeink. Markáns határvonalat egyetlen pillanat képez a két év között. A múltunkat is visszük. Nem vagyunk képesek letenni csak azért, mert egy állomáshoz, meghatározó fordulathoz érkezünk.

Magunkkal visszük, dolgozik bennünk, míg csak szembe nem nézünk vele.

A jövő felé nézünk, de nem látunk bele. Ez bizonytalanságot okoz. A titokzatossága aggodalmakkal is megterhelheti a ránk váró időt. Úton vagyunk. Velünk jön a múlt, a jövő pedig bizonytalan. Semmit sem árul el magáról, csak a nevét tudjuk: 2013.

Újév az új kezdés lehetősége miatt reménységet is hordoz, hogy mindig lehet másként, amíg még adatik egy lehetőség. Ami előttünk van, azon még nem hagyunk nyomot, az még tiszta, ez a tisztaság sokakat meghihlet, és az életükben is nyomát kívánják ennek a tisztaságnak. Ezek a lélektani hatások bennünket is megérintenek, foglalkoztatják a gyülekezetet is, ezért érdemes számolni velük.

Újév az egyházi időszámítás szerint Jézus névadásának az ünnepe. A keresztyén ember úgy lépheti át ezt a határvonalat Jézus nevében, nevével, hogy védnöksége alatt tehet meg minden lépést, és ez minden titokzatosságnál, bizonytalanságnál erősebb lehet. „*Mert ő fogja megszabadítani népét bűneiből.*” Szabadítónk ő, akinek a nevében elindulunk. Számon tartja népét, az elveszettet megkeresi, a gyengét hordozza, a sebeket bekötözi. Számunkra az új év ezt a bizonyosságot erősíti meg. Általa valóban van lehetőségünk megújulásra.

Az ígéről

Honnan, miért?

Jákób útja nem az emberélet természetes úton levése. Megvan már mindene, ami biztos megélhetést, tekintélyt biztosít számára Isten, családtagok és mások előtt. Mindene megvan, amire vágyott, de olyan, mintha nem is lenne, mert nem tud élni vele, nem bonthatja ki a lehetőségeit. Menekülőben van. Potenciálisan családfő, elsőszülöttségi áldással megkülönböztetett földönfutó. Nagyon furcsa helyzet. Nem tudhatja, hogyan alakul a további élete. Elhagyni kényszerült az eddigi biztonságát, a szinte dédelgető anyai szeretetet. Bizonytalan felé tart. Védtelen és kiszolgáltatott.

Az első éjszakát tölti család nélkül. A körülmények meglehetősen kényelmetlenek. Még a lelkiismeretével sem volt módja szembenézni, fölmérni, hogy mit zúdított magára. Maga vette a kezébe sorsa formálását. Tervei merészek, nagy ívűek, egész életre szólóak voltak. Pillanatok alatt visszájára fordult minden. Mindent megszerzett és mindent elveszített.

Isten megszólít

Ez azt is jelenti, hogy beleszámítja azok sorába, akik vér szerint rokonai voltak, de az ígéretek is különleges módon kötik össze őket. Ám ha Isten megszólít, akkor ismeri az

ember útját is, helyzetét is. Ebben a találkozásban minden kiderül. Akkor következmények is lesznek. Félelmetes, amikor Isten megszólítja Ádámot, aki bokorba rejtőzött; Mózeset, aki az égő csipkebokorhoz közeledve meghallja Isten szavát; Sault, aki a damaszkuszi úton hallotta meg Jézus hangját. Mindegyiküket félelem fogja el, éppen úgy megrendülnek, mint Jákób. A lelepleződés bizonyossága szorítja őket. Kettesben vannak az igaz és igazságos Istennel. *„Félelmetes dolog az élő Isten kezébe esni.”* (Zsid 10,31) Ósi tapasztalata az embernek, hogy Isten elől nem rejtőzhet el, és nem is rejthet el előle semmit. A 139. zsoltár így vall erről: *„Tudod, ha leülök vagy ha felállok, messziről is észreveszed szándékomat. Szemmel tartod járásomat és pihenésemet, gondod van minden utamra. ... Hova menjek lelked elől? Orcád elől hova fussak? Ha a mennybe szállnék, ott vagy, ha a holtak hazájában feküdnék le, te ott is ott vagy. Ha a hajnal szárnyaira kelnék, és a tenger túlsó végén laknék, kezed ott is elérne, jobbod megragadna engem. Ha azt gondolnám, hogy elnyel a sötétség, és éjszakává lesz körülöttem a világosság: a sötétség nem lenne elég sötét neked, az éjszaka világos lenne, mint a nappal, a sötétség pedig olyan, mint a világosság.”* Ezért volt félelmetes Jákób szálláshelye.

Elszámoltatás helyett azonban Mózes, Saul és Jákób esetében is egészen más következett, mint amire méltán számítottak. Nem az elkövetett bűnökkel számoltatott el Isten (Jákób bátyját is, apját is megcsalta, Mózes agyonütötte az egyiptomit, Saul keresztényeket juttatott börtönbe, halálra ítélsüket hagyta jóvá), hanem egészen meglepően mindhárman különleges megbízatást kaptak. Igazán nem voltak érdemesek rá. Nem is azért fordította Isten így a dolgokat, mert a bűnt bagatellizálta volna, hanem merő irgalomból. Mindhárman Isten különleges eszközei lettek, de meg kellett adniuk magukat Istennek. Szándékaikkal, vágyaikkal fel kellett hagyniuk.

Tudnia kellett a nagyapjának, Ábrahámnak, illetve apjának, Izsáknak adott isteni ígéretekről. Most ez az ígéret neki szól. Isten Ábrahám és Izsák Isteneként mutatkozik be. Akkor ugyanarról az Istenről van szó, ugyanazoknak az ígéreteknél a megerősítéséről, illetve arról, hogy ezek beteljesülésébe Jákób is bevonja Isten. Ígérete úgy szólal meg, mintha a nagy áldás utáni saját vágyát hallaná. Isten sokkal többet ígért, mint ami az elsőszülöttségi joggal járt, aminek már birtokosa volt, de pillanatnyilag semmi hasznát nem vehette. Most Isten jócskán megtoldja. Minden olyan képtelennek tűnik ebben a menekülő helyzetben!

Az emlékoszlopnál italáldozatot mutat be, amikor olajat önt a felállított kőre. Ez annak a kifejezése, hogy Isten érdemei felett, felülről való ajándékkal lepté meg. Kegyelemből Isten messze többet ígért, mint amit az ember magának megszerezhet. Az italáldozatként használt olajok növényi eredetű, párolgó, kellemes illatú anyagok.

Ha beteljesedik Isten ígérete, akkor nem értett félre semmit, akkor nem lázálom volt, nem hallucináció, amit átélt. Akkor valóban Isten szólt hozzá.

Jákób ezért hosszú időt ad magának az Isten mellett való elköteleződéshez. Bizonyosságot akar a felől, ami annyira hihetetlen és felfoghatatlan, hogy Isten a méltatlansága ellenére is kegyelmes, irgalmas Isten marad. Figyelemmel követi a feltételek teljesülését az életében, hogy ígéretében meg ne szegyenüljön.

Az igehirdetés vázlata

Az úton bárhol megszólíthat Isten. Bármelyik kilométerkőnél felfedheti, hogy a látóteréből nem futhat ki az ember. Meg is akar szólítani, hogy feloldjon nehezen cipelhető terheink alól. Többel akar megajándékozni, mint amit az ember hajszol, elérni szeretne.

Így indulhatunk el az előttünk lassan kinyíló évbe mi is, azzal az ígérettel, hogy *„veled vagyok, megőrizlek, akárhová mégy, nem hagyalak el”*.

Miért kap áldást az ember, ha elszámoltatásra lenne méltó? Miért ígér hűséget Isten, ha elvettetést érdemelne? Miért veszi gondjaiba azt, aki nagyon is saját maga akarja bebiztosítani, megoldani az életét? Mert ez az isteni hozánk fordulás változtat meg.

Jézusban ismerhetjük föl leginkább azt a szándékot, hogy *„nem vétkeink szerint bánik velünk, nem bűneink szerint fizet nekünk”* (Zsolt 103,10).

A tékozló fiú példázatában éppen ezt a szándékát mutatja meg Jézus. Nem számoltat el az apa. Ölelés, fürdés, tiszta ruha, gyűrű, ünnepi asztal fogadja a fiút, akinek a kezéből kicsúszott a sorsa.

Isten a kezébe veszi és átformálja.

■ BALINTNÉ VARSÁNYI VILMA

Tallózó

(Tekintettel arra, hogy a textus egy része 2008-ban, Szentháromság ünnepe utáni 14. vasárnapon is alapige volt, és a Lelkipásztor 2008/8–9. számának 336–337. oldalán már olvasható egy tallózó a 10–19. versekről, az ott már megjelent kommentárrészleteket mellőzöm.)

„Jákób álmában az egyházatyák (...) a gondviselés jelképét látták. Mások szerint a megtestesülés előképe.” *(A Szent István társulati Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)*

„...a hely. Bölcsseink hangsúlyozzák a határozott névelőt, és azt állítják, hogy az a hely a Mórija-hegy volt. (...) Ez az első fogadalom, ami a Bibliában előfordul.” *(Hertz-Biblia jegyzetei. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.)*

„Egy középkori zsidó irat mondja, hogy »Ézsau könnyei

számúzték Izráelt, és a számúzetésnek csak akkor lesz vége, amikor Ézsau könnyei felszáradnak, és Izráel fakad sírásra«. (...) A fölébredő Jákób első reakciója az álmra a félelem volt. Isten »szent területére« érkezni profán módon, piszkosan, előkészület nélkül nem volt szabad. Ez a félelem azonban nem a látomás tartalmára, csak az Istennel való váratlan találkozásra vonatkozott, s a félelmet felváltotta az istentisztelet, a maga módján.» (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM. Arcanum Digitéka Kft.*)

„Amikor valaki tizedet adott, elismerte, hogy minde-
ne Istené. A hit külsőleg, szimbolikusan is kimutatja ezt.”
(*A Biblia ismerete kommentársorozat. Keresztyén Ismeret-
terjesztő Alapítvány*)

„...tized adását ahhoz a feltételhez kötötte, ha Isten tel-
jesíti az egyezés Rá vonatkozó részét. Egy másik értelme-
zés azonban az, hogy a »ha« egyszerűen minden héber es-
künek velejáró része, és Jákób feltétel nélkül kötötte ma-
gát a tizedadáshoz.” (William MacDonald: *Ó/Újszövetségi
kommentár. Evangéliumi Kiadó*)

„...meglátjátok a megnyílt eget és az Isten angyala-
it, amint felszállnak, és leszállnak az Emberfiára» (...) »Én
vagyok a létra, amelyen keresztül az emberek eljuthatnak
a mennybe, és elérhetik Istent.« (...) »Bizonyára az Úr van
ezen a helyen« – vegyük csak észre, hogy Jákób jelen idő-
ben beszél, és nem azt mondja, hogy az Úr volt ezen a he-
lyen. Jákób most már folyamatosan tudatában van Isten
jelenlétének.” (Chuck Smith: *A Biblia lépésről lépésre. The
Word for Today*)

„Újév nem azt jelenti, hogy a nullpontról indulunk.
Jákób (...) Egyedül maradt, sivatagban volt, körülvette a
félelmetes éjszaka. Mert mögötte volt eddigi életének meg-
tett útja. (...) Mögöttünk van 1986, és a korábbi esztendő
minden rendezetlen ügye, hamis szeretete, számtalan vé-
tek a lelki élet törvényei ellen.” (Balikó Zoltán: *Isten isko-
lájában. Luther-rózsa Alapítvány*)

Illusztrációk

VERS

(*Bizony nem hagylak el...*)

„Áldjon,
áldjon meg Isten
a kelő nap első sugaraival
a reggel kávéillatú békéjével
az új nap rád váró lehetőségeivel

Áldjon,
áldjon meg Isten
a dolgos órák izgalmával
az alkotás szép szabadságával
a találkozások ajándékaival

Áldjon,
áldjon meg Isten
a hazatérés jóleső érzésével
a közös vacsora hangulatával
az egymásra figyelés örömeivel

Áldjon,
áldjon meg Isten
az éjszaka puha csendjével
az erőt adó békés álommal
az új reggel reményével

Áldjon,
áldjon meg Isten
a benne való bizalom erejével
az egyszerűséggel meglegező emberséggel
a hétköznapi igazi csodáival
s az ünnep teljes ragyogásával”

Varga Gyöngyi: *Áldáskönyv*

Vízkereszt ünnepe

▶ Mt 4,12–17

Igehirdetési előkészítő

Mikor prédikálunk?

Vízkereszt ünnepe húsvét után a legrégebbi ünnepünk, gaz-
dag, sokszínű jelentéstartalommal, bár mostoha helyzetét
mindannyiszor érezhetjük. Az epifánia, vagyis Isten Fia
eljövetelének ünnepe keleti hatásra honosodik meg Nyuga-
ton a 4. században. Eredetileg a keleti keresztények ezzel a
misztikus, nagyon gazdag liturgiájú ünneppel ünnepelték
Jézus Krisztus születését, Isten Földre jöttét. Az egyházi
év kialakulása folyamán Nyugaton az ünnep homlokte-
rében a napkeleti bölcsek hódolata, Krisztus imádása áll.
Jánossy egy középkori szertartáskönyvből idézi: „Az egy-
ház ezt a napot hármaskönyvtartás alapján üli meg,
és ezért van három neve. Először epiphániának nevezzük,
mert Krisztust kinyilatkoztatta a pogányoknak, a három
királynak. Másodszor theofániának nevezzük, mert Jézus
megkereszteltetésénél, a Jordánnál ezen a napon az egész
Szentháromság kinyilatkoztatta magát – az Atya az igében,
a Fiú közvetlen személyes tetteben és a galambként leszá-
ló Szentlélek. – Harmadszor bethfániának nevezzük ezt a
napot a házat jelentő beth szóról, mert Jézus a menyegzői
házban azzal, hogy a vizet borrá változtatta, először mu-
tatta meg dicsőségét, és először bizonyította meg, hogy Is-
ten.” (JÁNOSY 1944, 10–11. o.) Nyugaton az epifánia jelleg
kap hangsúlyt, amely kidomborítja a missziói jelleget, és

hangsúlyozza: Isten világossága és igazsága minden embernek fölragyog és szól.

Exegézis

Keresztelő János elfogatása után Jézus Galileában kezdi meg nyilvános működését, amit Máté Márktól vesz át. Az 'átadatni', 'kiszolgáltatni' jelentésű παραδίδωμι (aor. passiv) ige szenvedő alakja azt fejezheti ki, hogy János bebörtönzése fölsőbb döntésre – értsd: Istenére – történt volna, és nem csupán az uralkodó gonosz terve valósul itt meg. Isten a történelem Ura, aki nem külső szemlélője csupán az eseményeknek, hanem alakítója is. „...az ország embereivel nem történhet semmiféle váratlan dolog, mert minden a felsőbbrendű szellem ellenőrzése alatt áll. Nyilvánvaló, hogy a történelem vallásos szemléletéről van szó, és nem az események tárgyyszerű rekonstruálásáról.” (SPINETOLI 1998) A márki tradíciót Máté nem mindenben követi, így például Máténál Márkkal szemben Jézus elköltözik Názáretből, és letelepedik Kapernaumban, valószínűleg azért, mert a próféták által megnevezett terület nem foglalja magában Názaretet. A mátéi koncepcióban pedig fontos, hogy az evangélista bemutassa a próféciák beteljesülését. Érdekes, hogy a szövegben itt a Nazara alak áll, ami a lukácsi anyagban, Jézus Názáretből való elűzetésében is ebben a formában szerepel. Nem kizárható – vélekedik Eduard Schweizer –, hogy Jézus családjával éppen az elűzetése miatt költözik el Kapernaumba, és csak a megházasodott testvérei maradnak Názáretben. Az evangélista összekapcsolja Kapernaumot az ézsaiási próféciában szereplő Naftáli és Zebulon területével, amely Jézus korára már rég eltűnt, és csak a hagyomány emlékében élhetett. Természetesen itt látnunk kell, hogy mindenféle zsidó váradalommal ellenkezett az, hogy a Messiás a mindig lázongó, gyanús elemekkel teli, többségében pogányok által lakott Galileából jön el.

Jézus Keresztelő János fogságba vetése után folytatja a kinyilatkoztatást, de természetesen a jánosi igehirdetést túlhaladja, és most már nem csupán a Jordán völgyében lakó zsidókhoz szól, hanem mindenkihez. „Térjetek meg...” (μετανοείτε) A jézusi fölszólítás nem csupán az erkölcsi cselekvésmód, hanem a gondolkodás megváltozását is célozza. Isten országa nem saját vágyaink, elgondolásaink kivetítése, sőt a saját vágyainkról és elképzeléseinkről való lemondás annak érdekében, hogy mindazt az újat, amit Jézuson keresztül Isten hoz, befogadhassuk. A megtérés irányváltoztatás, az Isten felé mozdulás, ami csakis Jézussal lehetséges. A mennyek országa (βασιλεία τῶν οὐρανῶν) ószövetségi kifejezést Jézus tartalmilag és teológiailag is túllépi. Nem valamilyen struktúra földi megvalósulása a mennyek országa, hanem Isten Jézus Krisztusban való jelenléte. „Istennek

megvan a maga égi világa, földöntúli birodalma, amelyet beragyg tökéletessége és szentsége: ez a mennyek vagy Isten országa. A messiás eljövetelével ez az ország átlépi az örökkévalóság küszöbét, hogy megállapodjék, illetve kiterjeszkedjen a földön is. Az égi birodalom a maga valóságával, intézményeivel és javaival betör világunkba, hogy minden más ország helyébe lépjen.” (SPINETOLI 1998) KARNER hangsúlyozza (1935, 23. o.), hogy ez a jézusi kinyilatkoztatás döntés elé állítja az embert, mert az embernek mindent oda kell áldoznia, föl kell adnia ahhoz, hogy Isten kegyelmének gazdagságát befogadhassa. Így ragyog föl a sötétségben lakó, halál árnyékában járó ember számára a remény, hogy végre láthatja a „nagy világosságot”.

Az igehirdetés felé

A változás és változtatás igényét előbb-utóbb mindenki fölismeri, vagy külső, vagy belső készíttetésre. Válságokkal terhes korunkban abban mindenki egyetért, hogy mindaz, ami idáig működött, vagy úgy tűnt, hogy működik gazdaságilag, szociálisan, társadalmilag, az most már nem tartható tovább. Változni, változtatni kell, de hogyan? Ez itt a nagy kérdés. Sokféle válasz született és születik, megy a nagy ötletelés, de hogy ezek tényleg hatásosak, hatékonyak-e, az már teljesen más kérdés. A sötétség lassan beborít mindent; hol van az az erő, amely képes világosságot hozni, amely képes utat mutatni? Vízkereszt ünnepén ismét megszólal az a reménység, amely karácsonykor nyilvánvalóvá lett: Isten világossága fölragyogott minden ember számára. A sötétségben ülőknek, a halál árnyékának völgyében járóknak, a kicsiknek, a nagyoknak, a gazdagoknak, a szegényeknek, a jobboldaliaknak és a baloldaliaknak, a butáknak, az okosoknak, mindenkinek. A világosságnak „kellemetlen” tulajdonsága az is, hogy jobban látszik minden. A jótékony sötétben, szürkületben sok minden elsikkad, sok mindent nem veszünk észre. Gondolom, mások is jártak már úgy egy-egy helyen, hogy sötétben és nappali világosságban is voltak ott, és megdöbbenő volt a kontraszt; mintha nem is ugyanaz a hely lett volna a sötétben. Nem látszott a sok szemét, a falakról lehulló vakolat, a rendezetlenség, mert a sötét „jótékonyan” eltakarta ezeket. Isten világossága föltárja, megvilágítja életünk rengeteg visszasságát, bűnét, a rosszba való belenyugvás erőtlenségét, tehetlenségünket. Sok esetben kényelmesebb a „sötétségben lakni”, mint a világosságban szembesülni azzal, hogy alapvetően elhibáztuk az életünket. Nem elég kicsit korrigálni, hanem el kell indulni visszafelé, el kell indulni Isten felé. Augustinus találóan fogalmazza meg, hogyan szeretnénk változni: „Uram, tiszta, erkölcsös szívet adj nekem – de ne mindjárt. Mert nagyon félttem, hogy rög-

vest kigyógyítasz szenvedélyeimből, melyeknek betege voltam, s amelyeket csak kissé megbaboláznai, semmint egészen elpusztítani akartam volna.” (SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH – TRAJTLERNÉ KOPPÁNYI 1998, 37. o.) Egy útról félig nem lehet visszafordulni, így Isten felé sem tudunk félig közeledni, félig meg eltávolodni tőle. A világosságban pedig előjönnek életünknek azok a részletei, amelyeket nem szeretnénk látni, de hogy ezektől szabadulni tudjunk, szembe kell nézni velük. Ebben az elindulásban és Isten felé mozdulásban akar segítséget adni Jézus Krisztus, mert senki ne áltassa magát azzal, hogy ez saját erőből menni fog.

Az igehirdetés vázlata

„...világosság támadt”

Nem kell sötétségben élnünk

Jézus Krisztus eljövetele világunkba mindnyájunk számára azt a reménységet hordozza, hogy végre igazi, szükséges változás részesei lehetünk. Bűneinkből, elrontott élethelyzeteinkből, rosszindulatunkból, a sötétségből Isten fia kiszabadít bennünket. Nem egyszerű és nem fájdalommentes saját bűneinkkel szembenézni. A világosság, amely Jézus Krisztus történelmünkbe való belépésével ragyog föl, valóságos megoldást kínál a bűneinkből való szabadulásra.

Visszafordulhatunk Jézussal

Sokszor csináljuk, tesszük azt, amiről pontosan tudjuk, hogy nem jó vagy csupán látszatmegoldás. Az út, amelyen megyünk, megszokott, és bár néha sejtjük, nem visz jófelé, nem tudunk letérni róla vagy visszafelé elindulni. A nyilvánosság elé kilépő Jézus ígénkben pontosan arra biztat, hogy forduljunk vissza, és ebben ő maga lesz a mi segítségünkre Szentleke erejével másokon keresztül – és velünk jön ő maga is személyesen.

Lássuk a mennyek országát

Fájdalmak sokaságát éljük át és látjuk magunk körül, sajnos a negatív példákat mindenki hosszan tudja sorolni saját és környezete életéből. Jó lenne azonban, ha mindezek mellett észrevennénk a jó dolgokat is. Jézusban elközéltett a mennyek országa, ami nem valamiféle vallásos vigasz vagy rózsaszín álomkép, hanem olyan valóság, amely már itt is megtapasztalható abban, ahogyan Urunk hatására megváltoznak magunkhoz és másokhoz való viszonyaink.

Hivatkozott művek

JÁNOSSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Sopron.

KARNER Károly 1935. *Máté evangéliuma*. A Keresztyén Igazság kiadása, Sopron.

SÁRKÁNYNÉ HORVÁTH Erzsébet – TRAJTLERNÉ KOPPÁNYI Ágnes 1998. *Krisztus tanúi a változó világban. Egyháztörténeti tankönyv*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest.

SCHWEIZER, Eduard 1986. *Das Evangelium nach Matthäus*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen – Zürich.

SPINETOLI, Ortensio da 1998. *Máté. Az egyház evangéliuma*. Agaapé, Szeged. Web: <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/human/vallas/mate/html> (Letöltés: 2012. október 30.)

■ BEKE MÁTYÁS

Tallózó

„Jézus első igehirdetésének tartalmát ugyanazokban a szavakban foglalja össze Máté, mint János igehirdetését. Mégis más a két igehirdetés.” (*Jubileumi kommentár. BibliaTéka CD-ROM*. Arcanum Digitéka Kft.)

„Akárcsak a 2,1–23-ban, a földrajzi helyek titkát is az írások világítják meg”. (*Szegedi bibliakommentár – Újszövetség*. Korda-Bencés)

„...»pogányok Galileája« (...) nem szokás prófétának születni ezen a földön, s még kevésbé szokás az üdvösség eljöttének helyeként számon tartani azt. Ám Istennek ilyen különös szokásai vannak! (...) Ahol Jézus van és ahol Jézus szól vagy cselekszik, (...) ott teljesedik ki az Isten királyi uralma. (...) A börtönbe, majd vesztőhelyre jutó Keresztelő János sorsára azért kell figyelniünk, mert benne a keresztyén kisebbségi sors lesz világossá a küldetéshez kapcsolódó szenvedéssel együtt, de a kísértésekkel szemben diadalmaskodó hitet is magába foglalóan.” (Id. Magassy Sándor: *Perikópák*. Magánkiadás)

„Jánost (...) »kiszolgáltatták« (ti. Isten) ellenségei (Heródes) kezébe: az evangélista az emberi árulás mögött Isten akaratát látja. (...) az »Isten, ill. menny királysága« kifejezés Isten királyi méltóságát és hatalmát jelöli meg. Távol áll azonban a kifejezéstől az »ország« képzelet (...) Isten királyi igénye tehát döntés elé állítja az embert, azaz az ő népének tagját, hogy elfogadja-e vagy sem. (...) A menny királyságának megvalósulására irányuló reménység tehát teljesen eszkatologikus jellegű.

Ebben a helyzetben szólal meg a Keresztelő és Jézus igéje: »Térjete meg, mert közel van a menny királysága!« Amire próféták sóvárogva tekintettek, amit a kegyesek izzó szenvedéllyel óhajtottak, az most itt van az ajtó előtt! (...) Az Isten királyságának megjelenése csoda a szó legteljesebb értelmében. Semmiféle emberi erő, kegyesség nem siettetheti vagy késleltetheti megjelenését (...). A csoda teljessége az, hogy Isten királysága Jézus személyében itt van (...) amikor Jézus démonokat űz, azaz a Sátán hatalmát megtöri, akkor »elközéltett az Isten királysága.«” (Karner Károly: *Máté evangéliuma*. Keresztyén Igazság)

Illusztrációk

GONDOLAT

(Térjetelek meg, mert elközelített a mennyek országa)

„A helytartó sokatmondóan mosolygott.

– Azt hiszem, van a világon valaki, akit jobban sajnálhatnám, mint azt a keriatbéli Júdást, s akinek sokkal rosszabbra fordul a sorsa... Nos, teszerinted tehát Marcus, a Patkányölő, a hidegvérű és lelketlen gyilkos, mindazok, akik, mint látom – s a prokurátor Jesua véraláfutásos arcára mutatott –, összeverték téged a beszédeidért, Dismas és Gestas, a latrok, akik cimboráikkal négy katonát megöltek, végül Júdás, az aljas áruló... szerinted ezek mind jó emberek?

– Igen – felelte a rab.

– És eljő az igazság országa?

– Eljő, hégemón – felelte határozottan Jesua.

– Sose jön el! – üvöltött fel Pilátus olyan félelmetes erővel, hogy Jesua hátrahőkölt. Így üvöltötte sok évvel azelőtt a Lidércek völgyében lovas katonáinak: »Üssétek! Vágjátok! Mentsétek meg a Patkányölőt!« Most még jobban föl emelte vezényléstől berekedt hangját, hogy odakinn a kertben is meghallják: – Bűnös vagy! Bűnös! Bűnös! – Majd halkán megkérdezte: – Jesua Ha-Nocri, hiszel te valami-féle istenekben?

– Egy az Isten – felelte Jesua. – Őbenne hiszek.

– Akkor imádkozzál hozzá! Imádkozzál! Különbem – s hangja elfúlt –, amúgy sem segít...”

Mihail Bulgakov orosz író (1891–1940):

A Mester és Margarita

VERS

(A nép, amely a sötétségben lakott, nagy világosságot látott...)

Reményik Sándor: *Két fény között*

Szemközt a fúmei kikötő,

Elől a nagy világítótorony.

Lobban, forog, forgó fénykévéit

Futtatja végig a hullámokon.

Hátam mögött a sziklarepedésben

Parányi fényű szentjánosbogár.

Kis hangya, kóbor pille, valaki

Az ő fényénél is hazatalál.

Hát én, hát én világítok vajjon? -

Csobban a tenger csorba sziklaélen.

Se fárosz nem lettem, se fénybogár.

A parton állok két fény közt, sötétben.

Első hallásra – gyülekezeti gondolatok

Ami első hallásra megmaradt

A textus középpontja, a következő két ígéréslet: „Térjetelek meg, mert elközelített a mennyek országa.” „A nép, amely sötétségben lakott, látott nagy világosságot.”

Kérdések

Komoly földrajzi és történelmi ismereteket feltételez az ige. Sok benne az információ. Jó volna bibliai térképpel a kézben hallgatni. Hol volt Jézus, mielőtt visszatért Galileába? Hol van Zebulon és Naftáli földje? Azért hagyta el Jézus Názaretet, és telepedett le Kapernaumban, hogy beteljesedjék Ézsaiás próféciaja? Vagy azzal teljesedett be a prófécia, hogy Kapernaumba költözött? Mindig tudatosan teljesítette be Jézus a próféciaikat? Nem érthető a „pogányok Galileája” kifejezés, hiszen van ott Jézus korából származó zsinagóga és más zsidó épületek is. Melyik nép élt sötétségben? Csak a pogányok, a zsidók nem? Miért nem kedvelték a galileaiakat? Különös, hogy a Keresztelő Jánostól származó, megtérésre hívó szó most Jézus szájából hangzik el!

Fontos üzenet

Az igében mindenképp hangsúlyos az ézsaiási prófécia beteljesülése; a sötétség-világosság ellentétpárja; a Jézusban megjelent világosság; a megtérésre hívó szó; és az, hogy a pogányokhoz is szól az Isten. Még nem is tanított Jézus, még a kezdetén vagyunk mindennek, s már megjelenik a világosság Jézusban! Itt veszi át Jézus a „stafétabotot” Keresztelő Jánostól, és kezdi meg működését. Tulajdonképpen elindul a kereszt felé.

Vízkereszt ősi evangéliumában a pogány napkeleti bölcsek jönnek Jézushoz. Itt ő megy a pogányok közé, megtérésre hívja őket.

A megtérés, a bűnbánat mindig aktuális üzenet. Aktuális a ma egyházának is.